

Aziz Nesin

Deliler boşandı

23 BASKI
133.000 KİTAP

NESİN YAYINEVİ

DELİLER BOŞANDI

(AZİZ NESİN)

DELİLER BOŞANDI

Arisontopolis devlet radyosu, akşam yayınlarında şu haberi veriyordu:
«Allo allo... Sayın dinleyiciler! Şimdi aldığımız bir habere göre, Kentin en büyük akıl hastanesinden elli deli bugün kaçmayı başarmışlar ve kente dağılmışlardır... Son dakikada alınan haberden, askerî kuvvetlerin de işbirliğiyle polisin bütün arama taramalarına rağmen akıl hastalarından hiçbirinin yakalanamadığı öğrenilmiştir. Kaçanlar en azılı akıl hastalarıdır. Arkadaşlarının arkasından kaçmak isteyen öbür akıl hastalarıyla askerler arasında şiddetli bir çarpışma başlamıştır. Kaçan akıl hastaları hakkında yeni haberler alındıkça dinleyicilerimize bildirilecektir. Dannn! Haberler yayınımız bitti. Şimdi Liszt'in La Majör 2 numaralı piyano konçertosunu dinleyeceksiniz.»
Radyo dinleyenler önce bunu bir temizlik tozu reklâmı sanmışlardı. Her halde radyo, ikinci haberler yayınında kaçan delilere değgin haberin arkasını verirken, işi tatlı bir süprize bağlayıp temizlik tozu reklâmını söyleyecekti. Ama ikinci haberler yayınına vakit kalmadan müziğin ara yerinde yine spikerin sesi duyuldu:
«Allo allo... Sayın dinleyiciler! Müzik yayınımıza ara vererek akıl hastanesinden kaçan akıl hastalarıyla ilgili son aldığımız haberleri bildiriyoruz. Üçyüz hasta daha akıl hastanesinden kaçmayı başarmıştır. Kaçan akıl hastaları, içerdeki arkadaşlarına yardım ettiklerinden, güvenlik kuvvetiyle deliler arasındaki çarpışma çok şiddetlenmiştir. İçerdeki deliler dışardaki arkadaşlarının yardımıyla,

hastanenin üç kapısını birden zorlamaktadırlar. Kaçan delilerin ilk işi hastanenin başhekimiyle, bütün doktorlarını rehin almak olmuştur. Delilerin üzerine itfaiye kuvvetleri hortumlarla su sıkmaktadır. Buna karşılık deliler, kendilerini yakalamak isteyenlerin yüzlerine tükürmek ve işemek suretiyle karşı hücuma geçmişlerdir. Şu dakikada aldığımız son habere göre, tımarhanenin koruma kuvvetleri, içerdeki ve dışardaki delilerin arasında kuşatılmış ve sıkışmış durumdadır...»

Radyonun delilere değgin haberi bu yolda bir süre sürdükten sonra spiker, ara yerde alınan haberleri de sürekli bildireceğini söyledi.

Arisontopolis halkının sinirleri bozulmuştu. E- ğer bu bir reklâmsa, doğrusu rezalet olurdu. Radyo gibi bir kurumun bir özel ticaret reklâmı yüzünden halkı heyecana, telâşa, vermesi ne saçmaydı. Yoook, eğer gerçekten deliler boşanmışlarsa, Tanrı göstermesin, bu, memleketin düşman çizmesi altında çiğnenmesinden daha korkunç bişeydi.

Radyoyu duymayanlar da duyanlardan haberi öğrenmişlerdi. Gecenin geç vakti herkes birbiriyle hep bu olayı konuşuyordu. Şehirlerarası telefonlar işlemeye başladı. Halk karakollara, daha sonra devlet dairelerine üşüştü. Haber soruyorlardı. Dördüncü, beşinci derecedeki makamlar, halkın sorusuna karşılık veremiyorlardı. Doğrusu aranırsa, onları da bir korkudur almıştı. Şifrelerle üst makamlara, üst makamlar daha üst makamlara sormaya başladılar. Gece yarısına az kala, haberin doğrusu geldi: Arisontopolis akıl ve sinir hastalıkları hastanesinden

birtakım delilerin kaçtığı, geri kalanların da kaçmak için güvenlik kuvvetleriyle çarpıştığı doğruydu. Ama ayaklanan delilerin kısa zamanda yakalanarak, akılları başlarına getirileceği için, Arisontopolis'in bütün güvenlik memurları, halkı yatıştırmaya çalışmalıydılar.
Devlet radyosu, gecenin son haberi olarak halka, hükümetin şu bildirisini verdi:
«Akıl hastalarının yarısından çoğu hastaneden kaçmıştır. Akıl hastanesinin dışına çıktıktan sonra, delilerle akıllılar ayırt edilemediği için, delileri akıllılardan seçip ayırmak zor olmaktadır. Hattâ bu zorluk yüzünden bazı yanlışlıklar da olmuştur. Sivil polis ekiplerinden on kişi, güvenlik kuvveti şefini kaçan delilerden sanarak tımarhaneye kapamıştır. Hastanenin idare müdürü ile Belediye başkanı da yanlışlıkla tımarhaneye kapatılanlar arasındadır. Bu yanlışlık, onlara deli gömleğini giydirip, soğuk duş yapılırken anlaşılmıştır. Daha başka kimlerin yanlışlıkla tımarhaneye sokulduğu şimdilik belli değildir. Hükümet kuvvetleri delilere karşı yılmadan kahramanca çarpışmaktadır. Delilerle akıllılar birbirine karıştığından, ayaklanmayı bastırmak için, zorluk çekilmektedir. Komşu illerden yardımcı kuvvet istenmiştir. Yarın sabaha kadar delilerin ayaklanması bastırılacaktır.»

O gece kent halkının yarısından çoğu uyuya- madı. Ertesi sabah erkenden halkın ilk işi gazete almak oldu. Gazetelerdeki haberler büsbütün korkunçtu. Askerî birlikler, güvenlik ve can- darma kuvvetleri, deli sanarak akıllıları da içeriye doldurmuştu. Tımarhanede bitek deli kalmamıştı. Hep birden boşanan deliler, kendileriyle

çarpışan bütün akıllıları tımarhaneye soktuktan sonra, bunları içerde tutmak için başlarına kendilerinden deliler koymuyorlardı. Muhafız kuvveti olarak tımarhaneye soktukları akıllıları kullanmaktaydılar. Tımarhanenin yeni müdürü ve gardiyanları, bu delilerin kapadığı akıllılar arasından seçilmişti. Böyle olduğu halde, içerdeki akıllıları katiyen dışarı bırakmadıkları gibi, kurtarmaya gelenleri de içeri sokmuyorlardı.

Gazetelerden birinde, yeni tımarhane müdürüyle bir gazetecinin yaptığı konuşma vardı. Gazeteci akıl hastanesinin yeni müdürüne soruyordu:

— Siz daha dün, delileri kaçırmamak için çalışanlar arasında değil miydiniz?

Müdür bu soruya,

— Evet, diye karşılık veriyordu.

— İçeri kapatılanların akıllı olduklarını bilmiyor musunuz?

— Biliyorum.

— Sizi buraya kim müdür yaptı?

— Deliler.

— Öyleyse, nasıl oluyor da, kendiniz de akıllı olduğunuz halde içerdeki akıllı arkadaşlarınızı dışarı bırakmıyorsunuz?

Müdür, bu soruya çok kısa ve kesin şu yanıtı vermişti:

— Arkadaş, vazife vazifedir. İşte o kadar!

Yine düne kadar akıllı olan hastanenin müdür yardımcısı, gazetecinin bu sorusuna,

— Beyanat vermeye yetkili değilim, diye cevap vermişti.

Baş gardiyan ise,

—

Söyliyeyim ama, sakın gazeteye yazmazın, sonra işimden olurum, diye rica ettikten sonra şöyle demişti:

— Beni bu akıllıların başına gardiyan yasanların deli olduklarını biliyorum, ama içerde<ileri yine de salıverensem. Sonra deliler beni Je içeriye kaparlar. Korkarım.

Gazetecilerin yazdıklarına bakılırsa, deliler ^rlsontopolis kentine yayılmışlar, hattâ Belediye'yi bile ele geçirmişlerdi. Radyo, öğle yayınında daha korkunç haberler verdi. Deliler belediye dairesinden sonra telefon, sular, elektrik ve taşıt araçları idareleri gibi, kentin bütün can damarlarını ellerine geçirmişlerdi. Sekizyüzseksen deliye karşı beşbin kişi çarpışıyordu. Ayrıca yardımcı kuvvetler de yoldaydı. Delilerin en büyük kazancı ve kurnazlığı, ele geçirdikleri yerlerin yönetimini kendilerinden birine vermemeleri, boşuna kuvvet har- camamalarıydı. Neresini ele geçirirlerse, o yerin başına bir akıllı koyuyorlar, kendileri hiç kuvvet yitirmeden boyuna ilerliyorlardı.

İnanılması zor ama, o günkü akşam gazeteleri, delilerin, emniyet müdürü ile kentin başsavcısını değiştirmediklerini, yerlerinde bıraktıklarını yazıyorlardı. Bir gazete, bunun nedenini, kenti baştanbaşa eline geçiren delilerden birine sormuş, aldığı yanıtı da yazmıştı. Deli şöyle diyordu: «Günün birinde yine akıllılar duruma hâkim olur, iş başına geçerlerse, neden başsavcıyla, polis müdürünü değiştirmiyeceklerse, biz de aynı nedenle onları değiştirmedik. Daha iki gün önce bizim aleyhimizde

olmalarının cezasını, bugün bizimle birlik olarak ödemektedirler.»
Delilerin, ayaklanışlarındçn üç gün sonra radyo, bütün memlekete nerdeyse egemen olmak üzere bulunduklarını acı acı itiraf ediyordu.
Delilerin önünde yenilgiye uğrayan Feld Mareşal Fonder Hiç, bu bozgunun nedenini şöyle açıklıyordu:
«Biz, akıllı insanlarız. Buyüzden akıllı insanların savaş yöntemleri ve akıllı insanların koyduğu kurallara göre savaşıyoruz. Oysa kural mural takmayan delilerin, ne zaman, nerede, ne yapacaklarını kestiremiyoruz. Bu deli kısmı hesaba sığmaz işler yapıyor. Örneğin, en yiğit komutanlarımızı güldürmek suretiyle savaşın ciddiyetini bozuyor, sonra da bütün birliklerimizi tutsak alıyorlar. Biz, bu savaş denen işin şakaya gelir yanı olmadığını bitürlü delilere anlatamıyoruz. İşi deliliğe vuruyorlar. Onları yenmek için, kullandıkları yöntemleri öğrenmek zorundayız. Bunun için de delilik kursları açmış bulunuyoruz. Pek yakında Arisontopolis halkı, bütün delileri kıskıvrak bağlayıp yeniden tımarhaneye tıktığımızı görecektir. Allah, akıllılarla beraberdir.»
Sonuç hiç de Feld Mareşal Fonder Hiç'in dediği gibi çıkmadı. Akıllılara gösterilen delilik kursu o kadar başarılı olmuştu ki, kurs sonun da deliren bütün akıllılar, başlarında Feld Mareşal Fonder Hiç olduğu halde delilere katılmışlardı.

Gazeteler de, ilkin yavaş yavaş, derken apaçık delileri tutmaya başladı.

Bundan sonra duyulanlar gitgide korkunçlaştı. Deliler gittikçe işi azıttılar. Bütün Arisontopolis hükümet adamlarını, ileri gelenlerini yakalamışlar, on gün önce kaçtıkları tımarhaneye kapatmışlardı.
Arisontopolis radyosunun deliler için verdiği son haber şu oldu:
«Deliler şu anda radyoevine girmiş bulunuyorlar. Birinci kat işgal edildi. Merdivenleri çıkıyorlar. Çıktılar. Kapıyı açtılar Deliler, bulunduğum odaya doldular. Artık radyo da delilerin eline geçmiştir. Elveda sayın akıllı dinleyiciler! Yaşasın deliler! Yaşasın delilik!..»
Tımarhaneden boşanan deliler, Arisontopolis kentini ellerine geçirmişler, bütün eski yönetmenleri de tımarhaneye kapatmışlardı. Ortalıkta akıllı tek yönetici kalmamıştı. Tektük kalanlar, ikinci, üçüncü dereceden kişilerdi, ama onlar da delilerden yana olmuşlardı...
Aklı, akıllılığı savunan hiçkimse kalmamıştı. Tektük varsa bile bunlar da sinmişler, evlerine çekilmişlerdi. Akıllı oldukları anlaşılırsa, tımarhaneye kapatılacaklarından ödleri kopuyordu. Buyüzden onlar da işi deliliğe vurmuşlardı.
Yığın yığın insanlar alanlarda toplanıyor,
— Yaşasın delilik! Yaşasın deliler! diye bağırıyorlardı.
Yollarda delilik gösterileri başlamıştı. Bu gürültüye uymak isteyen işini bilir birtakım akıllı lar, akıllı oldukları anlaşılmasın diye yollarda takla atıyor, elleri üstünde, başaşağı yürüyorlardı.

Bu arada tımarhaneye girmekten kurtulmak için, kimileri de delilere yaranmaya çalışıyor ve birbirlerini «akıllıdır» diye ihbar ediyorlar, gammazlıyorlardı.
Gazetelerde deliliği öven, akıllılığı yeren başyazılar, inceleme ve yorumlar çıkıyordu. Bunları yazanların çoğu bilimciler ve ünlü profesörlerdi.
*
Arisontopolis'i ellerine geçiren sekizyüzsek- sen deli ilk iş olarak bir kurultayda toplandılar. İçlerinden biri,
— Anayasa!., diye bağırdı.
Arkadan sesler yükseldi;
— Evet... Önce anayasa!..
— Arisontopolis halkını yönetmek için ilkin anayasa gerek...
Deliler bir anayasa yapmaya karar verdiler. Her deli ayrı bir düşünce ileri atıyordu. Yine içlerinden biri,
— Arkadaşlar, bir önerim var! dedi.
Öbür deliler sordular:
— Nedir?
— Biz neden tımarhaneden kaçtık?
— Akıllıların yaptıkları işleri beğenmiyorduk. Bu yüzden kaçtık.
— Evet bu yüzden. Öyleyse bize bir ödev düşüyor. Değil mi ki, biz akıllıların yaptıkları işleri beğenmedik, öyleyse bizim ödevimiz akıllıların yaptıkları bütün işleri bozmaktır.
Deliler,
— Bozalım! diye bağırdılar.
— Deli arkadaşlar! Deliliğe yakışanı yapmak zorundayız.

Arisontopolis’i ve Arisontopolis halkını yönetmek için, bakacağız, akıllılar ne yapmışsa, biz deliler, onların yaptıklarının tam tersini yapacağız. Ne dersiniz?

Yer yer sesler yükseldi:

— Çok doğru…

— Bize yakışanı da budur.

— Akıllıların yaptıklarını bozacağız.

— Tam tersini yapacağız.

Baştaki deli,

— Öyleyse, işe anayasadan başlayalım, dedi. Deli arkadaşlar! Anayasamızın amaç maddesi isterseniz, şöyle olsun: «Deliler, akıllıların yaptıklarını bozacaklar ve akıllılar her ne yapmışlarsa, onun tersini yapacaklardır…» Ne diyorsunuz?

— Çok iyi…

— Çok güzel!…

— Deli arkadaşlar! Şimdi anayasamızın ikinci maddesine geçelim.

— İkinci madde de birincisinin tıpkısı olsun.

— Ne diyorsunuz?

— İyidir. Birinci maddenin tıpkısı olsun.

— Öyleyse üçüncü maddeye geçelim.

Bir deli şöyle bağırdı:

— Biz bütün ödev ve görevlerimizi birinci maddede anlattık. Bütün maddeler hepsi bir olsun…

Bu da onaylandı. Yüz maddelik bir deliler anayasası hazırlandı. Maddelerin yüzü de şöyleydi: «Deliler, akıllıların

yaptığı her işi ve her- şeyi bozacaklar; akıllılar her ne yapmışlarsa, onun tam tersini yapacaklardır.»
Arisontopolis'te Deliler Anayasası ilân edildi. Bundan sonra deliler, aralarında bir başkan seçmeye kalktılar. Başkanı nasıl seçeceklerdi? Tımarhaneye kapadıkları akıllılara gidip sordular:

— Sizin içinizden birini Arisontopolis'e Baş kan yapacağız. Kim başkan olmas ister?

Tımarhaneyi dolduran akıllıların hepsi birden iki ellerini de havaya kaldırdılar. Kimisi de yere sırstüstü yatıp hem ellerini, hem ayaklarını havaya kaldırmıştı.
Delilerden biri arkadaşlarına şöyle dedi:

— Deli arkadaşlar, görüyoruz ki akıllılar a- rasından birini başkan yapmak gerekse, hepsi de başkan olmak istiyor. Deli arkadaşlar! Han giniz Başkan olmak istiyorsanız lütfen elini ikaldırsın!

Delilerden hiçbiri elini kaldırmadı.
Soru soran, sırtüstü yere uzanmış, hala iki ayağı iki eli havada duran akıllıya,

— Söyleyin bakalım, dedi siz neden Başkan olmak istiyorsunuz?

Akıllı,

— Çünkü, bu işe en layık, Başkanlığı en iyi yapacak adam benim! diye bağırdı.

öbür akıllılar arasında haykırışmalar duyuldu:
»

— Hayır, o alçağın biridir.
— Başkanlığa dünya yüzünde layık olan tek kişi varsa o da

benim.
— Yalan!... İkisi de yalan söylüyor.
— Cahiller!... Bu ikisi de şeydir...
— Beni yapın. Çünkü benim hakkımdır.
Haykırışmaların arkası gelmiyordu.
Soran deli, delilerden yana döndü, içlerinden birisine sordu:
— Deli arkadaş, siz Başkan olmak istemez misiniz?
Deli,
— İstemem! dedi.
— Neden deli arkadaş?
— Çünkü, arkadaşlarımın arasına bu işe benden daha elverişli olanların bulunduğu kanısındayım. Değerli bir arkadaşın seçilmesini is- :erim.
Bu sözler tımarhanenin demir parmaklıkları arasındaki akıllıları o denli kızdırdı ki «Benden daha değerli birinin başkan olmasını iste- •iml...» diyen adama bağırmaya başladılar:
— Yuu!... Yuuu!... Deliye bak! Başkan ol- nak istemiyor.
— Vay deli vay!...
Soran deli, akıllılara döndü. Döner dönmez
demir parmaklıklar içindeki akıllılar ona yalvarmaya başladılar;
— N’olursun beni Başkan yap!...
— Allah aşkına beni yap!
— Ölümü öp beni yapmazsan...
Soran deli kendi arkadaşlarına döndü. İçlerinden birine,
— Bu ödevi siz üzerinize alın! dedi.
—

Çok rica ederim, bu ödevi bana vermeyin. Bu işin ağır sorumluluğu vardır. Ben bu sorumluluğu taşıyacak yetkide değilim. Gerek bilgim yok, gerek görgüm yetersizdir.

Soran deli başka bir deliye,

— Siz? dedi.

O da,

— Arkadaşlarıma yalvarırım, bana bu işi ver meşinler! dedi.

Delilerden hiçbiri başkan olmak istemiyordu. Soran deli, yine akıllılardan birine,

— Siz Başkan olmak için neden yalvarıp duruyorsunuz? dedi.

— Çünkü efendim, dedi ben memurdum, e- mekliye ayrıldım, ctuzüç yıllık memurluğun tecrübeleri var bende.

Soran deli, delilerden birine,

— Siz neden Başkan olmamak için yalvarıyorsunuz? dedi

Deli şu yanıtı verdi:

— Çünkü efendim, ben otuz yıl memurluktan sonra emekliye ayrıldım. Başkanlık, çok çalışma ve güç isteyen yorucu bir iştir. Benim gibi emekliye ayrılmış biri bu denli ağır yükü taşı yabilir mi? Bu yorucu işin altından kalkamam diye korkuyorum.

Soran deli, akıllılardan başka birine,

— Siz neden ille Başkan olmak için yalvarıyorsunuz? dedi.

Akıllı,

— Çünkü, dedi ben gencim. Memleket, gençlerin omuzlarında yükselir.

Soran deli, genç bir deliye,

—

Sen neden, aman beni başkan yapmayın diye! yalvarıyorsun? dedi.

Genç deli,

— Çünkü, dedi, ben gencim. Başkan olabilecek bilgiyi, görgüyü daha kazanamadım.

Soran deli, onlara şöyle dedi:

— Görüyorsunuz, delilerin hiçbiri başkan olmak istemiyor. Akılların da hepsi başkan olmak istiyor. Onun için, akıllılardan birini, örneğin şu adamı başkan yapalım.

Akıllılar kıyameti kopardılar:

— Sakın haa!... O namussuzun biridir.

— Alçaktır o...

— Aşşağılık biridir.

— O bizim partiden değil..

Soran deli, delilerden birine,

— Öyleyse sizi başkan yapalım, dedi.

Deli,

— Şu arkadaş bu işi benden iyi yapar, diye başka bir deli arkadaşını gösterdi.

Deliler bağırmaya başladılar:

— Evet, onu yapalım.

— Hem genç, hem bilgili...

— Hem namuslu, hem çalışkan.

Kendisine böyle söylenen deli,

— Bu işi yapmaya elimden geldiğince çalışacağım, dedi. Bana gösterdiğiniz güvene lâyık olmak isterim. Yine bir akıllı başkan olacak diye korkumdan bu işi üzerime

alıyorum. Siz de bana yardım edin. Yanlış bişey yaparsam beni uyarın, eleştirilerinizle yanlışımı düzeltin.

*

Deliler yaptıkları anayasaya göre Arisontopo- lis'i yönetmeye başladılar. Hükümeti kurmak kolay olmamıştı. Çünkü hiçbir deli bu kabinede yer alacak değeri kendisinde bulmuyor, akıllıların tam tersine, hiçbiri iş başına geçmek için yırtınmıyordu.

Adaylardan hiçbiri kendiliğinden ortaya çıkmamıştı. Onları yakından tanıyanlar, bilenler aday gösteriyorlardı.

Eğitim Bakanı olan deli, kendisinden önceki akıllı bakanın neler yaptığını bir bir inceledi. Sonra deliler anayasasına göre akıllı bakan neler yapmışsa, hepsini bozdu, delice işler yaptı.

Eski plân allak bullak olmuştu. Tımarhaneye kapatılan akıllılardan biri, buradan kurtulmak için delilerin başkanım öve öve göklere çıkaran bir kitap yazdı. Bu kitabın adı «Dünyanın gelmiş, geçmiş, gelecek en akıllı insanı» idi. Deli başkanı o denli övmüştü ki, övülen deli,

— Bir yazar, eserinin karşılığını görmelidir! dedi.

Sonra, eskiden, yâni akıllılar zamanında, böyle övücülere neler yapıldığını soruşturdu. Akıllılar kendilerini övenlere armağanlar verir, onların işini yükseltir, gelirini artırırdı, onlara havadan kazanç sağlardı. Deli Başkan Arisontopo- lis'in en büyük alanına halkı topladı. Kendisini öven akıllı yazarı da orta yere getirdi. Ona, halkın önünde şunları söyledi :

— Ey akıllı yurttaş! Beni öven kitabını okudum. Teşekkür

ederim. Bu iyiliğin altında kal
mak istemem. Eskiden senin gibi övgü yazan yazarlara akıllıların neler yaptıklarını sorup öğrendim. Biz de deli olduğumuzdan elbette delice işler, yani akıllıların yaptıkarının tersini yapacağız. Şimdi sana halkın önünde «alenen» teşekkür etmek üzeıe eşek sudan gelene kadar sopa çektireceğim.

Deliler, başkanlarına övgü yazan akıllı yazarı bayıltıncaya kadar dövdüler.

Yüceltmek için övgü yazmanın da para etmediğini anlayan üniversite öğretim üyelerinden biri, eski akıllılar yönetiminin ileri gelenlerine söğdü, ağır sözler söyledi. Hızını alamadı, bir de yergi yazdı. Akıllıların başkanı için,

— Bu herifi aşmalı, kesmeli! Sürmeli, kazığa geçirmeli! Parça parça etmeli! diye bağırdı.

Haber delilerin bpşkanma gitti. Deli Başkan,

— Bizler deliyiz, dedi. Anayasaya aykırı hiçbir hareket yapamayız; böyle davranmak bizim deliliğimize yakışmaz. Bu yüzden, eski yönetimi ve onun ileri gelenlerini yeren bu yurttaşa, anayasamız ne buyurursa onu yapmak zorundayız.

Anayasaları, akıllıların yaptıklarının tersini yapmayı emrediyordu. Akıllılar, kutlamak için böylelerinin yüzlerinden, yanaklarından, alınla- rından öpüyorlardı. Deli Başkan,

— Öyleyse yüzüne tükürülecek! dedi.

Akıllı buna karşı koydu:

— Üst makamda hakkımı arayacağım!

Deliler soruşturdular:

— Akıllılar zamanında eski yönetimi yerip de yükselenler, «Ben yükselmek istemem, hakkımı aramak için üst makama baş vuracağım!» diyorlar mıydı?

Hayır demiyorlardı. O zaman öğretim üyesinin üst makama baş vurmasına- ses çıkarmadılar. Akıllı adam üst makama derdini anlattı. Üst makamdaki deli sordu:

— Eski yönetim ilerigelenlerini ne yapmalı?

— Aşmalı efendim, kesmeli efendim.

— Bir suç mu işlediler?

— Ah bilmezsiniz, neler neler yaptılar efendim…

— Ne zaman yaptılar? Yeni mi, eskiden mi?

— Eskiden efendim.

— O zaman neden düşüncelerinizi ya açık, ya kapalı söylemediniz de şimdi söylüyorsunuz?

— O zaman korktum efendim.

— Peki, siz o zaman aynı adamı övmüşsünüz.

— Hep korkudan efendim.

Zorla mı övdürdüler?

— Hayır, geçim derdi efendim. Çoluk çocuk var efendim.

Üst makam yargısını bildirdi:

«Her yeni yönetimin, günün birinde eski yönetim olmak zorunda kalacağı göz önünde tutularak sanığın eski yönetimi değil, dolambaçlı yoldan yeni yönetimi yerdiği anlaşılmış, suçu belli olmuştur.»

Deliler toplandı. Onlar da yargılarını açıkladılar:

«Suçlu, yüzüne tükürülmeye bile değmez!»

*

Deliler eğitimde ticarette, bayındırlıkta, sağlık işlerinde, herşevde o zamana kadar görülmemiş delilikler yapıyorlardı. Yeni Kültür Bakanı, bigün stadyomo geldi. O gün, Arisantopolis’ in en ünlü, en eski iki futbol takımının maçı olduğundan stadyomu seksen bin kişi tıklım tıklım doldurmuştu. Bakan, maçı durdurup hakeme sordu:

— Ne yapıyorsunuz?

— Futbol maçı efendim.

— Bu maç dediğiniz şey nedir?

— Spordur efendim.

— Spor ne işe yarar?

Hakem iyi bir konu yakaladığından bütün bilgisini göstermek için konuşmaya başladı:

— Efendim, spor bedeni geliştirir. Sağlam bedende sağlam kafa bulunur. Buyüzden memleket gençliğinin iyi yetişmesi, gelişmesi, canlı, çevik olması için spora çok önem veriyoruz.

Bakan,

— Peki ama, dedi, gördüğüme göre bu futbol denen sporu, şu çayırdaki yirmiiki delikanlı yapıyor. Bu seyreden seksen bin kişiye ne oluyor? Yoksa insan, maçı seyrederken de gelişiyor, kuvvetleniyor mu?

Bakanın çevresindekiler şaşırdılar. Bir yanıt veremediler. Deli Bakan seyircilere baktı. Davul gibi göbekli bir seyirciye,

— Maşallah, vücudunuz amma biçime girmiş! dedi.

Bağırmaktan sesi kısılmış bir delikanlıya,

— Galiba sizin de gırtlağınız kuvvetleniyor, dedi.

İskelet gibi zayıf bir adama,
— Size de spor yaramış! dedi.
Sonra buyurdu:
— Bütün seyirciler çayıra çıkıp takım takım top oynayacaklar.
Şişman, sıska, göbekli, yaşlı, hastalıklı aksırıklı öksürüklü, bütün seyirciler çayıra dökülüp
soluya soluya dilleri bir karış dışarda, yere serilene dek itiş kakış sözde top oynadılar. Vücutları hamladığından bir ay hiçbiri kıçını kaldıramadı.
Deliler iyice işi azıtmışlardı. İlerigelen bir deli bigün bir bilimsel toplantıya gelmişti. Toplantıda bulunanlar onu «hararetli» alkışlarla karşıladılar. Şaşıran deli onlara sordu:
— Ne var?
— Bişeyyok.
— Bişey yoksa neden alkış tutuyorsunuz?
— Siz geldiniz de...
— Geldımse ben geldim, size ne oluyor? Yâni beni, yürüdüm diye mi alkışlıyorsunuz. Kötürüm olmayan elbet yürür. Uçsam, eh anlarım...
İlerigelen deli, toplantıda bulunanlara, birbirlerine bakarak yirmidört saat alkışlamak cezası verdi.
Delilerden biri, bir gece kulübüne gitti. Kulüpte bir artist kadın müzikle dans ederek soyunuyordu. Deli, seyircilere,
— Ne seyrediyorsunuz? diye sordu.
— Çıplak kadın vücudu.
— Buraya bunun için mi geldiniz?
— Evet...
—

Kaç para verdiniz?

Kimi elli, kimi yüz, kimi de beşyüz lira vermişti.

— Bu kadar parayı şu kadını çıplak görmek için mi verdiniz?

— Evet...

— Bu kadının vücudunda, başka kadınlarda olmayan bişey mi var? Yoksa bacaklarının arasından tavşan filân mı çıkacak?

— Hayır.

— Peki, bu yaptığınız ayıp değil mi?

Seyircilerin en akıllısı, en bilgilisi konferansa başladı:

— Aman efendim, hiç ayıp olur mu? Biz kötü niyetle bakmıyoruz ki... Çıplak vücut estetik coşku verir, yüksek beğeni verir.

Deli,

— Anlıyorum, dedi, haklısınız. Ben yanılmışım. Madem ki çıplak kadın vücudu yüksek beğeni verir, estetik coşku verir, öyleyse hepinizin karıları, kızları gelecek, şu orta yerde müzikle oynaya oynaya soyunacak. Böylece estetik coşkumuzu hep birden arttırmış oluruz.

Seyirciler, delinin ayağına kapandılar:

— Aman efendim.

Estetik coşkuyu size yalnız bu kadının vücudu mu veriyor?

Emir verdi: bütün seyirciler kadını erkeği anadan doğma soyunup cazla oynamaya başladılar.

*

Deliler Arisontopolis'in yüzyıllar boyu kurulu düzenini bozdular... Yapmadıkları delilik kalmadı. Herşeyi allak

bullak ettiler. Akıllılar zamanında yapılmış ortada hiçbişey bırakmadılar.

Bigün bütün deliler toplandılar. Başkanları,

— Arkadaşlar! dedi. Arisontopolis'te bozulmadık bişey kaldı mı?

— Kalmadı.

— Akıllıların yaptıkları herşeyi bozduk mu?

— Bozduk.

— Kenarda kıyıda bozmadığımız bişey kalmasın.

Kendi adamlarından denetçiler çıkarttılar, her- yeri arattılar. Hayır, bozmadıkları hiçbişey kalmamıştı. O zaman başkanları,

— Arkadaşlar! dedi. Sözverdiğimiz herşeyi yaptık. Artık ödevimiz bitti. Bundan sonra bize yapacak bir iş kalmadı.

Deliler bağrıştılar:

— Evet...

— Görevimizi yerine getirdik.

— İşimiz bitti.

Başkan,

— Artık tımarhaneye rahat rahat dönebiliriz, dedi. Haydi arkadaşlar tımarhaneye gidelim. A- kıllıları salıverelim de bizi üstümüzden kilitleyip kapasınlar.

Delilerin iş başından çekildiği, tımarhaneye gidecekleri hemen Arisontopolls'te ağızdan ağıza yayıldı. Arisontopolis halkı gözyaşları içinde delilere yalvarmaya başladılar:

— N'olur bizi bırakmayın!

— Bizi yine o akıllıların eline mi bırakacaksınız?

— Sizde hiç acıma duygusu yok mu? Bizi yüz üstü bırakıp

nereye gidiyorsunuz?

Deliler bu yalvarmalara kulak asmadılar. Hep birden tımarhanenin yolunu tuttular. Akıllıları çıkarıp, kendileri içeri girdiler. Akıllılar tımarhaneden boşanır boşanmaz hemen delilerin üstüne kapıları kapadılar. Sonra, Arisontopolis'te delilerin bozduğu ne kadar iş varsa hepsini yeni baştan düzeltmeye, düzene sokmaya başladılar. Bu da kolay olmadı. Çünkü, bir delinin bozduğunu kırk akıllı düzeltemez, demişler. Bugün hâlâ Arisontopolis'te pek seyrek de olsa düzgün biriki iş varsa, deli sanılanların zamanından kalmadır.

MÜFETTİŞ GELİYOR

Bir dairede yirmidokuz memuruz, yirmiye yakın da hizmetli var. Tam aylıkla emekli, denir ya, işte biz öyleyiz. Şunu da söyliyeyim, içimizde kaytaranımız, daireye gelmeyen, işi asanımız olmaz. İş mi dedim! Ne işi? Bu dairede dokuz yılımı dolduruyorum, işe yarar bir iş yaptığımı hatırlamıyorum. «Yukarı makam» da bizi unutmuş olacak. Var mıyız, yok muyuz, hiç belli değil... Herhalde bir zamanlar bizim dairede de birtakım işler görülürmüş, işleri için yurttaşlar buraya gelir giderlermiş. Sonradan ne olmuş, nasıl olmuşsa, üst makam da, alt makam da bizi unutuvermiş. Elbette bir zamanlar üst makam bize bazı emirler gönderiyor: bizden bazı şeyler soruyordu. Sonra bir zaman gelmiş, herhalde bir işini bilir Allahlık müdür zamanında, yukardan sormuşlar, bizim daire aldırış etmemiş. Artık

yukarısı da sora sora bıkmış, bizim daireyi adam yerine koyup bişey sormaktan vaz geçmiş. Dai
remiz de unutulmuş, arada kaynamış, gitmiş. Sorulana cevap vermiyor diye koca resmî daireyi kapatacak değiller ya...
Memurluk hayatımda çok denedim, bir memur ne kadar çok çalışırsa, ona o kadar iş yüklenir. O zavallı da işlerin altından kalkayım aiye habire çalışır, çalıştıkça habire zavallıya iş verirler. Ne kadar çalışmaz, dalgacı olursan, bunun aklı bişeye ermiyor diye kimse iş vermez. Üstelik, çok iş yapıyor diye üstüne çok iş yükletilen memur, elbette bu kadar çok iş arasında birkaç da yanlış, yapar, u yüzden azarlanır, paylanır; ne kadar çalışırsa, yanlış yapma ihtimali de o kadar artar, o kadar da horlanır. Hiçbir iş yapmayan memurun, hiçbir yanlış da yapmıyacağı için başı hiç belâya girmez.
Daireler de böyledir. Diyelim iki daire var; biri veteriner dairesi, biri de tapu dairesi. Tapu dairesi işlerini tıkır tıkır yapıyor. Buna karşılık veteriner dairesi hiçbir iş yapmıyor...

Eh, dairenin biri tembellik, aylaklık ediyor diye memleketin veteriner işleri yüzüstü kalacak değil ya... İnanın, veteriner dairesinin işlerini de çok çalışan, çok iş çıkaran tapu dairesine gördürdüler.
Kimbilir bizim dairenin işlerini hangi çalışkan daire görüyordur? Belki de tizim dairenin hiç işi yoktur.
Bizim daireyi üst makamlara unutturan hangi müdürse Allah ondan razı olsun. Ama diyeceksiniz ki:
— Pekiy, üst makamlar size aylık vermeyi unutmuyorlar mı?

Yooo… Biz aylık alma işini hiç aksatmamışız ki bizi unutsunlar. Biriki ay aylık olmasaydık, belki unuturlardı. Ama biz her ay aylığımızı alırız. Muhasebeci bordroyu düzenler, biz de bordroyu imzalarız… Mutemed de mal müdürlüğünden aylıklarımızı alır getirir, bize dağıtır. Bizim dairede yaptığımız işlerin en zoru, doğrusu ya, bordro imzalamaktır. Onu da imzalamasak, bedavadan para alıyoruz sayılabilir.

Dokuz yıldır memuru olduğum şu daireye baktıkça ne düşünürüm bilir misiniz? Acaba, derim kendi kendime, şu bizim daireyi üst makamlar büsbütün unutmamış olsalardı, işler daha mı iyi yürürdü? Bir de işi tersinden alırım. Bizim daire ikişer öteki daireler de kendilerini unuttursalardı, ne değişirdi dersiniz? Dünyanın düzeni bozulur muydu? Yoksa hiçbişey değişmez miydi? Belki de şimdikinden iyi yürürdü işler. Bunu çok merak ediyorum.

Bizim dairedeki bu rahat hayatımız müdürümüzün emekliye ayrılıp, yerine Saffet Beyin gelmesiyle allak bullak oldu. Şunu da anlayamadım ya, bizim müdürün emekliye ayrılıp yerinin boş kaldığını nasıl anladılar da yerine yeni bir müdür yolladılar?.. Bana öyle geliyor ki, biz bu dairede teker teker emekliye ayrıla ayrıla biteceğiz. Yerimize kimse gelmiyecek. En son emekliye ayrılan memurlarla da dairemiz tarihe ka-ışa- cak. Demek, bizi büsbütün de unutmamışlar ki, başımıza yeni müdür yolladılar.

Saffet Bey daha daireye geldiği ilk gün işe zart zurtla başladı. İlkin bahçıvandan, kapıcıdan, odacıdan, hademeden zapartaya girişti.

Sabah dokuzda daireye gelmiş, kimseyi bulamamış. Düşünün rica ederim, saat sabahın dokuzu… O saatte direde kim olur? Gelip de ne yapacaksın? Bir işimiz olsa, canım kurban, dokuzda değil, sekizde gelelim.
Dokuzda gelmiş, kapı kapalı. Müdür kapıda kalmış. Saat onda bizim odacı Müstâfendi gelmiş, dairenin kapısını açarken Müdür ona,
— Sen kimsin? diye sormuş.
Şunu da söyleyeyim, bizim dairede tam bir demokrasi hüküm sürer. Öyle, aramızda müdür, memur, odacı farkı yoktur. Onun için odacı Müstâfendi şaşırmış. Yıllardan beri dairede ve dolaylarda yabancı bir yüz de görmediği için, kendisine,
— Sen kimsin? diye soran adama o da,
— Ya sen kimsin? diye sormuş.
Müdür ona tekrar sormuş:
— Necisin be adam?
— Neciysem neciyim. Ya sen necisin?
Bizim odacı Müstâfendi, az kalsın, «Bizim dairenin etrafında da bir yabancı dolaşıyor, casus mudur, nedir!» diye yeni müdürü polise teslim edecekmiş. Bereket yeni müdür,
— Ben bu dairenin müdürüyüm, yeni atandım, demiş.
Müstâfendi de,
— Ben de bu dairenin ondört yıllık odacısıyım Beyefendi, hoş geldiniz, demiş.
— Sizden başka burada kimse yok mu?
— Olmaz olur mu, var.

Bu konuşmayı bize sonradan Müstâfendi anlattı.
Saffet Bey ona,
— Saat on, demiş, kapı kapalı, memurlar gelseler içeri nasıl girerler?
Müstâfendi,
— Herkeste dış kapının anahtarı vardır. Kim erken gelirse açar, içeri girer. Hemen bugün size de bir anahtar yaptırırım... demiş.
Ben geldiğim zaman dairede bir ölüm sessizliği vardı.
Arkadaşlara,
— Hayrola, ne var, ne oluyor? dedim.
— Başımıza işgüzar bir müdür geldi, dediler.
Konuşmaya vakit kalmadan Müstâfendi içeri
girdi,
— Yeni müdür sizi istiyor, dedi.
Müdürün odasına gittim,
Camlı masaya dirseklerini dayamış, asık suratlı bir adamın karşısındaydım.
— Hoş geldiniz beyim, dedim, elimi uzattım.
Sıkıp sıkmamak için duraksadıktan sonra elimi sıktı.
— Siz ne iş yaparsınız? dedi.
— Kim? Ben mi?
— Evet, zatıâliniz?
Memurum.

— Ne memuru?
Amma da soru...
— Bu dairede memurum.
— Anladım efendim, ne memurusunuz? İşiniz ne?

— Vallahi, burada arkadaşlar arasında ayrı gayrı yoktur. Onun için…
— Daireye kaçta gelirsiniz?
— Hiç belli olmaz. Ama öğleden önce mutlaka gelirim.
— Sabah dokuzda gelmek mecburiyetinde değil misiniz?
— Bir iş yok ki Beyefendi. Erkenden gelip de ne yapayım?
— Öyleyse evinizde oturun. Hiç gelmeyin.
— Aman Beyefendi, evde sabahtan akşama kadar oturup kadın kavgası, çoluk çocuk dırdı- rı çekilir mi? Birkaç zaman geçsin, göreceksiniz Beyefendi, zatıâliniz de sabahtan akşama kadar evde oturamazsınız. Başınızı dinlemek için daireye gelmeye mecbur kalırsınız.

Müdür bana yer göstermedi ama ben onun nezaketsizliğini yüzüne vurmamak için karşısındaki koltuğa oturdum. Cıgara paketini çıkarıp müdüre uzattım. Müdür,

— Artık gidebilirsiniz, dedi.

Amma da ters adam. Cıgara paketini cebime koydum, odasından çıktım.

Saffet Bey bize etmediğini bırakmadı. İlk iş, imza defteri diye bişey çıkardı başımıza. Herkes dokuza kadar daireye gelmiş olacak, hiçkimse beşten önce daireden ayrılmayacak. Daireye girerken çıkarken imza defteri imzalanacak. Böylece daireye gelip gelmeyenler, geç gelip erkenden gidenler belli olacak.

Saffet Beyin imza defteri hiçbir işe yaramadı. Çünkü kimse imzalamıyordu.

Müdür,

— Şu örümcekleri alın! diye hademelere bar bar

bağırıyordu.

— Camlan silin!..

— Merdivenleri süpürün!..

Kendi söyleyip kendi dinliyordu, aldıran yoktu.

— İş çizelgesi!..

Hangi iş çizelgesi?

— Her memur kendi masasının iş dosyalarını düzenleyip bana getirecek!

Dosya mı? Ben kendi hesabıma kimbilir ne zamandır elime dosya mosya almamıştım. Dosya dolabı bir parmak toz bağlamış.

Başımıza hergün yeni bir iş çıkarıyor:

— Evrak kayıt defteri yapılacak... Zimmet defteri yapılacak...

Yahu, ne kayıt defteri? Bizim daireye evrak gelmez ki, kaydedelim. Neyi kaydedeceğiz?

O boyuna hergün yeni birkaç iş çıkarıyor. Çıkarsın... Kimsenin aldırış ettiği yok. Biz kendi havamızdayız.

Arkadaşlar bigün bana,

— Git şu adamla konuş, anlat, dediler.

Ben de gittim.

— Beyefendi, dedim. Boşu boşuna kendinizi üzüyorsunuz. Bu daire başka dairelere benzemez. Burada iş yok, güç yok... Zorla başımıza iş mi çıkaracaksınız?...

— Aylık almıyor musunuz? dedi.

— Alıyoruz, dedim.

— Ne karşılığı alıyorsunuz?

— Beyefendi, devlet memuruyuz, elbet aylık alacağız.

Bedava mı devlet memurluğu yapacağız?

— Öyleyse çalışacaksınız.

— Neye çalışalım? İş var da biz mi yapmıyoruz? Bu daire unutulmuş, kimsenin haberi yok.

Müdür kızdı. Bağırdı, çağırdı.

— Ben görev istiyorum. Sizi yola getirmesini bilirim!

Getirsin bakalım. Kendisi yoldan çıkmasın da…

— Sicilinize yazarım, dedi.

Yazsın…

— Şikâyet ederim, dedi.

Etsin…

Ne yaptıysa para etmedi, bizimle başa çıkamadı. Ne tavandaki örümcekleri, ne dolapların tozunu aldık. Ne iş saatine uyduk,-ne defter imzaladık. Hattâ kendisine,

— Sen bizimle çok uğraşma. Otur oturduğun yerde. Rahat seni rahatsız mı ediyor? Bizimle uğraşıp durursan bütün memurlar birleşir, seni toptan şikâyet ederiz! diye de haber gönderdik.

En sonunda Saffet Bey pes etti.

— Ne haliniz varsa görün. Artık ben karışmam! dedi.

Biz yine eski hayatımıza döndük. Müdür var mı, yok mu, kimse farkında değil. Ama o her sabah saat tam dokuzda daireye gelr, akşamları da elifi elifine beşte daireden giderdi. Sabahtan akşama kadar odasından dışarı çıkmazdı. Ne yapardı, bilemezdik.

Günün birinde postacı bizim daireye sarı renkli resmî bir zarf getirdi. Allah Allah… Bu da nereden çıktı? Ne

yapacağımızı şaşırdık? Hepimiz zarfın başına toplandık. Herkes birbirine,

— Aç şunu! diyor. Ama hiçbirimiz zarfı açа- mıyorduk. Memur arkadaşlardan Muhsin Bey, Hüsamettin Efendi'ye,

— Aç şu zarfı Hüsamettin Efendi, dedi.

Hüsamettin Efendi kızdı:

Neden sen açmıyorsun da bana aç diyorsun?

— Yahu sen kayıt memuru değil misin?

— Nerden belli?

Orası da öyle ya... Ben zarfı aldım,

— Bizim nemize gerek, belki bize bir sorum gelir. Götürelim müdür beye, kendisi açsın, deldim.

Sarı zarf benim elimde, hep birden müdüre çıktık.

— Size bir mektup var müdür bey, dedim.

Hüsamettin Efendi,

— Mektup değil birader, dedi, daireye tahrirat gelmiş. Ona evrak derler.

Hüsamettin Efendi'nin kulağına,

— Bilgiçlik etmesen olmaz, dedim. Ben onun mektup olmadığını bilmiyor muyum? Evrak dersek belki müdür açmaz, bize geri verir diyerek mahsustan mektup dedim ki kendi açsın.

Saffet Bey, demir kitap açacağını zarfın kapak köşesinden soktu, hepimizin şaşkın bakışları arasında zarfı açtı. Acaba içinden ne çıkacaktı? Hepimiz heyecanlıydık. O kadar ki, zarftan tavşan ya da güvercin çıksa hiç de şaşırmazdık. Bizim daireye evrak göndermek kimin aklına gelmiş?

Müdürümüz zarfın içindeki evrakı çıkardı, okudu. Bizim daire üç numaralı teftiş bölgesine sokulmuş. Nisan ayı içinde teftiş edilecekmişiz.
Muhsin Bey,
— Aman, dedi, aman…
Hüsamettin Efendi,
— Teftiş mi? diye sordu, bize müfettiş mi gelecek şimdi?
— Eyvah!..
— Nisan ayında mı?
— N’piciz birader?
Müdür, amma da soğukkanlı adam,
— Müfettiş Allah değil ya… dedi. Ne yapacak bize?
— Aman Saffet Bey, siz ne diyorsunuz? Yoksa hayatınızda hiç müfettiş görmediniz mi? Bizim eski daireye bir müfettiş gelmişti.
— Yahu, Azrail değil ya… Canımızı mı alacak?
— Alsa iyi… Canımızı almaktan beter. Bizi burdan başka yere sürer. Hepimizi çil yavrusu gibi bir yere dağıtır.
— Benim terfi zamanım kardeşim.
— Beni başka bir yere naklederse yandım.
— Ben de… Oğlan okulda, kız enstitüde…
— Bu müfettişler hiç dinlemez, adamı emekliye ayırtır.
— Emekli de oldun mu, ya evde karı dırdırı çekeceksin, ya mahalle kahvesinde pinekleyeceksin…
Şu müdüre ne dersiniz! Hiç aldırdığı yok.
— Müfettişse müfettiş… Hiçbişey yapamaz. Aldırmayın…
Herkes müfettişlerden neler çektiği, müfettişlerin neler yaptığı üstüne hikâyeler anlatıyor.
—

Bizim eski daireye bir zaman bir müfettiş gelmişti. Allah selâmet versin Süleyman Efendi adında bir arkadaşımız dairede kahve pişiriyor diye adamı taaa Kızılçakçak'a sürdürmüştü.

— Bu müfettişlerde hiç insaf yoktur. Bize de bir zaman…

Ne anlatsak, ne kadar anlatsak müdürün kılı kıpırdamıyor. Ne yapalım? Gayret bize düştü. Kolları, paçaları sıvadık. Hademeler işe yetişemediği için, hep birden, el birliğiyle temizliğe başladık. Aman ne pislik, ne pislik çıktı… Araba araba çöp attık. Dolapların üzerine üstüne tozlar konmuş, tozdan astar olmuş. Gelen giden bu tozların üzerine parmağıyla yazılar yazmış. Kimi imzasını atmış, kimi hâtıra yazmış. Kırtasiye dolabının üstüne «Sivasın Bülüncük köyünden 1330 doğumlu Hıdır oğlu Şaban» diye yazılı künyeyi hademelerden biri,

— Bu benim eski bir arkadaşımdan hâtıradır, sildirmem! diye tutturdu.

Hâtırayı kim dinler, müfettiş geliyor. Sen hâtıraya bakarsın bizim daire müze gibi yer. Duvarlar, her yer kitabe…

Tozları aldık, çöpleri attık. Duvarları bir güzel badana ettik. El birliğiyle kapıları, çerçeveleri boyadık. Herkes birbirine çıkıştığı için, hademeler merdivenleri her gün silip süpürüyor. Dairenin eli yüzü açıldı. Her taraf pırıl pırıl oldu. İyi ki temizlik yapmışız. Müfettiş, ilçelerden birine gelmiş. Ordaki bir daireyi teftiş ederken daktilo kutusuna parmağını sürüp,

— Bu toz kaç aylık? diye sormuş.

Sonra o memurun terfiine engel olmuş.

Dairenin bahçıvanı bahçedeki sebzelerin hepsini söktü. Onların yerine çiçekler ekti. Biz sağdan soldan müfettişe değgin bilgiler alıyorduk.

Gittiği dairelerde, iş saatinde işinin başında bulunmayan memurları sürüyormuş. İyi çalışmayan, iş çıkarmayanları üst makama yazıp bakanlık emrine aldırıyormuş. Her sabah dokuzda değil, sekizde daireye gelmeye başladık.
— Aman arkadaşlar, herkes kendine bir iş bulsun...
— Biz eskiden aylık raporlar verirdik değil mi?
— üsteleri çıkarın?
— Çizelgeleri hazırlayın!
Bizde bir gayret ki sormayın. Müdüre her gün evrak imzalatıyoruz. Herkes kendi işinin başına geçti. Şubeler, kısımlar ayrıldı. Biz yukarıya yazılar gönderdikçe, üst makamdan da bize emirler gelmeye başladı. Daktilolar işliyor, kalemler çalışıyor, müsveddeler yazılıp çiziliyor. Derken iş sahibi yurttaşların da ayağı daireye alıştı. Pullar, imzalar, mühürler, onaylar gırla...
— Öteki odaya götürün!
— Karşı masaya imzalatın!
— Vezneye harcını yatırın!
— Oniki tane vesikalık fotoğraf getirin.
— İkinci kısım şefi parafe etti mi?
— İkiyüzyetmiş kuruşluk damga pulu ister...
Bir yandan da müfettişten haberler geliyor.
Müfettiş gittiği daireyi kasıp kavuruyormuş.
Günde sekiz saat değil, on sacrt çalışıyoruz, pazarları bile dairede uğraşıyoruz. Yine de işlerin üstesinden

gelemiyoruz.
Derken çarşamba günü müfettişin bizim daireye geleceği haberini duyduk. Daire öyle bir işlemeye başladı ki, artık İşleri yetiştiremiyoruz da yurttaşlar kuyruk oluyorlar. Dairenin kadrosu genişletilmezse biz, imkânı yok bu kadar işin altından kalkamayız.
Müdüre gittik,
— Çarşamba günü müfettiş geliyormuş, dedik.
Aldırış etmeden,
— Gelsiiin... dedi.
— Aman Saffet Bey, nasıl gelsin. İşin şakaya tahammülü yok. Gayet iyi yerden öğrendik, çarşambaya geliyormuş.
— Adam yiyecek değil ya, gelirse gelsin.
— Zatıâliniz hiç müfettiş görmemişsiniz galiba?
— Canım müfettiş geliyor diye ne yapalım yâni?
— Yatacak bir yer hazırlanmaz mı? Müfettişe bir ziyafet düzenlenmez mi?
— Yoo... dedi, bizim dairenin ziyafet için on
para ödeneği yok.
Gördünüz mü tersliği... Müfettiş geliyor diye tam ikibuçuk ay çalışalım, edelim, ha bugün, ha yarın geliyor diye didinelim, tam müfettişin geleceği gün bir ziyafet bile vermiyelim. Olur rezalet değil. Ziyafet veremiyoruz diye bu kadar uğraşmamız güme gidebilir.
Arkadaşlar kendi aramızda beşer onar lira toplayıp tüccar kulübünden çarşamba gecesi için bir ziyafet düzenledik.
Salı gecesi benim gözümü uyku tutmadı. Erkenden kalktım, yıkandım, traş oldum. Saat yedibuçukta daireye geldim,

Arkadaşların hep si benden önce gelmişler. Hepimizin üstünde en yeni elbiselerimiz.
Daire tıklım tıklım işlerini kovalayan yurttaşlarla dolu. Biz en kısa zamanda hepsinin işini çıkarmaya bakıyoruz. Öğlen oldu, müfettişten ses yok. Acaba yarın mı gelecek?
Tüccar kulübüne,
— Ziyafet yarın akşama kalsın! diye telefon ettik.
Bir günde yemekler bozulmaz ya.. Arkadaşlar sağa sola telefon ettiler, telgraf çektiler, mü fettişi sordular. Müfettiş filan yokmuş. Hiçbir- yere müfettiş gelmemiş.
— Yahu, bu haberi siz çıkarmadınız mı?
— Olur alçaklık değil!
O gece tüccar kulübünde kendimize bir ziyafet çektik.
Herkes müfettişten konuşuyor:
— Acaba niye gelmedi?
— Ne zaman gelecek?
— ister misin birdenbire gelsin de bizi gafil bastırsın.
Boyuna gülüp duran Müdür,
— Baylar, dedi, müfettişin geleceği filan yok, Ben o haberi mahsus çıkardım. Müfettiş geliyor diye yazı olan o mektubu da ben gönderdim.
Vay sahteci herif vay!...
— Ne yapayım, dedi: Sizi başka türlü ne yap- tımsa çalıştıramadım, disiplin altına sokamadım. Müfettiş geliyor diye yalan söylemek zorunda kaldım. Şimdi işler tıkır tıkır yürüyor.
Ziyafet çok sönük geçti. Ertesi günden sonra dairemizi elbirliğiyle eski haline getirmeye çalıştık ama olmadı. Bir

kere üst makam bizim dairenin varlığını öğrenmişti. Durmadan cevap verilecek evrak gönderiyordu. Bundan başka «eshab-ı mesalih» denilen yurttaşların da ayağı bir kere daireye alışmıştı. Ne yapsak başımızdan savamıyorduk. Daha ileri gidersek,
— Efendi, biz vergi veriyoruz. Senin aylığın verdiğimiz vergilerden ödeniyor. Görevini yap, yoksa şikayet ederim! diye barbar bağırıyorlardı.

O gün bugün yakamızı işten kurtaramadık. Maşallah işler günden güne açılıyor. Yapmanın yetiştirmenin imkanı yok. Dairenin kadrosu on memur daha genişledi, yine de işlerin altından kalkamıyoruz. Başımıza bunlar hep şu Saffet Bey denen müdürün yüzünden geldi. O gün bugün müfettişin yüzünü göremedik ama hergün başımızdan müfettiş eksik olmuyormuş gibi çalışmak zorunda kaldık. Şimdi bütün arkadaşlar dua ediyoruz:
— Yarabbi başımıza eski müdür gibi bir müdür getir ki, iş görmeye görmeye üst makamlara bizim daireyi yine unuttursun.

BOĞAZİÇİ HASTALIĞI

Pazar sabahı elime rastgele bir kitap aldım. Sait Faik'in bir hikayesi çıktı: «Sinagrit baba…» Sait de balıksız, martısız. yosunsuz, denizsiz hikaye çok az yazdı. Başka bir kitap çektim. Ru şen Eşref’in «Boğaçiçi». Niyete bakar gibi bir sayfa açtım:

«İki sandalda iki sandalcı, suya oltalarını atmışlar, parmakları birer haber bekler gibi tetikte idi. O sırada, biri ötekine dedi ki:
— Balık tutmak para tutmak gibidir.»
Kitabı bıraktım, gazetey aldım. Havadis: «Bo
gaza balık akını» «Dün tutulan balıklardan on- bin çift palamut denize döküldü.»
Balıkçıların bir ilanı: «Vatandaş!. Balık ye!»
Tam o sırada mutfaktan bir ses:
— Öğleye kalkan pişirelim, tam kalkanın mevsimidir.
Balık lafı duymamak için kendimi dışarı attım.
Köşebaşından balıkçının sesi:
— Derya kuzuları bunlar!..
Sokağa saparken balıkçı dükkanından sesleniyorlar:
— Hey babam hey... Babalık, bu balık, başka balık... Oynar oynar...
Köprüye geldim, ne göreyim, Köprünün Haliç, Boğaz iki yanı silme balıkçı kayıklarıyla dolu... Denizin yüzü görünmüyor.
İskeleye indim. Her dubanın üstünde, birer adım arayla insanlar çömelmişler, ellerinde olta, balık bekliyorlar. Balık oltaya düştü mü, ku- llacı açıp kapayıp o oltayı çekmenin bir raconu var. Oltanın iğnesindeki balık, havada küçük kesik kavisler çize çize çırpınıyor. Güneş ışınları, balığın kaygan, ıslak sırtında çakıp sönü- vor. Canım lüferi insanın serin serin tutup öpesi geliyor. Solungaçları açılıp kapanıyor.
Vapura bindim. Güverteye çıktım. Vapur kalk tı. Sarayburnu'ndan Üsküdar’a kadar deniz ba

lıkçı kayıklarıyla örtülü. Yanımda oturan a- dam,

— Bey oğlum, dedi, dünyanın en lezetli balıkları Boğaz'da. Neden dersen...

Benim «neden» diye sorduğum yok ama, o an latıyor:

— Çünkü efendim, Karadeniz’in suyu Ak- deniz’inkinden daha az tuzludur. Karadeniz'e malum-u aliniz, nehirler karıştığından litresinde onsekiz miligram tuz bulunur. Akdeniz suyuna gelince, litresinde krk miligram tuz vardır. Hemşeriyiz diye değil valahi...

— Ne hemşerisi?

— Yani ben de Boğazlıyım da... Boğaz ba

lıklarını hemşerim oldukları için övmüyorum sanmayin. Filozof Aristo da bunu böyle yazmış: Boğaz balıklarının üstüne dünyada

yok. Ünlü coğrafyacı AmasyalI Strabon da o düşüncede. Haaa... Sonra Romalı ünlü bilgin Piyne de Boğaz balıklarının lezzetini öve öve bitiremez.

Adam sanki büyük bir ansiklopediden «balık» maddesini okuyor.

— Balıkçılık Enstitüsünde hoca mısınız?

— Yok canım... İstanbulluyum artık bu ka- darcık balıza dair bilgimiz olmasın mı? Sormak ayıp ölmesin ama siz nerelisiniz?

Utandım da doğma büyüme İsttanbullu- yum» diyemedim.

— KonyalIyım, dedim.

Sen misin diyen... Tatlı su balıkları, göl balıkları, alabalık...

— Bana müsaade... Bu iskelede iniyorum... dedim de zor kurtuldum. Vapurun kıçına kaçtım. Orada da bir adam,

Tam levrek’in mevsimi, dedi... Boğaz’ın en iyi balıkları, levrek, hefal, ilirya lüfer, sarıkanat, çinekop, palamut, torik, izmarit, istavrit, uskumru, kalkan, gümüş, ateş, kolyos, hamsi, kırlangıç, gelincik, iskorpit, kaya, pisi, karagöz, barbunya, sinağrit, tekir, kılıç...

Ben, yanından vapurun burnuna kaçarken, o dalmış halâ balık ismi sayıyordu.
Bir genç bana, parmağını denize uzatıp,
— Kılıç'ı görüyor musun, kılıç’ı?.. dedi.
Cevabımı beklemeden devam etti:
— Hay arslan hay... Denizlerin padişahı... Hiçbişeyden korkmaz bu kılıçlar. Balina yok mu, balina... Ona bile saldırır... Testere balıklarının, camgözlerin anasını ağlatır. Hızlı da yüzer haaa... Gemilere öyle saldırır, hızından kuyruğu kırılır. Tahta motorların bordrosuna bir kılıç atar, bazı deler de motoru batırır bile... Havuza giren gemilere bak, kılıç’ın nişan bıraktığı yara bere izi görürsün, İşte bu kılıç küçük bir böcekten yılar. Leme derler, sert kabuklu bir böcek vardır. Kılıcın göğsündeki kanat altına girdi mi, zavallı kılıç deli olur, kendini kaldırır kaldırır, kayalara çarpar, kayıklara bile fırlatır.
«Yeter be birader!» diyemiyorum. O boyuna kılıç'ı anlatıyor.
— Bizim Boğaz'ın kılıçları en kabadıyısı seksen, yüz kilo çeker. Sicilya dolaylarında yedi metre boyunda ikiyüz kilolukları olurmuş
Daha dinlesem kılıç üstüne birkaç kitaplık bilgi anlatacaktı.
— Siz balıkçı mısınız?
— İsttanbulluyuz, balığı bu kada^cık da bilmezsek ayıp...

Sonra bu kılıçlar...

— Ben bu iskelede ineceğim, dedim.

Hemen salona kaçtım. Yanına oturduğum yaşlı bir kadın,

— Balık tutmak marifet değil, evladım dedi.

Marifet onu pişirmede. Mesela al izmariti... Nasıl pişirilir misin? Bak, anlatayım da öğren... Eğer pişirmesini becerebilirsen çok lezzetlidir evladım. Yalnız tulumunu çıkarman şart...

— Ben tulum giymem...

— Kendi tulumunu değil, izmaritin tulumunu... İlkin tulumunu bir güzel çıkarırsın... Bol unla yumurtaya batır. Halis zeytin yağında nar gibi olana kadar kızart... Ağzına layık, börek gibi olur. Sonra iskorpit... O da çok güzel olur ama yapmasını bilmeli. Şimdiki tazeler ne bilir iskorpit yapmasını... Tıpkısı İstakoz lezzetinde olur... Hele plakisi... Doyum olmaz... Ben sana bir iskorpit plakisi yapayım, kör olayım, o- tur da parmaklarını ye... Anlatayım da dinle, e ve gidince karına öğretirsin de pişirir sana...

— Ben bu iskelede çıkıyorum. Allasmarla- dık...

Vapurun sancak yanına geçtim. Tam oturacaktım, iki adam konuşuyor:

— Kilyos'un dalyanı üstüne dalyan yoktur.

— Yenimahale'nin dalyanı da iyidir.

— Ya Bebek dalyanı, Beykoz?..

İskele yanma kaçtım. Orada da balık...

—

Kalkan’ın mevsimi 15 Nisandan 15 Hazirana kadar. Kılıç, Haziran, Ağustos arası...

— Eylüle girdin mi lüfer...

— Uskumrunun yağlısı ekimde...

Vapurda oturacak yer bulamıyorum. Ayakta kaldım. Benim gibi üç kişi, çok şükür balıktan değil, politikadan konuşuyorlar:

— Derken efendim... Mecbur oldum partiden istifaya... Partiden çıkınca denizden çıkmış balığa döndüm...

— Birader, demezler mi balık baştan kokar diye...

— Ben artık demokrasiden ümidimi kestim.

— Balık kavağa çıkınca inşallah, demokrasi de gelir.

Tuh, şu balık politikaya bile girmiş. Vapurun en dip salonuna indim. Hava sıcak olduğu için, burada kimseier yok. Daha gözüm karanlığa alışmadan bir ses:

— Maaşallah bu sene balık bol ... demez mi!

Baktım yaşlı bir adam, yanındakine anlatıyor;

— Ben haziran gelmeyince balığa çıkamam... İlle haziran, temmuz gelecek, ben de geceleri ateş balığına çıkacağım. Ateş balığına «mangal söndüren» derler... Kırlangıç’a ne buyrulur? Ne renk, ne renk o bel... En iyisi ner- de tutulur, bilir misin? Ahırkapı önünde bir de Dolmabahçe önünae... Boğaz’da her balığın yeri ayrıdır evlat... Mesela uskumru... Yenikapı’ dan Kınalı'ya doğru açılacaksın. Selimiye kışlasının soldaki kulesini nişanla. Tam Yedikule gazhanesiyle Selimiye kulesi arasına geldin mi, o zaman Beyazıt kulesine bak. Kulenin balkonunu görür görmez oltayı at. Orası uskumrunun yatağıdır.

Toprağı bol olsun. Yenikapı'lı bir Artin Reis vardı. Allah seni inandırsın, Boğaziçi'nde bütün balıkların adresini bilirdi. Biz eli boş dönerdik, herif randevu vermiş gibi balıkları yükler gelirdi. Ne dersin, öldü gitti de oğluna bile balık yuvalarının adresini vermedi.

Artık vapurda kaçacak yer olmadığı için dinlemeye mecburdum.

— Balıkçı mısınız? diye sordum.

— Yooo, dedi albaylıktan emekliyim. Balıklar ilkbaharda bir, sonbaharda, bir Karadeniz'den Marmara'ya geçerler... İşte o zaman...

Lafını kestim:

— Balıksız bir laf yok mu?

Emekli albay bir terslendi:

— Balıksız lafın tadı mı olur?.. Peki öyleyse sana balıksız bir hikaye anlatayım: Selahaddin-i Eyyubi, sarayına iki derviş misafir eder. Malum ya dervişler kör nefislerini terbiye e- der, harama bakmazlar... Selahaddin-i Eyyubi, bu iki dervişi yağla, balla, etle, tatlıyla, kaymakla günlerce besler. Dervişler yer içer, şişer de şişer. Padişah dervişlerin artık kıvama geldiklerini görünce, iki güzel cariyeyi «Göreyim sizi, şu herifleri baştan çıkarın! diyerek iki dervişin verir. İşve naz... hiçbiri para etmez. İki derviş, başlarını çevirip cariyelere bakmazlar bile. Selahaddin-i Eyyubi bu sefer dervişlerin ö

nüne birer hamsi kor. İki derviş serçe parmağı kadar hamsiyi yer yemez artık dayanamazlar, balığın kudretine bak sen, cariyelere saldırırlar. İş o kadarla da kalmaz,

balığın etkisiyle azıtırlar Ne iki, ne dört cariye yetişmeş olur. İşte balık...

— Müsaadenizle, ben burda ineceğim.

Bebek'te indim. Doğru sahil lokantalarından birine... Garsona,

— Ne var? diye sordum.

Garson saymaya başladı:

— Midye tavası, midye yahnisi, midye dolması... taze İstakoz... Balık yumurtası, balık ezmesi, balık füme, mayonezli lüfer... Mercan, kılıç şiş...

Garsona «Balıksız bişey yok mu?» demedim. Emekli albayın anlattığı hikayeyi dinledikten sonra,

— Aman hepsinden birer porsiyon getir, dedim, çiroz salatasını da unutma!

Eve gider gitmez de, lıkır lıkır, afiyetle bir bardak balık yağı içtim. Ondan sonra olanları bana sormayın artık.

DİRLİK DÜZENLİK

Hem sevişerek, hem anlaşarak evlenmiştik. Geçimsizlik için ortada hiçbişey yoktu, olmaması da gerekirdi.

İlk kırgınlığımız havagazı tahsildarı yüzünden oldu. Bigün kapının zili çalındı. Kapı açılmadan dışardan,

— Havagazı!... diye bir ses duyduk.

Kapıyı açtığımız zaman kimse yoktu, yerde havagazı makbuzu duruyordu.

Öğleden sonra da bekçi tahsildarı geldi. O- cak, Şubat, Mart ayları için üç aylık, yedibuçuk liralık makbuz kesti,

parayı verdik, gitti. Akşama doğru terkos tahsildarı geldi. Onbir lira bilmem kaç kuruş...
O gün pek anlayamadık işi. Ertesi gün sabah erkenden elektrik tahsildarı gelip de,
— Elektriğinizi keseceğiz! deyince neye uğradığımızı şaşırdık. Karım,
— Biz elektrik parasını ödedik, dedi. Tahsildar,
— Ödememişsiniz, dedi Karım,
— Ödedik, diye direndi.
Benim öyle dimdik durduğumu gören karım,
— Sen de söylesene bişey canım, diye bana çıkıştı, biz elektrik parasını ödemedik mi?
— Hatırlıyorum. Evet... Geçen hafta, galiba salı günüydü. Ödedik.
Tahsildar,
— Ödeseniz kaydı olur, dedi.
— Peki, ihbarname göndermek adet değil midir?
— Kaç tane... Beyaz gelmiş, ödememişsiniz, onbeş gün sonra ikinci ihbarname gelmiş, aldırmamışsınız. Sonra kırmızı ihbarname yollamışız. Müddeti altı gündür, yine ödememişsiniz.
Karım,
— Ödedik diyoruz size! diye bağırdı.
Tahsildar gayet soğukkanlı,
— Ödedinizse makbuzu gösterin, dedi.
Ben de,
— Adam haklı, çıkar makbuzu! dedim.

Karım yatak odasına koştu. Komidinin gözlerini karıştırdı. Tuvalet masasına baktı. Çantasini araştırırken,

— İşte, buıda! diye bağırdı.

Elektrik tahsildarına pullu bir kağıt uzattı. A- damı utandırmış olduğumuz için ben de sevindim. Biraz da çıkıştım:

— Bayım, size ödedik diyoruz. Biz öyle üç kuruşluk elektrik parası için yalan söyleyecek insanlardan mıyız?

Tahsildar karımın uzattığı pullu kağıdı çevirdi, çevirdi, sonra karıma,

— Siz, dedi geçen hafta perşembe gecesi Yeni Melek sinanrasına gitmişsiniz, dörtbuçuk matinesine, hem de lüks koltuğa oturmuşsunuz. B sırasından 18 numaralı koltuğa...

Karım şaşırdı:

— Siz nereden biliyorsunuz?

Tahsildar,

— Bana verdiğiniz bileten, dedi. Elektrik makbuzu diye bana sinama bileti vermişsiniz. İşte üzerinde Belediyenin damga puluyla, hayır cemiyetinin pulu da duruyor.

Karım çantasına bir daha elini uzattı. Utancından yüzü kızarmıştı. Ama bu sefer elektrik makbuzunu bulmuştu.

— Buyrun! diye tahsildara uzattı.

Makbuzu alan tahsildar.

—Evet, dedi. Kadıköy Belediye otobüsüne binmişsiniz ama, doğrusu zamanını anlayamadım. Bilette tarih yok.

Biz elektrik tahsildarıyla becelleşirken, elinde eski yamalı çantasile biri geldi.

— Çöp parası… dedi.
— Ne? Çöp parası mı? O da ne demek?
— Tanzifat vergisi… Evin geçen yıllık tanzifat vergisi.
Karım itiraz etti:,
— Geçen yıl bu evde oturmuyorduk ki… Biz taşınalı üç ay oldu.
Tanzifat vergisi memuru,
— Kontratınızı görelim, dedi.
Elektrik tahsildarı araya girdi:
—Önce biz işimizi bitirelim. Parayı veriyor musunuz, yoksa elektrik kesilsin mi?
Parayı ödeyip elektrik tahsildarını başımızdan savdık.
Karım yarım saat kadar arandıktan sonra «tesadüfün büyük lütfü» sayesinde bulduğu kontrat kağıdını Belediyenin tanzifat tahsildarına uzattı.
— Bakın, dedi. Biz bu eve taşınalı üç ay bile olmadı.
Tahsildar kağıdı evirdi okudu, çevirdi okudu. Sonra karıma,
— Memnun musunuz? diye sordu.
Karım,
— Neden memnun muyuz? dedi.
— Buzdolabınızdan… dedi.
Ben, bu evin erkeği olarak söze karışmak zorunu duydum. Tahsildara haddini bildirmek için,
— Rica ederim bay tahsildar, siz kendi işinize bakın, dedim. Buzdolabından karımın memnun olup olmadığı hem üzerinize görev değil, hem de sizi ilgilendirmez.
Tahsildar,
— Ben de sizin düşüncenizdeyim, dedi. Bu zamanda beş

ayak buzdolabını üçbin liraya, hem de taksitle, doğrusu iyi almışsınız. Markası Servel, Amerikan malı... Bin lira peşin, geri kalanı ayda ikiyüzelli lira taksitle... İki aylık taksi- di vermişsiniz, demek daha binyediyüzelli lira borcunuz kalmış.

Karım,

— Siz bütün bunları nereden biliyorsunuz? diye sordu.

Tahsildarın ye-ine ben cevap verdim:

— Evin kontratı diye buzdolabının senedini verirsen, babam da bilir.

Karım o gün kontratı bulamadı. Tanzifat vergisi tahsildarı,

— İki üç gün sonra uğrarım, o zamana kadar kontratı hazırlayın, dedi.

İşte o günden sonra evin tadı tuzu kaçtı. Oysa evimizin en tatlı tuzlu zamanı olması gerekirdi. Ben, yılık iznimi almıştım. Balayı gezisine çıkmamıştık ama, ilk evlilik günlerimizi kuş yuvası gibi evimizde karıkoca başbaşa mutluluk içinde geçirebilirdik.

Ertesi gün evsahibi kirayı almak için gelince, işler büsbütün sarpa sardı. Ev sahibimizi misafir odasına aldık Adam kahvesini içiyordu. Ben kirayı verdim, karım da kirayı aldım diye imzalaması için kontratı getirdi.

— Dün şu kontratı o kadar aradım da bulamadım, dedi, Ne kadar da kolay yerdeymiş...

— Nerdeymiş karıcığım? diye sordum.

— Şiltenin altından çıktı, dedi.

— Aman yerini değiştirme, yine oraya koy. Arayınca şıp diye kolaycacık buluruz, dedim.

Ev sahibi,

— Bu imzalanmış, dedi.

Karım,

— Nasıl olur, dedi kirayı almadan mı imzaladınız? Hayır imzalamadınız.

Ben imzalamadım ama, onaltı yıl önce imzalamışlar.

Şaka mı, alay mı anlayamadık. Sonra ev sahibi bana,

— Sizin Siyasal Bilgiler'den mezun olduğunuzu bilmiyordum, dedi.

Karıma şimşek çakar gibi baktım.

— Diplomamı ev sahibine mi imzalatacaksın yoksa!., diye çıkıştım.

Karım bozuldu. Onun yerinde hangi kadın olsa bozulur. O bozgunlukla Kafası saat gibi işledi:

— Siz şimdi bir kağıdı imzalayın, sonra bulunca kağıdı yırtar konratı imzalarsınız. Evsahibinden sonra terkos tahsildarı gelince işler içinden çıkılmaz biçimde karıştı. Karım bu sefer,

— Biz terkos parasını daha yeni ödedik, diye tutturdu.

İsbat için, terkosu ödeme makbuzu diye, tayyörünün cebinden çıkardığı bir sürü tramvay biletini tahsildara uzattı.

Artık dayanamadım, terkos tahsildarını savdıktan sonra,

— Artık bu kadarı olmaz, diye bağırdım. Alt yanı iki üç kağıt parçası... İnsan bunları birbirine karıştırıp da ele güne rezil olur mu?

Karım kızmakta benden baskın çıktı:

— Nasıl? İki üç kağıt parçası mı? Maşallah sana... Akşama

kadar onları düzene koymaktan evi temizlemeye, yemeü pişirmeye vakit bulamıyorum. Hangi iki üç kağıt parçası... Bunların her birine ayrı ayrı dosya, onların kaydını yapmaya bir muhasebeci ister.

— Hiçbişey istemez, dedim. Önce sen ceplerini, çantanı şu tramvay, otobüs, sinema biletlerinden temizle.

O gece karıkoca elbirliğiyle, ikimiz de ceplerimizi, çantalarımızı, dolaplarımızı temizledik. Benim elbiselerimin ceplerinden dünyanın en zengin bilet kolleksiyonu çıktı. Tren, vapur, u çak, hipodrom, stadyom, at yarışları, konser, tiyatro biletlerinden tutun, taaa rahmetli Naşit'in Tophane'de yeri bile kalmayan «Ti yatora-yı Millisinin biletlerine kadar. Karım,

— Aman, bunlar tarih değerleri olan dünyanın en zengin bilet kolleksiyonu... diye sevinçle bağırdı.

— At şunları başımdan, dedim. Hepsini çöo tenekesine at. Artık Belediye tahsildarına yırtık tramvay biletleri vermekten bıktım.

Bu temizlik de işe yaramadı. Ertesi gün ban kaya para yatırıyorduk. Karım aile tasarruf cüzdanını, banka memuru kıza uzattı.

Memur kız,

— Tebrik ederim, dedi.

İki ayda bankaya ikiyüzelli lira yatırdığımız i- çin tebrik ediyor sanmıştık Karım,

— Teşekkür ederim, dedi.

— Kocanızın adı Haşan. Soyadınız Düzen- gil... Beyoğlu Evlendirme Dairesinde nikahınız kıyılmış. Şubat ayının

onbirinde…

Karım,

— Affedersiniz, dedi. Banka cüzdanı diye yanlışlıkla evlenme cüzdanımı vermişim.

Telaşla bir davrandı. Çantasının her gözünden ceplerinin her birinden bir cüzdan çıkıyordu. Kendi nüfus cüzdanı, benim nufüs cüzdanım, lise bitirme diploması. Akşam Kız Sanat Enstitüsünden aldığı diploma… Yalnız banka cüzdanı yok.

Başımız yerde, bankadan bir çıkışımız var, u- tanmak olursa bu kadar olsun. O gece karıma.

— Bak yavrum, dedim. Şu makbuzlar, cüzdanlar, kağıt parçaları yüzünden, mutlu yuvamızın temelinin çatırdadığını duyuyorum. Anlaşıldı, sen bu işin altından kalkamıyorsun. Ben uzun zaman muhasebe müdürlüklerinde bulundum. Ayırım işini, dosya düzenini çok iyi bilirim. Bana bırak bu işi.

Sevgili karıcığım, hiç karşı koymadı. Hemen o akşam makbuz, pullu kağıt, kontrat, cüzdan gibi işleri bana devretti.

Bu kararın ertesi günü idi.

— Tenvirat vergisi… diye kapıya bir tahsildar dayandı.

— Verdik, dedim.

Karım,

— Verdiğimiz tenvirat değil, tanzifat, dedi.

— İkisi de bir vergidir, Ayrı ayrı alınmaz.

Eski tenvirat makbuzlarını ara ki bulasın…

Öğleden sonra, radyo vergisini ödemek için

postaneye gidip de posta memu-una radyomuzu vergi karnesi diye ev kontratını verince, bu iş benim de yapamıyacağımı anladım. Posta memuru,

— Gülegüle oturun, dedi.

Ben,

— Radyonun vergisini vermeye geldim, dedim.

Posta memuru,

Kiranız ucuz, dedi. Dört oda, salon, banyo, mutfak ikiyüze ucuz vallahi... Ama geçen ay kiranızı vermemişsiniz.

— Verdik, dedim. Verdik ama, o zaman kontratı bulamamıştık, ayrıca imzalı bir kağıt almıştık evsahibinden.

Posta memuru,

— Aman kaybetmeyin kontratı... diye bana radyo karnesi diye verdiğim kağıdı uzattı.

Eğer o gün bekçi tahsildarı gelip de verdiğimiz bekçi aylığını ikinci kere istemeseydi, ben de ona bekçi aylığı diye geçen yılbaşının piyango biletini vermemiş olsaydım, bu işe büyük bir ciddiyetle devam edecektim. Karıma,

— Bu işler, ailede erkeğin değil, kadının görevidir, dedim' Ben dosyaları düzenledim, işleri yoluna koydum. Artık sen devam edersin: Bu «kira işleri ve kontrat» dosyası... Bu «tanzifat, tenvirat vergisi» dosyası... «Eve alınan eşyanın taksit» dosyası bu, elektrik, havagazı, terkos, radyo vergisi dosyaları da bunlar.

Yılık iznim bitmiş işime gitmeye başlamıştım. Bir akşam eve geldim, karım yok. Salondaki masanın üstüne bir mektup bırakmış:

«Sevgilim,
Seni bütün kalbimle seviyorum, ömrümün sonuna kadar da seveceğim. Ama yine, bu mutlu aile yuvamızı bırakmak zorundayım. Ben bu makbuzlar, senetler içinde ne yapacağımı şaşırdım. Bu makbuzları dosyalara yerleştirmekten, yenileri ile eskilerini karıştırmamak için çalışmaktan ne ev işi ne yemek yapabiliyorum. Sana gereğince bakamadığım gibi, doğrusu yüzümü yıkamaya bile vakit bulamıyorum. Bugün yine havagazı tahsildarı ile birbirimize girdik. Adama havagazı makbuzu diye çöp vergisi makbuzunu vermişim. Bu yüzden o da bize, yanlış makbuz yutturup alt kattakilerin havagazı parasını ödetmiş.
Ben yapamıyorum. İntihar etmeyi bile düşündüm. Seni büsbütün bedbaht etmemek için intihardan vaz geçtim.
Ah ruhum, sevgilim, hayatım! Herhalde ıstırabımı anlarsın. Makbuzlar arasında çıldırmaktansa mutlu aile yuvamızı terkediyorum. Senden ayrılırken kalbim parça parça oluyor.
Elvada...
Not: Tam evden çıkarken kapıcı aylığını verdim. Mahbuz radyonun üstünde. Kapıcı aylığı dosyası açmadığımız için oraya koydum.
Kalbi yalnız senin için çarpan Nermin.»
Allah kahretsin, şu tatlı aile hayatımızı işe yaramaz bir sürü kağıt parçaları yüzünden mahvetmişiz.
Radyonun üstündeki kağıdı aldım. Niyetim kapıcı makbuzu dosyası açmak... Aman bir de ne göreyim? Karım kapıcı

makbuzu diye eski bir fitre makbuzu bırakmamış mı? Beni bir gülme tutsun...
Yeni evlenecekler bundan ders almalıdırlar. Bir eve ne hizmetçi, ne aşçı, ne uşak, ne bekçi, ne kapıcı ister; bunların hepsinden önce bir muhasebeci tutun. Haftada bir gelip makbuzlarınızı ayırsın. Yoksa evinizin dirliği kalmaz.

HASAN BEYİN KİTABI ÇIKTI!..

Eğer işiniz yazarlık değilse, o akşamki sevincimizi anlamanız zordur. O gün akşama kadar biyerlerden üç beş kuruş gelir diye bekledim, gelmedi. Romanımın tefrika edildiği gazeteye gittim. Bütün paraları kağıda yatırmışlar. Hikaye yazdığım dergiye gittim.
— Bugün para ödeme günümüz değil dediler.
Fıkra yazdığım gazeteye uğradım.
— Bir sürü avans çekmişsin. Veremeyiz! dediler.
Kitabımı basan yayınevine uğradım. Orada da para yok. Gün, Halic'in batak kokulu sularında sönerken, benim de son umudum erimişti. (Şiir gibi laf ettiğimi lütfen kabul buyurun})
Ankara caddesinden aşağı inerken,
— Hay şu parayı icad edenin ...diye sövüp sayıp duruyordum kendi kendime.
Arkamdan biri,
— Haşan Bey! diye seslendi.
Adını sanını, neyin nesi olduğunu bilmediğim biriydi ama sık sık görürdüm. Selamlaşırdık da...

— Kaç gündür sizi arıyordum, dedi.
Arayan polis, scvcılık, icra memuru, alacaklı olmazsa, aranmak güzel şeydir.
— Bir dergi çıkaacağız, sizden de yazı rica ediyoruz.
İçimde nasıl bir umut ışığı yandı anlatamam. Hemen yol üstünde, şişkin çantamı bir dizime dayadım. Çantamdan çıkardığım tomarla yazıarımı övmeye başladım.

— Nasıl bir yazı istiyorsunuz? Bunlar aşk Çizerine... bunlar macera yazıları... bunlar oturaklı yazılar. Hikaye isterseniz, birkaç hikayem var. «şaheser» vallahi... Yoksa şiir mi istiyorsunuz? Şiir de var. Eğer edebiyat dergisiyse eleştirme vereyim. Yok bir fikir dergisiyle inceleme yalarım da var. Yoksa magazin mi çıkarıyorsunuz? Öyleyse size seksoloji üzerine bir yazı vereyim.

Malın bu kadar bolluğu karşısında adam şaşırdı. Akşam pazarı diye çantamı dolduran bütün yazıları on liraya verebilirdim. O bir macera hikayesi seçti. Ayaküstü hikayenin konusunu anlattım ki adam heyecanlandı. Bu anlattığımla hikayenin ilgisi var mı, yok mu bilmiyorum. Ne olursa olsun ben on lirayı cebime koymuştum.
Beni asıl sevindiren iş bundan sonra oldu. Köprüye gelince, bir de baktım, bütün gazete sa tıcıları barbar benim adımı bağırıyorlar. Doğrusu bir yazarın hoşuna gider. Bir yazarın adının bağınla bağınla kitabının satılması ne demek! «Satılması» mı dedim? Kitabı satmak için gazete satıcıları bağırıp duruyor ama kimsenin bir tek kitap aldığı yoK. Ne kitap alıyorlar, ne de aldırış ediyorlar.
— Haşan Yazman'ın kitabı çıktı!

Köprünün Kadıköy iskelesindeki bütün gazeteciler böyle bağırıyorlardı.
Dudaklarımı tutamadım. Birden ağzım yayıldı, genişledi. Sonra birisi beni böyle görür de tefe koyar diye kendimi toparlamaya çalıştım ama elde mi? Kulaklarıma varan ağzımı bitürlü toparlayıp, dudaklarımı birleştiremiyorum. İki dudağım, sanki yedi beygir kuvvetiyle gerilmiş, birbirinden ayrılmış. Dudaklarıma söz geçiremeyince hiç olmazsa ele güne karşı dişlerimi gizlemek ı- çin elimle ağzımı kapadım.
Beni kınar mısınız bilmem. Sizin de bir kitabınız çıksın, gazeteciler adınızla bağırıp kitabınızı satmaya çalışsınlar da bakalım ne oluyorsunuz? Hoşunuza gider mi gitmez mi? Uzaktan bakıp insanlarla alay etmek kolay.
Gazeteci kulağımın dibinde direk direk bağırıyor:
— Haşan Yazman'ın kitabı çıktı...
Her yandan kendi adımın, kitabımın adının bağrıldığını duyuyorum. Sanki akşamın o saatinde Köprü iskelesindeki kalabalık arasında değilim de, ılık esintili bir ormandayım. Dört bir yanımdan altın sesli bülbüller şakıyor:
— Haşan Yazman'ın yeni kitabı çıktı...
Durup dinliyorum, durup bakıyorum. Sarhoş
luk diye işte ben buna derim. Ama yavaş yavaş şu insanlara kızmaya başladım. Şunca kalabalığın içinde biri, gazetecilerin çığlıklarına kulak asmıyor, ne dersiniz? Başlarını bile çevirmeden geçip gidiyorlar, içimden ortaya fırlayıp,
— Sağır mısınız? Duymuyor musunuz? diye bağırmak

geliyor.
Bre Tanrı kuları, içinizden bir kişide «Şu Haşan Yazman neler yazmış bakalım…» diye bir kitap almaz mı!
Vallahi almıyorlar. Haydi Haşan Yazman'a acımıyorsunuz, demindenberi bağırmaktan damakları kuruyan gazetecilere de mi acımıyorsunuz? Kişioğlunun yüreğinde bir çimdiklik acıma duygusu kalmışsa yuh olsun bana. İnad etmişler, almıyorlar işte…
Gazetecilerin ağzından adımı, duymaktan büyülenmişim de oradan bitürlü ayrılamıyorum. Bir tanıdık beni böyle görüp, alay edecek diye de çekiniyorum.
Efendim, biz okumuyoruz. Okumayınca ne o- lur? Memleket ilerler mi? İlerlemez elbet… İşte ilerlemiyoruz. İskele öyle kalabalık ki bir adım bile ilerlemiyoruz. Şurdan bir kitap alsanız ne olur sanki… Batar mısınız? Yok, yok biz okumuyoruz. Okumayınca da sonumuz kötü. Neye ilerlemediğimiz şimdi anlaşıldı. Birtakımları, tutulan balıkları beceriksizliğimizden satamayıp denize döküyoruz da ondan bitürlü ilerliyemiyo- ruz, diyor. Üniversiteye muhtariyet verilmediği i- çin ilerleyemediğimizi söyleyenler de var. Kimisi de çöpleri sokağa attığımız yollara tükürdüğümüz için bitü-lü ilerleyemediğimiz düşüncesinde. Bana kalırsa, ilerlemeyişimizin nedeni ne denize dökülen balıklar, ne üniversite muhtariyeti, ne de yollara tükürmemiz. Okumuyoruz da ondan. İnsan şuradan bir kitap almaz mı yahu?
Gazetecilerin bağırmalarına dayanamadım, i- çim acıdı. Yavaşça birine sokuldum iki lirayı u- zattım.
—

Ver şu Haşan Yazman'ın kitabından dedim.
Gazeteci,
— Bir tane mi? dedi.
Param olsa hepsini alırım ama, bende o şans nerede? Bir yazar, adının şöyle rezil olmasındansa, en iyisi kendi kitaplarını kendisi satın almalıdır.
Gazeteciden aldığım kitabı kimse görmesin diye hemen çantama attım. Bir bildik görürse, ya rın «Kendi kitabını satın alıyor enayi!» diye davul çalar.

Ben bir kitap alınca gazeteci coştu. «Yangın var! İmdat» diye bağırır gibi,
— Haşan Yazman'ın kitabı çıktı! bar bar bağırıyor, iskeleyi çın çın öttürüyor.
Artık kendimi zor tutuyorum. Neredeyse,
— Yurttaşlar! diye bağıracağım. Şu gazetecilerin çığlık çığlık Haşan Yazman diye bağırdık-' ları adam, işte benim. Bu kitabı da ben yazdım!
İskeledeki gazete satıcılarının arkasından fırfır dönüyorum. Yanılıp da bir insanoğlu da benim kitabından alacak mı diye kolluyorum. Hayır almıyorlar. Artık buna dayanılır mı? Bu sefer başka bir satıcıdan bir kitap daha istedim. O da,
— Bir tane mi? diye sormasın mı!
Şuna bak hele... Bulmuş da bunuyor. Bunda benden başka kitap alan var mı? Toptan kaldıracak değilim ya...
Ben kitabı alınca satıcı öyle bir aşka geldi ki, bağırmasından insan sağır olacak.
Derken iskelenin kapısı açıldı, vapura dolduk. Gazete satıcıları da bizimle birlikte vapura girdiler.

— Haşan Yazman'ın yeni kitabı çıktı... diye bar bar bağırıyorlardı.

Dört bir yanıma baktım, tanıdık kimse yok, yavaşça bir kitap daha satın aldım. Hani ben kitap alırsam, gazete satıcıları büsbütün bağırınca başkaları da alacakmış gibi geliyor. Ne gezer.. Benimkisi avuntu.

Vapur bir kalksa, satıcılar da vapurdan iskeleye atlarlar, ben de bu sıkıntıdan kurtulurum.

Efendim, en iyisi yazar dediğin zengin olacak. Kitaplarını bedavaya dağıtacak. Okuyanlara da ayrıca para veercek, ya da birer hediye alacak. Şu gazete satıcıları da bu kadar çağırdıktan sonra bir kitap satılmazsa, artık ne yapsan satılmaz.

Vapur bitürlü kalkmıyor. Ellerinde benim kitabım, salona gazete satıcılarının biri girip biri çıkıyor, görenler kitabı benim yazdığımı çakacaklar. En iyisi yer değiştirip, başka biyerde kitabımı

satın almak. Güverteye çıktım. Orada da,

— Haşan Yazman'ın kitabı çıktı! diye bağırıyorlar.

Her yerde adım geçiyor diye sevindim. İster satılsın, ister satılmasın, satıcılar adımı bağırıyorlar ya. Bir kitap da güvertede aldım. Hem ben neye kaygu çekiyorum kuzum? Bu benim kitabım hiç satılmasa gazeteciler boyuna adımı bağırırlar mı böyle? Elbette satılıyor, ama terslik olacak, satıldığını ben göremiyorum. Birisinin aldığını görsem, hemen atılıp,

— Satın aldığınız o kitabın yazarı benim, adınıza imzalıyayım... diye elinden alacağım. Ama bitürlü kitabımı

alanı göremiyorum.

Cebimde de sattığım yazıdan ancak bir kitap daha alabilecek para kaldı. Gazete satıcılarından birinin arkasına düştüm. Bakalım, bir tane olsun satabilecek mi diye izliyordum. Kimse görmesin diye de köşeleri siper alıyordum.

Düdük öttü, vapur kalkmak üzere, Son paramla bir kitap daha aiıp satıcıyı sevindirmek, hem de coşturmak için ona doğru giderken, iki gazete satıcı karşılaştı' Ben bölmesini siper almıştım. Biri öbürüne,

— Sattın mı? diye sordu.

Öbürü de,

— Bırak yahu, dedi. Ben böyle cimri yazar görmedim. O kadar bağırdım da topu topu bitek kitap aldı.

— Benden hiç almadı ya...

— Ben yazar diye Rıza Bey gibisine derim. Kitabı çıkınca onar onar alır.

İskele çekilirken vapurdan atladılar.

Köprüdeki gazete satıcılarının bütün yazarları tanıdıklarını ben nereden bileyim? O günden sonra kitabım çıktı mı Köprünün Kadıköy iskelesine bir ay uğramam. Kendi kitabımdan onar onar alacak param olmuyor da ondan. Hiç olmazsa gazete satıcılarının yanında iki paralık olmayalım.

ÇALINAN TABANCA

Olay Ankara'da geçiyor. Bir polis pide almak için, frının önündeki kalabalığa dalıyor. Eğer böyle kalabalıklara

girmişseniz, bunun ne demek olduğunu bilirsiniz. «Girmişseniz» de lâf mı? Eğer yaşıyorsanız, bu sınırların içindeyse
niz, böyle kalabalıklara günde kaç kere giriyor- sunuzdur. Girmeye girersiniz de, artık oradan çıkıp çıkmadığını bilemem. O kalabalıktan bir insanın çıkması, canının çıkmasından zordur.
Polis memuru pide almak için girmiş kalabalığa. Belki oruçluydu. Belki nöbetten geliyordu, uykusuzdu. Belki görevden dönüyordu, yorgundu. Olayı yazan gazete «polis memuru pideyi almayı başarmış» diyor. Polis memurumuzu kutlarız.

Hoş polis olmayan yurttaşlarımız için de, fırın önündeki kalabalık arasına girip bir pide kapmayı başaranlar varsa da, bunlar kalabalığa medenî kılıkla girip, ancak taş devri insanı gibi anadan doğma çıkabilirler; üstlerinde, başlarında ne elbise, ne çamaşır kalır...
Polis memuru pideyi almış, kalabalıktan sıyrılmış. Olayı bildiren gazete, kalabalıktan sıyrılan polis memurunun «kendisinde bir hafiflik hissettiğini yazıyor. Bir insandaki hafifliği başkalarının hissetmesi hoş değildir. Ama insan kendi hafifliğini anlarsa, bunun sebebini de arar. Polis memuru da, kendinde hafiflik hisseder etmez, elini ağırlığa atmış. Bir polis memurunun ağırlığı tabancasıdır. Bir de ne baksın, kılıfı yerinde ama içindeki tabanca yok. Polis memuru kalabalığın içinde bir ramazan pidesi alayım diye çırpınıp dururken, demek bir yankesici de onun palaska kayışına el atmış, kılıfı çözmüş, içinden tabancayı yürütmüş.

İnsana ilk bakışta, polisin tabancasını çaldırması oldukça şaşırtıcı gelir. Ama tam tersidir. Bir yankesici için, polisin tabancasını çalmak, polis olmayan birisinin mendilini çalmaktan kolaydır. Çünkü polis, polis olmayan yurttaşların malları çalınmasın diye dikkat etmekten, kendi tabancasına göz kulak olamaz. Bunun tek çaresi, karşılıklı birbirlerinin mallarını çalınmaktan korumak için herkesin polis olmasıdır.

Sonra, üsta hırsızlar için, polisin palaska kayışına bağlı kılıfı açıp içinden tabancayı almak büyük bir marifet değildir. Öyle usta yankesiciler vardır ki, fırın önünde ramazan pidesi almaya çalışan oruçtan başı dönmüş kalabalığın arasına daldı mı, adamın ayağından pantolonunu, pabucunu çıkarır alır. Allah korusun usta bir yankesici öyle bir kalabalığa girse, biraz da insafsızca, orada ne kadar insan varsa, hepsini anadan doğma soyar da, kimsenin ruhu duymaz. Sonra insanlar kendi çıplaklıklarını görünceye kadar birbirlerine bakıp bakıp alay ederler. Yaman hırsızlarımız vardır. Kalabalıkta birinin, diyelim, ceketini beğendi de, paltosunu beğenmedi. Önce paltoyu çıkarır, sonra ceketi alır, beğenmediği paltoyu tekrar adama giydirir. Hattâ kendi eski gömleğini, başka birinin sırtındaki yeni gömlekle değiştokuş eden yankesiciler bile görülmüştür.

Bir tarihte yine böyle bir usta yankesici, bir polis memurunun tabancasını çalmış, kılıfın içine tabanca ağırlığı kadar çakıl taşı doldurmuştu. Bu yüzden polis memuru kendinde hafiflik hissetmemiş, o gece tabancasını

kullanmak ihtiyacını duyuncaya kadar tabancasının çalındığını farketmemiştı. Çünkü usta yankesici, tabanca ne ağırlıktaysa, kılıfa gramı gramına o ağırlıkta çakıl doldurmuştu. Olacak bu ya. o gece görevli olan polis memuru bir yurttaşın hareketlerini şüpheli görerek izlemeye başlamıştı. Gerçekten de yurttaşın davranışları şüphe çekiciydi. Bir kere yürüyüşü bir acaipti. Arası- ra duralıyor, kasıklarını tutuyor, sonra hızlanıyordu. İki büklüm oluyor, suratı ekşiyor, sonra yine koşuyor. Polis değil ya, adamın halinden kim olsa şüphelenir. Hareketleri şüpheli görülen yurttaş koşmaya başladı. Polisin elinden kaçıp kurtulmak istediği besbelliydi. Hiç buna imkân var mı? Polisin elinden kim yakasını, paçasını kurtarabilmiştir ki... Polis de, hareketi şüpheli görülen adamın arkasından koşmaya başladı.

Hep bilirsiniz, bizim yurttaşlarımız gayretli insanlardır. İçlerinden biri kovalanmaya görsün. Herkes işini gücünü bırakır, kovalanan adamın arkasına düşer. Kovalayan ister polis olsun, ister olmasın, kim olursa olsun, yeter ki biri, başka birini kovalasın. Yediden yetmişe kadın erkek, çoluk çocuk, genci, yaşlısı kovalanan adamın arkasına düşeriz. Dükkânının kepengini çeken esnaf, arabasından atlayan şoför, tramvayı bırakan biletçi hep birden kaçan adamı kovalamaya başlarlar. İnanmazsanız, başınızdan böyle bişey geçmemişse, yoldan geçen herhangi birini kovalamaya başlayın. Orda ne kadar adam varsa, göreceksiniz, hepsi sizin kovaladığınız adamın ardına düşeceklerdir. Sonra

isterseniz siz kovalamaktan cayın da geri dönün. Öbür kovalayanlar, ölseler, çatlasalar, kaçan adamı bırakmazlar. Bir zamanlar başıma böyle bir kovalama işi geldi. Kadıköy vapurunun kalkmasına on dakika var. Ben de Cağaloğlu'ndayım. Akşam saati, otomobil bulmama imkân yok. Sıkı koşarsam belki yetişebilirim vapura. Başladım yokuş aşağı koşmaya. Arkamdan ayak sesleri geldi. Derken sesler çoğaldı. Bağırmalar başladı:
— Tutun!
— Kaçıyor!
Yakalayın!

— Allahını seven yakalasın!
Acı patlıcan yemedim ki kamım ağrısın. Herhalde bana değil diye vapura yetişmek için, ha babam koşuyorum. Derken, kovalayanların sesleri, kazan kaldıran Yeniçeri nâralarına döndü, kıyamet kopuyor.
— Tutun bre!
— Yakalayın kaatili!
— Poliiiis! Kaçıyor...
— Adam çiğnedi, kaçıyor!
— Irz düşmanı, yakalayın!
— Önüne geçin!
— Hırsız kaçıyor!
— Evimi soydu!
— Hain!
— Üç cana kıydı!
— Çelme takın!
— Paramı çarptı!

— Yankesici be!
Sirkeci’ye gelince, ne oluyor diye arkama baktım. Bir de ne göreyim, bir ordu kalabalık üstüme yürüyor. Bir ellerine geçersem namuslu yurttaş olduğumu anlatana kadar toz edecekler beni. Kaç babam kaç... Can kaygısı bu. Kimi önüme geçip çelme takıyor, kimi ayaklarımın arasına sopa atıyor, ben atlaya sıçraya koşuyorum.
Bir insan İstanbul’un bir başından koşmaya başlasa, öbür başına kadar, bütün İstanbul halkı arkasına düşer de koca şehir bomboş kalır.
Neyse, Köprü’ye geldim, vapur kalkmak üzere. Ben iskeleden geçtim, iskelenin demir kapıları kapandı. Kovalayanlar demir parmaklıklardan atlamaya başladılar. Bereket vapur hemen açıldı da canımı kurtardım.
Ötedenberi, ruhumuzdaki bu kovalama ateşinin nedenini merak ederim. Bunu, bilgisine güvendiklerime danıştım. Kimi tarih yoluyla açıkladı, kimisi de toplumsal görüşle yorumladı. İçimizdeki bu kovalama isteğini tarih sebebine bağlayanlar şöyle diyor: «Biz, tarihimiz boyunca hep kovalamışız. Atalarımız; at üstünde tâ Orta Asya’dan, Viyana kapılarına kadar önlerine kim çıkarsa kovalamış. Bizim kanımızda, atalarımızdan miras kalan kovalama ateşi var. Önümüzde koşan birini gördük mü kanımızdaki tarihsel ateş yanıyor, kendimizi artık tutamıyoruz. «Tutun bre! Urun bre!» diye naralar atarak, önümüzde koşan kim olursa olsun kovalamaya başlıyoruz.»
Bu merakımızı toplumsal görüşle açıklayan

lar da şöyle diyor: «Biz dertli kişileriz. Hepimizin bir acısı vardır. Kimimizin malı çalınmış, hırsız tutulmamıştır. Dolandırılmışızdır, dolandırıcı bulunamamıştır. Hepimizin bir derdi vardır. Önümüzden biri kaçtı mı; kim olursa olsun hemen aklımıza bizi kazıklayanlar geliyor, arkasından koşmaya, kovalamaya başlıyoruz. Biri yakalansın, tutulsun da kim olursa olsun.»
Başka bir psikolojik ve bireyci açıklamaya göre de, «Aman beni kovalamıyorlar, beni tutmuyorlar, yakalamıyorlar» diye sevinç duyar, ondan başkalarını kovalarmışız. Başkası kovalanınca kendimiz temize çıkıyor, kurtuluyormu- şuz. Her neyse biz, birbirimizi kovalamaktan hoşlanırız.
Gecenin bir vakti, hareketlerini şüpheli gördüğü yurttaşı kovalayan polise gelince, kalabalıkta tabancasının aşırıldığından, çakmasın diye de tabanca ağırlığı kadar kılıfı çakıl doldurulduğundan habersiz, önünde kaçan adama üç defa «dur, dur, dur!» diye bağırdı. Adam duracaklardan değil, bir koşu tutturmuş ki, ardından az- rail yetişemez. Önde kaçan adam, arkasında polis, daha arkada sevaba girmek için bedavadan kovalayan halk caddelerde akıyor. Gürültüye uyananlardan don paça erkeklerden kimi «maa pijama», «kimi «bilâ pijama» olaya katılıyor. Kovalayan kadınların kimi kombinezonla, kimisi de kombinezonunu da giymeye vakit bulamamış. Ben de arada, dilim bir karış çıkmış, gözüm dönmüş, ha babam kovalıyorum. Herifi bir ele geçirirsek, işi bitiktir. Polis memuru, kaçan yurttaşa üç kere «Dur!» diye bağırıp da yurttaş durmayınca polis

memuru bir davrandı, elini tabancasına atmasıyla
Tabancamı aşırmışlar... diye bağırması bir oldu.
— Eyvah, soüulmuşum.
Yine de kaçan adamın ardından,
— Dur vururum! diye bağırıyordu. Adam durmayınca, tabanca kılıfından aldığı çakıl taşlarını adama savurmaya başladı. Bir yandan da,
— İnsaflı hırsızmış. Kılıfı boş koymamış, çakıl taşı doldurmuş. Ya kum doldursa ne yapardım? diye hırsıza dua ediyordu.

Kaçan adam Harbiye'ye gelince, alandaki yeraltı helâsının merdivenlerini dörder dörder indi. Kendini bir helâya dar attı. Artık, bilmem bunu kovalayanlaraan kurtulmak için yaptı, bilmem, başka yapacak bişeyi olmadığından. Biz, kovalamayı bıraktık, adamın içerden «Ooooh» dediğini duyduk.

Bütün bunları, bizde çok usta hırsızlar olduğunu anlatmak için söylüyorum. Gerçekten, kirpikten sürme çeken hırsızlarımız vardır. Onun için, fırından ramazan pidesi alırken tabancası çalınan polis memuru yine de sevinmelidir. Hiç
olmazsa, polis memuru tabancası çalındı diye gidip polise şikayet etmiş. Ya hırsızın daha ustasına çatsaydı da, polisi çalıp tabancayı bırak- saydı, ne olacaktı? Tabanca kendikendine gidip, polisimi çaldılar, diye şikâyet edebilir miydi?

MAALESEF OLMUYOR!

— Seni ille evlendirelim!
Diye tutturdular. Nazlanıyorum filan ama, aslında da evlenmeye gönüllüyüm hani... Ne var ki beni beğenecek karıyı, affedersiniz, kadını, bulmaktan umudumu kesmişim.
— Çok namuslu kız!
Bir kızı övmeye önce namusundan başladılar mı, geç onu bir kalem, onda iş yok demektir.
— Öyle pek namuslu olmasa da olur, hiç değilse biraz da suratına bakılır bişey olmalı.
Bu senin tam dengin.
Benim de korktuğum o ya...
İşte bu hoşuma gitti. Demek kültürlü... Bu kültür de bir acayip şeydir ya... Gazetelerdeki, dergilerdeki evlenme ilanlarında okumuşsunuzdur; boyacı çırağından, emekliye kadar hepsi de kültürlüsünü arar.
— Anası Alman, babası Türk.
— Haaa, bak bu hoşuma gitti...
Hayvanın azmanı, insanın kırması iyidir. Hemen aklıma Ömer Seyfettin'in meşhur bir hikayesindeki Madam For Sadreştayn geldi. Sağlam yapılı bir Alman kadını... Her sabah elinde filesi, spor giyinmiş, «rap, rap, rap!» pazardan dönüyor.
— Almanca, Fransızca, İtalyanca biliyor...
İçimden «kırk yıl bekledik ama, turnayı da gözünden vurduk» dedim. Eeee... Sabreden derviş, muradına ermiş, demezler mi!

Beni evlendirmek isteyen, çiroz gibi kurumuş, altmış yaşındaki Matmazel Eleftra,

— Ma sok güzel... tre Loji... uzun boy, ele- gans... tre kültive... Em da aristokratik familya... dedi.

— Ama matmazel Eleftra, dedim beni de o- na anlattınız mı? Yaş kırk...

— Anlatım... erif hısmisi kırkta adam olur, dedi.

— Boyumun kısalığını söylediniz mi?

— Söyledim, akıllı olur, dedi.

— Bir garip yazar olduğumu da söyledin mi?

Çorapçı kızlar gibi haftada elli lira alırım. O da patronun suyuna gittiğim sürece...

—Episi söyledim. Onda var üç apartman... His bir şeyde yok ihtiyazi!...

Eh, ne yapalım, benden günah gitti. Kendi düşen ağlamaz, Madem ki o belasını arıyor, belanın benden alasını bulamaz.

Doğrusu ben yine inanmadım ya... Bir arkadaşım var, o beni ille de evlendirmek istiyor.

— Aman evlen azizim, ikimizin de geleceği senin evlenmene bağlı... Şu sefaletten kurtulalım artık.

— Birader, dedim, sen aklını mı oynattın? Bu zamanda böyle bir kız... Düşün bir kere... benim gibi...

— Enayiliği bırak, başına bunca yıl devlet kuşu konmadı, bırak da şu kuş konsun. Kelepir...

Neyse razı oldum Evleneceğim kız, Madmazel Eleftra ile bizim yazıhaneye gelecek. Benim arkadaş da orda bulunacak. Kızla birbirimizi göreceğiz...

Randevü günü geldi. Bekarlığın ne olduğunu bilen bilir. Beyaz gömleğimi akşamdan yıkamış, balkona aşmıştım. O gece sabaha dek yağmur yağsın… Çamaşır ipindeki gömleğin kollarından şıp şıp şıp, sular damlıyor. Bir gömlek daha var ama kirli.
Islak gömleğimi sıktım. Yakasını kolarını kolaya soktum. Ütü de iyice kızdı. Cazzz! Hazır gömlekler hep böyle, yakanın iç astarı, dışından geniştir. Ne kadar uğraşsan doğru dürüst ütülenmez. Elbisemi benzinle temizledim. Ne temiz mendil, ne de çorap var. Tıraş olurken, burnuma keskin bir yanık kokusu geldi Meğer kızgın ütüyü pantolonun üstünde unutmuşum. Dizi yanmış… Bekarlığa bastım kalayı… Ne o- lursa olsun şu kızla evleneceğim. Gömleği yaş yaş giydim. Aceleden tıraş olurken, yüzüm çeteleye dönmüş, kan durmaz…
Randevu saati de geçiyor. Atladım bir dolmuşa, yazıhaneye gittim. Kapıda karşılayan arkadaş,

— Nerdesin? Bir saattir seni bekliyorlar, dedi.
— Nasıl… Yenilir yutulur bişey mi bari?..
Arkadaşın suratı surat değil…
— Gel de kendin konuş, dedi.
Madmazel Eleftra’nın yanında vahşi bir yaratık sandalyeye oturmuş… Ürkek ürkek bana bakıyor. Arkadaşa baktım, yüzünü duvara dönmüş, ondan medet yok…
— Hoş geldiniz!..
— Affedersiniz… Sizi beklettim… Yollar malûm…
Karşı karşıya geçtik… Kaldır yazı masasını, Madmazel Eleftra’nın kafasını indir. Ben enayiliğe enayiyimdir, ama

bu kadar da değil... Bana evlen diye getirdikleri kadından yalnız bitür- lü yararlanılabilir: Bir çadıra koyacaksın, kapıdan bağıracaksın:
— Buyrun! çerde!... Dünyanın sekizinci garibesi zavallı hayvan içerde!...
Önceleri Yüksek Kaldırım'da, bayram yerlerinde dolaştıracaksın, sonra kasaba kasaba birlikte Anadolu'yu gezeceksin ...Kendine güvenirsen Avrupa'yı, Amerika'yı da dolaş... Hem de propaganda olur, memleketi tanırlar. Anlasınlar bu memlekette ne yaratıklar varmış.
El sıkıştık.
— Nasılsınız?
— Mersi... Siz nasılsınız?
Madmazel Eleftra, kızın yanında birdenbire sormasın mı:
— Nasıl buldunuz?
— İstabul'da hayvanat bahçesi açılacakmış Madmazel Eleftra, duydunuz mu? dedim.
— Duymadi... Ma sok eyi olur, dedi...
Evlensin diye getirilen kız, hani ağır top çeken şıvgar hayvanlan vardır; geçit törenlerinde, ağzından bacak aralarından köpükler saçar. İşte böyle bir Macar kadanasının insancaya bozuk bir çevirisi... Burun ağzı kapamış, çeneye düşmüş... Üstelik ağız da, pusula ibresi gibi hep kuzeye dönük olduğundan ne dediği anlaşılmıyor. Bişeyler söylüyor, bişeyler söylüyor, ama anlamıyorum. Nezaketten cevap da vermek lazım. Gözlerinde ifade olsa, ona göre«evet» ya «hayır» diyeceğim. Fakat şiş şiş göz kapakları da aşağı sarkmış pazar günü kepenkleri yarı inik

gizli alış veriş eden bakkal gibi insana korkuyla bakıyor. Yani efendim kadir-i mutlak olan, Tanrı, bütün kahredici kaahir sıfatını bu zavallı mazlumun üzerinde göstermiş. Tanrı bir de çir
kin insan yaratayım da görsünler, demiş... Allah bu, ne ister de olmaz. Sonuçta işte bu zavallı ortaya çıkmış. Dört dil bilir demişledi ya, yalan... Bir süre tezgahtarlık etmiş, çat pat Frenkçe öğrenmiş... Sonra, eski müşteriler o mağazaya uğramaz olunca işten çıkarmışlar. Anası Alman, demişlerdi, yalan... Anası değil, on yıl önce Alman bir komşuları varmış... Hani apartmanları vardı ya, yalan... Üç odalı bir ev yaptırmışlar, ipotekmiş, Hem de sekiz kardeş ortak.
Madmazel Eleftra tekrar sordu:

— Nasıl beğendiniz mi? Burda konuşalım, Hani ayıp olmasın diye başımdan savmak için, yanılıp da bir nezaketen, beğendim, desem, hemen boğuntuya getirip nikah işlemine başlıyacaklar. Ben başladım kekelemeye:

— Malum ya... Bu gibi meselelerde... dii mi efendim?.. Erkekten evvel... Öyle dii mi? Hanımefendinin... de bu hususta... Ya! Elbet benim hakkımda... şüphesiz... hiç şüphesiz... bir fikirlerini almak..

Zavallıya baktım, gözleri dudaklarımın ucunda. Bir sessizlik geçti.

— Havalar çok güzel gidiyor!., diye bir ses çıktı. Can kurtaran simidine yapışır gibi havaya yapıştım.

— Evet efendim, havaların maşallahı var... Bu sene...

Bak havadan laf açıldı mı iş değişir, bir hafta konuşurum.

Doğrusu içim cız etti. Düşünün... Evlenmek isteyen bir kız emeklisi... Buraya kadar da gelmiş. ister inanın, ister inanmayın, vallahi gözlerim yaşardı. Hani demezler mi «Gözümün yaşı, yüzünün yumuşaklığından» diye... kendiken- dime,

— Al şu kadını be... dedim, bu senin yaptığın ilk enayilik değil ya... Al şunu da enayilik kolleksiyonun zenginleşsin!... Nasıl olsa a- dın fedakar diye Çıkmış, göster kendini, yap bir fedakarlık daha, kurtar şu zavallıyı...

— Bu yıl havalar, geçen yıla göre...

— Evet efendim...

Kadının suratına bakıyorum. Ne saklıyayım, içimden geçen şu; Biz bununla evlenince, hiç olmazsa bunu öpmek gerekir. Bütün iyi niyetimle suratında öpülecek bir nokta arıyorum; çıban- la-dan, sivilcelerden, ergenliklerden boş kalan bir santimetre karelik yer yok. Yine bütün iyi niyetimle başka yerlerine, saçına, eline bakıyorum, iş yok...

«Sen şair adamsın» dedim, kendikendime, «hayalin zengin, bu surata bakar, başka surat düşünürsün...»

O gün iki saat hep havadan konuştuk. Giderlerken, sol bacağımın sağından beş altı parmak kısa olduğun da gördüm. Topallamasına büsbütün acıdım.

Onlar gittikten sonra arkadaş sordu:

— Nasıl buldun?

— Bu kızla evleneceğim! dedim.

— Sen çıldırmışsın!..

— Ben daha iyi bir kadınla karşılacağımı sanmıyordum ki...

Evleneceğim.

Akşama Madmazel Eleftra geldi. Ona da,

— Evleneceğim! dedim.

— Kiminle? diye sordu.

— Kiminle olacak... Getirdiğin hanımla... Madmazel Eleftra yüzüme bir süre acıyarak

baktıktan sonra,

— Maalesef olmuyor... dedi.

— Neden?

Seni beğenmemiş!

DOMATES PEŞİNDE!

Bu yıl domates çarşıdan, pazardan çekilince, valilik, gazetelerle halka şu bildiride bulunmuştur: «Domates saklıyanları derhal emniyet teşkilatımıza bildiriniz. Domatesin saklandığını bilip de ihbar etmeyenler, yurttaşlık görevlerini yapmıyorlar demektir.»

Zırrri... zır, zırr!... Telefon çalmıştı Şarlok Holmes'in muavini Dr. Watson,

— Üstad, zil çalıyor, telefona baksanıza... dedi.

Mister Holmes,

— Beni aramıyorlar, dedi. Beni arasalar başkasının telefon zili çalar. Türkiye'de bir telefonun zili çaldı mı, anla ki, başka biyeri arıyorlar.

Dr. Watson,

— Üstad, dedi, «Ziller Kimin İçin Çalıyor?» romanını okudunuz mu?

Mr. Holmes,

— Evet, dedi, bütün ziller Telefon İdaresinin makbuzları için çalar.

Zırrri... zırr!... zır zır zırrri...

Şarlok Holmes sinirinden ağzındaki pipoya köpek dişini geçirdi.

— Dr. Watson, dedi, belki acele bir işleri vardır, telefona bakın.

Dr. Watson, alıcıyı kulağına götürdü:

— Kimin evini soruyorsun?

Telefondaki ses,

— Orası güzel Katerina'nın evi mi? diye sordu.

— Hayır... Bu evin sahibi de güzel ama Katerina değil, Marika... İşiniz acele mi?

— Ah, çok acele... Güzel Katerina ile mutlaka görüşmeliyim. Bir aydanberi kendisini telefonda arıyorum.

— Madem acele, adresini verin, biz bulup haber verelim.

Bu sırada kapı vuruldu. İçeri giren postacı. Mister Hoimes'e telgrafı uzattı. Mr. Holmes telgrafı okudu:

«Sayın pulis taharrisi Bay Şarlok, Adana Emniyet Müdürlüğünden alınan bilgiye göre, azılı bir kaçakçı çetesine mensup bir kadının mahrem yerlerine iki yüz elli gram domates saklayarak sınırımızı geçtiğini bir yurttaşımız ihbar etmiştir. Gereğinin ifasıyla, sonucun acilen bildirilmesi rica olunur.

II. Şube Kaçakçılık masası 2. kısımda pulis görevlisi uzatmalı candarma onbaşısı Kütah

yalı 1935 doğumlu Haşan oğlu Ali Şimşek.»

Dr. Watson'u bir telaş aldı,

— Şimdi n’apiciiz üstad? diye sordu,

Üstad,

— Yapılacak şey çok basit, dedi, şimdi bu yazıya cevap vereceğiz.

— Sonra?

— Sonra onlar bize cevap yazacaklar.

— Sonra?

— Sonra tekrar biz onlara cevap yazacağız.

— Sonra?

— Sonra tekrar onlar bize, tekra biz onlara, tekrar bize... Derken iki taraftan birinin canı sıkılacak, yazmıyacak...

— Evet üstad?...

— Sonra, iki taraftan biri hatırlıyacak, bu sefer tekit yazılacak... Sonra evrak çoğalacak, bir daktilocu tutulacak... bir katip alınacak, bir dosya memuru, bir arşiv memuru, odacı, kapıcı... Derken muhasebeci gerekecek. Bu sefer şubelere, kısımlara, masalara ayrılacağız.

— Evet?...

— Müstakil bütçemiz olacak. Böyle böyle «Domates Araştırma Genel Müdürlüğü» kurulacak.

— Peki, ama üstad, kadının mahrem yerlerindeki 250 gram domates ne olacak?

— O zamana kadar büyür, bir ton domates o- lur.

— Mister Holmes, siz İngiltere’deyken böyle değildiniz?

— Evet ama, İngiltere de böyle değildi. Unutma ki cins bir dedektif, bulunduğu yere derhal uymalıdır. Domatesin

acelesi yok, evraka hemen cevap verelim. Yaz: «Tarsus Emniyet Md. II. Şube Kaçakçılık Bürosu 2. Kısım. 4 üncü Masa Şefliğine.

gün ve sayılı yazı karşılığıdır:

Azılı bir kaçakçı çetesine mensup bir kadının mahrem yerinde 250 gram domatesle huduttan geçtiğini, sadık bir vatandaşın ihbarına atfen, bildiren şifreniz alındı. Ancak bir araştırma yapılabilmesi için domateslerin tama- miyle kızarmış olup olmadığı bildirilmediğinden bu noktanın da, acele bildirilmesini rica ederim.

Uluslararası Polis Taharri Hafiyesi Şarlok Holmes»

Dr. Watson, cevabı daktiloda henüz yazmıştı ki, telefon çaldı. Telefonda yaşlı bir kadın konuşuyordu:

— Allo... evladım, orası polis karakolu mu? Acele koşun çabuk... Burada herifin biri domatesleri küfelerin arkasına saklamış, karaborsa yapıyor.

Watson sordu:

— Adınız?

— Şehnaz.

— Yaşınız?

— Ayol, yaşımdan sana ne?

— Hanımefendi, otuz yaşındaki kadının imdadına başka türlü, kırk yaşındakinin imdadına başka türlü, koşulur.

Dr. Watson, ince bir polis hafiyesi dikkatimle kadını sorguya çekti. Sabıkasını, öğrenim derecesini sordu ve aldığı cevapları not ettikten sonra,

— Şimdi geliyoruz!... diye telefonu kapadı.

Şerlok Holmes ve muavini Dr. Watson, karaborsacıyı yakalamak için hemen sokağa çıktılar. Mr. Holmes muavinine,

— Nereye gideceğiz? diye sordu.

Dr.Watson,

— Tuh, dedi, her şeyi sordum da, adresi sormayı unuttum.

Mr. Holmes,

— Kısa zamanda buranın havasına alıştığınız için, sizi kutlarım, dedi. Şimdi telefonu açın, kadının adresini sorun...

İkisi birden tekrar içeri girdi. Dr. Watson telefonu çevirdi. Karşısına çıkan kadına,

— Afedersiniz, dedi, demin ben sizin telefon numaranızı sormayı unutmuşum, söyler misiniz lütfen...

Kadın, telefon numarasını söylerken birden hatırladı:

— Numaramı bilmeden nasıl telefonumu açtınız?

— İşi tesadüfe bıraktık. Nasıl olsa telefonlar karışık. Konuşurken sesler birbirine karışıyor. Belki aradığımı bulurum diye...

— Ay... pek şeker şeysiniz... Kimsiniz siz?

— Meşhur polis taharrisi Şarlok Holmes'in muaviniyim. Bir kadın huduttan domates kaçırmış da onu arıyoruz...

— Aradığınız Kadın benim...

— Kadını aramıyoruz, domatesi arıyoruz... Bulursanız, insaniyet namına lütfen bildirin.

Dr. Watson telefonu kapadı. Mr. Holmes'e,

— Üstad, bir iz mi keşfettiniz? dedi.

Bu sırada ünlü polis hafiyesi sırtından çıkardığı iç fanilesine pertavsızla bakıyordu. Dr. Watson,
— Üstad, bir iz mi keşfettiniz? dedi.
Şarlok Holmes,
— Evet, dedi, paçamdan bir pire girdi, demln- denberi onun izi üzerindeyim.
Dr. Watson saatine baktı.
— Üstad, dedi, saat beş. İş bitti. Bana müsaade. Yarın domatesin izi üzerinde yürürüz.
Mr. Holmes,
— Ben bu gece Horhor Karakolunda nöbetçiyim. Hadi sana güle güle... dedi.
Dr. Watson ayrılırken,
Aman domates bulursan, bana da bir iki tane ayır, evde salata yapacağım, dedi.

HEPSİ YAPICI İDİ

Bir yüksek meslek okulunda yatılı öğrencileriz. En gencimiz yirmiüç yaşında. Yeni müdür okula geleli ancak iki ay olmuştu. İlk işi kendinden önceki müdürün okulda neler yapıp yaptırdığını sorup öğrenmek oldu. Eski müdür, o- kul binasının bodrum tabanını birbuçuk metre daha derine indirtip, bu bodrumu tamir ettirmiş, badanalatmış, boyatmış, burasını yemek salonu yaptırmıştı. Üst katta boşalan yemek salonunu da dersaneye çevirmişti. Böylece okul genişlemişti.
Eski müdür daha başka ne yapmıştı? Der-

sanelerin duvarlarını sarı, koğuşun duvarlarını da penbe renkte badana ettirmişti.
Başka? Dersanelerde sıralar ikişer kişilikti. İki öğrenci yanyana olunca konuşulur, dalga geçilir diye, tek kişilik sıralar yaptırmıştı.
Yeni müdür, eski müdürün neler yaptırdığını öğrendikten sonra çalışmaya geçti. Eski müdüre yapıcı adam, diyorlardı. Görsünler, bakalım, yapıcı adam, nasıl oluırmuş...
— Bu karanlık loz izbe ne?
— Yemekhane,
Hiç bodrumda yemek yenir mi! Efendilerin

— Yani bizim - burada iştahı kaçar. Yıkın burasını, doldurun!
Yemekhane eski yerine taşındı. Dersanelerde- ki tek kişilik sıralar kaldırıldı.
— İki öğrenci yanyana daha iyi çalışır.
İkişer kişilik sıralar yapıldı. Koğuşların penbe badanası beyaza, dersanelerin sarı badanası yeşile çevrildi.
Yeni müdür, kendisine göre, eski müdürün yanlış, kötü yaptığı bütün işleri düzelttikten sonra, o zamana kadar hiçbir müdürün aklına gelmeyen yeni bişey yaptırmaya başladı: Yüzme havuzu...
Herkes yeni müdürü beğeniyor:
— Ne yapıcı adam!...
Yapıcı müdür,
— Modern bir yüksek okulda yüzme havuzu olmadan hiç olur mu? diyor.
Bahçenin ortasına koskocaman bir havuz kazılmaya başlandı. Kum, çakıl, çimento, tuğla taşındı. Tam o sırada

yapıcı müdür daha yüksek bir işe atandı, o gidince modern bir yüksek okulun yüzme havuzu da yüzüstü kaldı.
Yeni gelen müdür yapıcılıkta öncekilerden geri kalmadı. Önce badanaların rengini değiştirtti. Eski bodrum yeniden yemekhane oldu. Yatakhaneyi sinema salonu yaptılar. İki kişilik sıralar kaldırıldı.
— Burası ilkokul mu?
Sıraların yerine masalar kondu.
Bütün bu değişiklikler bizi o kadar ilgilendirmedi. Havuz, ne olacaktı havuz? Yüzme havuzu... Modern bir yüksek meslek okulunun yüzme havuzu ne olacak?
Müdür,
— Nedir bu çukur? diye sordu. Bu kumlar, çakıllar ne?
— Yüzme havuzu efendim.
— Ne? Yüzme havuzu mu? O da ne? Yüzme havuzu da ne oluyormuş!.. Doldurun şu çukuru.
Yığılmış kum, çakıl tuğla, çimento hepsi çukura doldurudu.
Yeni müdür, yapıcılıkta eski müdürden geri kalmadı, onu haydi haydi geçti.
— Efendiler -yani biz- cemiyet hayatına uyamıyorlar. Dans bilmiyorlar. Bir toplantıya gitseler mahçup oluyorlar.
Doldurulan yüzme havuzunun yerine dans pisti yapılacaktı. Yeni müdür böyle emir verdi.
İşe girişildi. Doldurulan yüzme havuzunun üstü düzeltildi, betonlandı. Hatta şap da sürüldü. Tam cila yapılacağı sırada müdür başka, daha
yüksek bir işe atandı.
Yerine gelen müdür, gördüğümüz müdürlerin en yapıcısıydı

İşe dersanedeki masalardan başladı.
— Burası okul mu, yoksa içkili gazino mu? kaldırın masaları!
Masalar kalktı, yerine iki kişilik sıralar kondu. Duvar badanalarının da rengi değişti; sarılar penbe, penbeler filizi, beyazlar mavi, maviler beyaz oldu. Dersane, yemekhane, yatakhcne yer değiştirdi.
Müdür,
— Bu ne? diye sordu.
— Dans pisti... Eski müdür yaptırıyordu, yarıda kaldı.
— Ne? Burası gazino mu, bar mı? Bu efendilerin neden iyi yetişmedikleri anlaşıldı. Sökün! Çabuk sökün!
Dans pisti söküldü. Müdür,
— Herşeyden önce sağlam vücut. Efendiler jimnastik yapmalı! dedi.
Sökülen dans pisti ve çevre alanına küçük bir spor alanı yapılmaya başlandı Bir yanı tenis kortu, bir yanı voleybol yeri, barfiks, paralel demirleri, tırmanma merdivenleri, sallanma halkaları geldi. Demirleri çakmak için çukurlar kazıldı, beton yuvalar yapıldı. Tam o sırada yapıcı müdürümüz başka bir yere atandı.
Yeni gelen müdür, meğer hepsinden de yapıcı adammış.
Okulu ilk gezdiği gün,
— Bu demir çubuklar, halkalar, zincirler nedir diye sordu.
Yanındaki memur daha,
— Eski müdür zamanında... derken, sözü bitirmesine kalmadı.
— Kaldırın şu pislikleri!... diye bağırdı.
— Başüstüne.
—

Burası yüksek okul mu, yoksa cambazhane mi? Bir yüksek okulun önce bahçesi olur, parkı olur, Ortada fıskiyeli bir havuzu olur.

Yapıcı müdür, kendisinden önceki müdürün yaptığı her ne varsa, badanadan sıralara kadar hepsini bozdu, yeniden yaptırmaya başladı.

Yarıda kalan spor alanı kazıldı. Daha doğrusu kazılmak istendi ama kazılamadı. Çünkü yüzme havuzu, dans pisti, spor alanı zamanından- beri çukurlar kazılıp beton dökülüyordu. Dinamitle açmaya çalıştılar, camlar kırıldı. Elektrikli delme makineleri geldi. Yine olmadı. Burasını kazmak, petrol kuyusu kazmaktan zordu. Sonunda beton yığınlarının üstüne toprak, gübre taşınıp kondu, yer yükseltildi. Ağaçlar, çimler, çiçekler, fidanlar geldi Doğrusu çok güzel bir bahçe olacaktı. Ama olamadı, iş yarıda kaldı. Çünkü yapıcı müdürümüz gitmiş, yerine daha yapıcı bir müdür gelmişti. O da dikilmek için yere yatırılmış çamları, palmiyeleri yığın yığın gübreleri, toprakları görünce,

— Bu ne rezalet... Burası yüksek okul mu, yoksa nebatat Dahçesi mi? diye barbar bağırdı.

Kızgınlığı biraz yatışınca ,

— Sökün bunları! Hemen buraya bir patenaj alanı yapılacak! dedi.

Patenaj alanının alt katına taş döşenirken biz okulu bitirdik. Diploma töreni yapıldı. O sırada patenaj alanına beton dökülüyordu. Okuldan ayrıldığımız için, daha sonraki yapıcı müdürlerin neler yaptıklarını bilmiyorum. Aradan tam yirmibir yıl geçmişti.

Gel zaman git zaman, bizim sınıf arkadaşlarından biri okula müdür olmuş. Eksik olmasın, beni de anmış, bu yılın Fasulye gününe çağırmış. Yirmibir yıldır göremediğim okulu gezdik. Sınıf arkadaşım olan müdür, okulda yaptığı işleri çağırılanlara anlatıyordu:

— Okula geldiğim zaman dersaneler üst katta, yemekhane de alt kattaydı. Dersane üst katta olunca; manzara açık olduğundan öğrenciler pençelerden dışarı bakıp dalga geçiyorlar. O- nun için dersaneleri zemin kata indirdim, yemekhaneyi de üst kata çıkardım. Yatakhanelerle laboratuvarların yerlerini değiştirdim. Helalar alaturkaydı, baştan aşağı alafranga yaptırdım. Badanaları...

Yemek zamanı geldi. Tıpkı yirmibir yıl önceki gibi yemek zili çalınca büyük bir karışıklık oldu. Başka başka yıllarda okulu bitirenler hep bir arada olduğumuzdan herkes yemekhane diye ayrı yerlere koştu. Kimi yatakhaneye, kimi dershaneye seğirtti. Ben de aptesthaneye girmişim. Bizim zamanımızdaki yemekhaneyi, yapıcı müdürlerden biri aptesthaneye çevirmiş. Zarzor yemekhaneyi bulduk. Yemekten sonra müdür, okulu yeni bitirenlere bir söylev verdi. Söylevinde şöyle diyordu:

— Genç arkadaşlarım! Medeniyet, yapıcı insanların elleriyle yükselir. Her aydın insan, kendinden öncekilerin başladığı iyi, güzel, doğru işleri emanet alır .sonra bunları biraz tamamlayıp daha ileriye götürerek, kendisinden sonra gelenlere devreder’ Medeniyet, kuşaktan kuşağa devredilir; sonsuz bir bayrak yarışına benzer. Bu

gün, siz de hayata atılıyorsunuz. Sizden öncekilerin yaptıkları, yarattıkları eserleri daha da geliştirerek, birgün siz de bizim gibi eserlerinizi sizden sonrakilere bırakacaksınız. Böylece memleketimiz medeniyet sahasında ilerliyecek, yükselecektir. Genç arkadaşlarım! Biz eğer size yapıcılık ruhunu aşılüyabildikse görevimizi yapmış sayılırız. Yapıcı olunuz. Hayatta hepinize başa rılar dilerim.
Müdürün sözleri çok beğenildi; çok alkışlandı.
Sonra hep birlikte Şeref Salonu'nu gezdik. Şeref salonunda, kuruluşundan beri bizim okula yararlı işler yapmış olanların büyük boy resimleri asılmış, bu resimlerin altına da yaptıkları işler yazılmıştı.
Resimlere sırayla baktık ve yaptıkları işleri o- kuduk.
Celal Beyefendi: Okulumuza ilk olarak öğrenciler için bir dans pisti yaptırmıştır.
Muhterem Ruhi Bey: Okulumuza aletli jimnastik için salon yaptırmıştır.
Sayın Bay Necati: Okulumuza park yaptırmıştır.
Sayın Ahmet Tener: Okulumuza patinaj sahası yaptırmıştır.
Duvarlar, sırayla okula müdür olanların resimleri ve yaptıkları hizmetleri belirten yazılarla doluydu.
Okuldan ayrılırken, arkadaşım olan müdür, dışardaki arsayı gösterdi:
— Benden önceki müdür, Allah selamet versin, buraya bir futbol sahası yapmaya kalkmamış mı! Düşün birader, düşün... Burası bir yüksek okul mu, yoksa futbol kulübü mü?
Arkadaşıma,
—

Siz ne yapacaksınız buraya? diye sordum.

— Vallahi, bilmem ki, dedi, henüz karar veremedim. Öyle bişey yapmalı ki… Senin aklına bi- şey geliyor mu?

— Geliyor, dedim, okulumuza hizmet eden gelip geçmiş müdürlerin büstlerini bu bahçeye diksen, hem eskilere bir vefakarlık olur, hem de gençlere ibret dersi…

Okuldan ayrıldık. Arkadaşım önerimi ciddiye almış. Büstleri ısmarlayacakken, başka biyere atanmış. Yerine gelen yapıcı müdürün, *alana* bir mescit yaptırmaya başladığını duydum. Yaptırabildi mi, yoksa yarıdayken başka yere mi gönderildi, bilemiyorum.

KİBAR KÖPEK

Önce yağmur borusuna tırmandı. Ordan yangın merdivenine atladı. Sonra balkona geçerken dördüncü katın penceresinden gelen ışık, bir sürü ışıldak ışınları gibi üstünde toplandı. Delikanlı ışıklı alanı hızla geçti, koyu karanlığa sinip bekledi. Ses yoktu.

Korkuyordu. Üçüncü gece işiydi. İlkinde zengin bir eve girmişti. Tıka basa karnını doyurup evden çıkmıştı. Ertesi gün gazeteler, zengin evden hiçbişey almadan, yalnız karnını doyurup çıkan hırsızı, meraklı bir olay diye yazmışlardı. İkincisinde az kalsın yakalanıyordu. Kimse yok diye girdiği evde hapahap bir adamla karşılaşmıştı. Ters yüzü kaçmaya kalmadan adam,

— Aklınıza… şey… kötü bişey gelmesin… ben şey için… diye kekelerken ortaya çıkan bir kadın,

— Aaa… hırsız! diye bağırmıştı.

Adam da kadına,

— Ben kocan sanmıştım, demiş, sonra delikanlıyı kovalamıştı.

Bu üçüncü gece işiydi, korkuyordu. Yaptığı işi sevmiyordu. İçinden geçen, bu işi yalnız bikez yapmaktı. Girdiği evden büyük bir voli vurup bir daha hırsızlık yapmayacaktı! Çaldıklarıyla iş tutacaktı, kazanacak, kazanacaktı. Sonra getirip çaldıkları şeylerin parasını öedeyecekti. Hepsini geri verecekti.

Dalgacıydı. Yolda giderken, parkta otururken dalga geçerdi. Hep bunları düşünürdü.

— Bayım, beni tonıyor musunuz? Nerden tanıyacaksınız? Tanımazsınız beni. Hani geçen yıl evinize bir hırsız girmişti ya, işte o hırsız benim. Sizden çaldığım eşyaları ikibinsekizyüz liraya sattım. Ne? Onbin lira mı ederdi? Şüphesiz eder. Ama ben hırsız olduğum için ucuza vermek zorundaydım. Zaten o malların değerini de bilmiyordum ya… Her neyse, ben size malınızın değerini ödüyorum. Buyrun onbin liranızı. Bu ikibin lirayı da lütfen kabul edin. Bu da onbin liranın bir yıllık faizi. İhtiyacınız yok mu? Öyleyse bir hayır kurumuna verirsiniz. Sizi üzdüğüm için özür dilerim. Affedin beni… Şimdi namuslu insanım. Sizden çaldıklarımı sattım, parasıyla iş güç sahibi oldum. Allah razı olsun sizden. İstesem verir miydiniz? Vermezdiniz. Tanımadığınız adama ne diye iki-üçbin lira vereceksiniz? İşte geldim. Sayenizde adam

oldum, namusumla çalışıp kazanıyorum. Artık siz bilirsiniz, isterseniz beni po
lise teslim edersiniz. Vicdanınız ne diyorsa öyle yapın. İsterseniz affedin, isterseniz polise verin. Ben kaçmıyorum ki... Nasıl isterseniz. Çok üzüldüğünüzü biliyorum. Ama inanın, ben de az üzülmedim. Bir yıldır neler çektiğimi ben bilirim. Vicdan azabı en büyük işkence. Eğer bu para kendi param olsaydı belki de bu kadar çalışmazdım. Birgün önce size bu parayı öleyebilmek i- çin çok çalıştım. Ya kazanamasaydım, ne mi o- lacaktı? O zaman bir kere daha çalacaktım. Yeniden iş deneyecektim. Ah beyefendi, hiçbir insan çalmak istemez. Ama ne yapsın? Hırsızlık i- yi şey mi! Hırsızlığın iyi bişey olmadığını bir hırsız kadar başka kim bilebilir?

Balkonun köşesindeki karanlık kutuya sığınmış, orada dalga geçiyordu. Önünde bişey vardı, eliyle yokladı, bir tel dolabı...

Sabıkalı hırsızlardan bir arkadaşı ona,

— Herkes çalmadan önce senin gibi düşünür, demişti, ama sonradan hiçbir hırsız çaldıklarını götürüp vermez.

Eliyle balkon kapısını yokladı, kapalıydı. Yavaşça doğruldu. Elini uzattı. Pencere camı, el girecek kadar kırık. Ceketinin kolunu sıvadı. Elini soktu. Pencerenin sustasını açtı. Öyle de karanlık ki... Burası mutfak olacak. Yürüdü. Çarptı. Kibrit çaktı: İlk parıltıda dört yanı kolaçan etti, hemen kibriti söndürdü. Kapıyı görmüştü. Açtı. Iık bir hava vücudunu sardı. Bir odaya girdi. Az kalsın kabi duracaktı. Odada iki konuşuyordu. Hemen diz üstü çöktü. Onu görmemişlerdi. Görseler konuşmaları böyle sürer miydi? Gözü yavaş yavaş karanlığa alıştı. Karyolanın altına girdi. Konuşan iki kişi biri erkek, biri kadın karyoladaydılar. Soluk almaktan,korkuyordu. Dönüp gitse... Ya görürlerse! En iyisi böylece durup uyumalarını beklemekti.

Uyumuyorlardı. Boyuna konuşuyor- crdı

Kadın,

— Ben çıkarırım şekerim, dedi, geçen sefer ikiyüzelli gram çıkardım.

Erkek,

— Yakalanırsan?... diye sordu.

— Sen korkma.

— Sakın benim adımı verme.

Deli misin? En son, kocamla gitmiştik, tam yirmisekizbin dolar getirdim. Kimsenin ruhu duymadı.

Adam bir ıslık öttürdü,

— Karaborsada üçyüzbin lira, dedi.

— Ne sandın?

— Yaman karısın ulan!..
Öpüştüler...
Sonra uyku soluması başladı.
Delikanlı karyolanın altında beyaz bişey gördü; tüylü, beyaz bişey. Kürktü besbelli. Bu kürkü alıp gidecekti. Evet, uzun tüylü, yumuşacık, sıcacık, beyaz bir kürk. Elini uzattı, kürkü yakaladı, çekti, Elinin altındaki kürk canlandı. Sonra bir hırıltı duyuldu.
— Hırrrl... Hırrr!..
Hemen çekmese köpek elini az kalsın ısıracaktı.
Kadın uyandı.
— Sus Coli!.. diye bağırdı.
— HırrL
— Coli sus diyorum.
Beyaz tüylü köpek sustu. Erkek,
— Yarın beni erken uyandır, dedi.
— Neden? diye sordu kadın,
— Bir fatura işi var.
— Bu sahte faturalardan başın belaya girecek. Korkuyorum.
— Korkma. Ben işimi bilirim.
— Amcn dikkatli ol.
— İşimi sağlam tutuyorum, dedim ya...
— Sırrı da işini sağlam tutuyordu. Bak şimdi mahkemelerde sürünüyor.
— Sırrı'nın kendi enayiliği. Etrafa koklatmazsan bu işler yürümez. Sırrı'ya kaç kere dedim. Ben suyu başından tutmuşum. Havadan ellibin lirası var. Elbet sağı solu da göreceksin ki iş yürüsün

Kadın,
— Korkunç herifsin… dedi.
öpüştüler…
Sonra yine uyku soluması başladı. Delikanlı karyoladakilerin uyuduklarını anlayıp, yavaşça doğrulurken…
— Hırr!..
Köpek gözlerini açmıştı. Köpeğin gözleri karanlıkta iri iri parlıyordu. Ev köpeği idi. Besbelli eve çok yabancılar gelip gittiği için delikanlıya atlamıyor, havlamıyor, ama kıpırdar kıpırdamaz hırlıyordu.
Erkek, uykudan çatallaşan sesiye,
— Sustur şu köpeği, dedi.
Kadın bağırdı;
— Sus Coli!
Köpek laftan anlıyordu, susmuş, başını ön a yaklarına dayayıp gözlerini yummuştu.
Erkek,
— Uykum kaçtı, dedi
Kadın,
— Biliyor musun nonoşum, dedi, şu kocam olacak moruk bir cartayı çekse…
Erkek,
— Gebermez o, yedi canlı, dedi. Kocanın aşağı yukarı ne kadar parası var?
— Üüü… Yalnız bu apariman bir iki milyon e- der.
— Bu kadar parayı nasıl yapmış?
— On parmağında on marifet. Bu apartmanın üstüne nasıl

oturmuş, biliyor musun? Bu apartmanın sahibi, kimsesiz ihtiyar bir kadınmış. Kadını seninle evleneceğim diye kandırmış. Eve nikah memuru diye tapu memurlarını getirmiş. Kadın hasta olduğundan yataktan çıkamıyor. Kadına «Razı mısın?» diye sormuşlar, «Evet» demiş. Kocakarı evleniyorum, diye apartmanı satmış, haberi yok. Sonra kadını sokağa atmış.

— Ben senin yerinde olsam...

— Ne yaparsın?

— Şu herifi zehirlerim be...

— Düşünüyorum ben de. Ama...

— Korkma. Bir kolayını buluruz, intihar etmiş o lur.

— Müthiş adamsın...

Öpüştüler... Sonra yine uyku soluması başladı.

Delikanlı çalmaktan geçti, şurdan kurtulsa yeter. Kadınla erkeği uyandırmadan gidebilirdi. Halılar yumuşacıktı, basarken ses çıkmıyordu. A- ma parmağını oynatsa, köpek hırlıyordu. Milim milim ayağını uzattı. Köpek hemen gözlerini açtı. Delikanlı durdu. Köpekle karşılıklı birbirlerine bakıyorlardı. Bir süre öyle durdular. Köpek gözlerini kapadı. Delikanlı köpeği kandırıp uyutmak i- çin dizlerinin üstünde öylece kaldı. Sonra bir parçacık kımıldadı.

— Hırr!.. Hırr!..

Kadın,

— Ne oldu bu gece bu köpeğe? dedi. Coli çıldırdın mı? Uyuşana!

Erkek,

—

Boğarım bu namussuzu, dedi, yabancıyım diye mi hırlayıp duruyor yoksa?..

Kadın,

Yok canım, dedi, hiç kimseyi yadırgamaz. İnsalcıldır ama, bu gece bir huysuzluğu var nedense... Hem seni ilk görmüyor ki... İlk gördüğü yabancılara bile ses çıkarmaz.

— Hırrrl.

— Peki neden hırlayıp duruyor?

— Şekerim, bu öyle acayip bir köpek ki, hep kibar insanların yanında dura dura kibarlaşmış.

Erkek güldü:

— Hadi be... Köpeğin de kibarı olur mu?

— Vallahi... Bize ne kadar insan gelir, hiç sesi çıkmaz. Ama ayak takımından biri olsa, kokusundan mı, neyindense hemen anlar, hırlayıp havlamaya başlar.

— Mesela kaç yıldır kapıcıya bitürlü alışamadı. Kapıya gelen sütçüye, zerzevatçıya hep hırlar. Öyle hırsız, uğursuz takımını hemen tanır.

— Sabah oldu be... Yarın akşam da öbür iş için Ankara'ya gideceğim.

— Adam razı oldu mu?

—Olmayıp da ne yapacak. Onbin verdim, olmaz dedi. Bu sefer onbeşbin diyeceğim olmazsa yirmibin. Sonunda nasıl olsa yola gelecek. Herkesin derecesi var. Madem ki insanın ağzı var, yiyecek...

— Yaman adamsın...

Öpüştüler... Sonra yine uyku soluması başladı.

Delikanlı dizini bükerken beyaz tüylü köpek gözünü açtı, hırlamaya başladı. Köpekten kur- tulamıyacağını anlayan delikanlı ne olursa olsun kaçmaktan başka yol bulamadı.
— Hırr!.. Hırrî.
Kadın
— Sus Coli! diye bağırdı.
Delikanlı ayağa kalkıp fırladı, kapıya seğirtti. Köpek de arkasından...
— Hırr!..
Kadın
— Birisi var! diye bağırdı.
Adam yataktan fırladı. Lambayı yaktı. Hırsız çıkmıştı. Köpek havlıyordu. Kadın avazı çıktığı kadar bağırdı:

— Hırsız var!.. İmdaaat!..
Sokakta düdükler öttü. Kadın bağırıyor, erkek bağırıyor, köpek havlıyordu.
Delikanlı sokak kapısına saldırdı. Kapı kilitli, açılmıyordu. Geldiği yerden gitmeyi akıl edememişti. Karanlıkta geldiği yeri de şaşırmıştı.
İlk yetişen apartmanın kapıcısı, sonra da bekçi oldu.
Erkek kapıyı açtı. Delikanlı köşeye sinmiş kalmıştı.
Kapıcıyla bekçi içeri girdiler. Köpek havlıyordu.
Kadın
— İşte hırsız! dedi.
Kapıcı delikanlıyı yukardan aşağı süzdü, sonra,
— Tuh!., diye suratına tükürdü, eşek kadar herifsin, namusunla çalışıp kazansana...
Bekçi, delikanlının suratına bir tokat vurup,

– Hırsızlık etmeye utanmıyor musun? dedi.
Köpek bir bekçiye, bir kapıcıya bir delikanlıya
dönüp dönüp havlıyordu. Kadın erkeğe,
– Ben sana ipsiz sapsız adamları Coli kokusundan tanır
demedim mi? dedi.
Kapıcı, kadına,
– Bey de evde yok iyi ki uyandınız, dedi.
– Biz uyanmadık, dedi. Coli farkına vardı.
Sonra köpeği kucağına aldı.
– Sus Coli! diye payladı.
Pijamalı erkek o zaman, kadının bir kombinezonla olduğunu farketti.
– Üşüyeceksin, üzerine bişey al! dedi.
Bekçi ile kapıcı, aralarında delikanlı, merdivenlerden inerlerken, kadının çıplak göğsüne bastırdığı köpek hâlâ havlıyordu. Erkek,
Ben bu kadar kibar köpek görmedim, dedi, hırsızı, uğursuzu nasıl da kokusundan tanıyor...

PANTALON DÜĞMESİ

Bir iş için devlet dairelerinden birine gitmiştim. İki yıldır sürüp giden bir işti. Artık yüzüp yüzüp kuyruğuna getirmiştim. İmza, bir tek imza ile bir mühür istiyor, o kadar. Şu masanın üstünde çantasıyla romanı duran bayanın evraka bir mühür basmasına, birde imza atmasına kalmıştı iş Çantası, romanı, tarağı, aynası masanın üstündeydi ama, kendisi yoktu.

Bir saatten çok bu eşyaları bekledim, durdum.
Bayan acele işim olduğunu anlamış olacak, epiy sonra, geldi, sandalyasına oturdu. Hava sıcaktı. Bayan siyah iş önlüğü giymişti. Şişman olduğu için, boydan boya önden ilikli siyah gömleğinin düğmeleri zor kavuşuyor, göbek kısmında iki düğme arasından kavun içi jarse kombinezonu görünüyordu.

Siyahla kavuniçi sarısı çok göz alıcı renktir. Afişlerde bile, dikkati çeksin diye, bu iki renk yanyana kullanılır. Renkler her ne kadar uygunsa da, biçim uygun değildi. Resim kurallarına göre kompozisyon bozuktu. Manzara iştah açıcı olmadığı için, başımı çevirmiştim yandaki erkek memura bakıyordum. Erkek memur kadın memurdan daha dalgın değil miymiş.. Zavallı adam pantolon düğmelerini iliklemeyi unutmuş. İhtiyar olması her ne kadar pantolon düğmelerinin açık olmasından doğacak tehlikeyi azaltıyorsa da, yine de hoş bişey değil!...
Odada birkaç kadın, erkek memurlardan başka işleri için gelmiş yurttaşlar da var.
Düğmeleri açık yaşlı memura,
— Şışşş, şışşşt... diye seslendim.
— Ne var? dedi.
Hay Allah, «Ne var»ı var mı? Parmağımı uzatıp karşıdan, pantolonunun açık yerini gösterdim Bişey düşürdüğünü sandı, eğilip yerde arama ya başladı. Yeniden,
— Ne var? diye sordu.
Ne yapayım? Başkaları anlarsa adam utanacak. Başımdan geçmedi ama, herhalde utanılacak bir dalgınlık. Bu sefer

kendi pantolonumu gösterdim. Adam,
— Bişey görmüyorum, dedi.
— Elbet göremezsin, benimki düğmeli, dedim.
Tekrar işaret ettim. Bir daha,
— Ne var? diye sordu.
Çenemle, elimle, dirseğimle, omuzumla, parmağımla gösteriyorum. O boyuna,
— Ne var? diyor.
Belki de zavallının gözleri iyi seçmiyor.
— Sökülmüş mü? diye sordu.
Başkalarının duymaması için, kaşlarımı kaldırarak,
— l-ıhh... diye fısıldadım.
Parmağımı uzattım.
— Yırtılmış mı? dedi.
Bayan memur işi çaktı.
— Ne anlayışsızsınız, dedi, adam kumaşı gösteriyor size.
Başımla «hayır» işareti verdim. Pantolon düğmeleri açık olan adam,
— Yerli kumaştır, dedi. O kadar pahalı bişey değil.
Gem alan beygir gibi, başımı birkaç kere yu
karı kaldırıp indirdim.
— Nerede diktirdiğimi mi soruyorsunuz?
Bu sefer, siyah önlüğünün iki düğme arasından göbek kısmında bir dilim gibi kavuniçi kombinezonu görünen bayan söze karıştı,
— Şey... canım, dedi. Adam iki saattir düğmeni gösteriyor.
Rezalet. Sonunda kadın da görmüştü. Arkasından da,
— Şimdi iyi düğme de bulunmuyor demez mi?

Hay Allah, yine anlamamışlardı. Öbür bayan,

— Şimdi piiâstikten düğme yapıyorlar, dedi, ama sıcak suya soktun mu, macun gibi yumuşuyor.

Allah Allah!.. Düğme yoksa, insan bir kancalı iğne ile tutturmaz mı? Ben durmadan, dudaklarımı ileri doğru uzatarak, gösteriyorum. En sonunda yaşlı adam sıkıldı,

— Ne var birader? Açık konuş! dedi.

Öbür bayan,

— Bişey yok ayol, dedi. Görmüyor musunuz, adamda tik var... Boyuna kaşını gözünü oynatıp duruyor.

— Allah vermesin, bu tik çok kötü bişey...

Kendimi tutamadım, gülmeye başladım.

Bu sefer adam,

— Ne gülüyorsun, açıkta bişey mi gördün? dedi.

Evet anlamına başımı salladım. Kadın,

— Ben demedim mi, tik var bu adamda... dedi.

Üst çene dişlerimi alt dudağıma geçirip, ayıp işareti yaptım. Elimle de gösterdim.

Yaşlı adam,

— Haaa anladım, dedi. Söylesene birader. Fotinin bağı kopmuş. Onu gösteriyor.

Artık konuşmak zorunda kaldım. Belki dolambaçlı yoldan anlatabilirdim:

— Bazı erkek helalarının duvarlarına «Pantolon düğmelerini iliklemeyi unutmayın» diye yazılı levhalar asıyorlar. Ne kadar iyi...

Yaşlı memur,

— Çok iyi bişey ama birader, dedi, şimdiki iplikler çürük.

Düğmeleri tutmuyor ki. İki günde düğmeler kopuyor.
Kavuniçi kombinezonu görünen bayan,
— Aman ne ayıp, dedi. Hiç erkek kısmı pantolonunu düğmelemez mi?
— Değil mi ya... dedim.
Yaşlı memur,
Olabilir, dalgınlık, dedi. İnsan borcunu, harcını düşünmekten pantolonunu düğmelemeye vakit buluyor mu?

Öbür bayan,
— Ne olursa olsun, dedi, İnsan hem düşünür, hem pantolon düğmelerini ilikler.
O sırada bişey **ÇGt!** etti. Konuşan bayanın göğsü, maşallah çok beşli olduğundan, sütyenln düğmesi çat diye kopmuş, entarisinin japone kolundan sütyenin bağı dışarı sarkmıştı.
Yaşlı memur,
— Doğru, dedi. İnsan hiç pantolonunun düğmesini iliklemeyi unutur mu: Terbiyesizlik... Öyle değil mi?
— Öyle... Evet. Öyle ya!
— Estağfirullah...
— Yok yok... Estağfirulla\3i yok bunun, eşeklik...
Odadaki iki kadın birdenbire kahkahalarla gülmeye başladılar. Sonunda işi anlamışlardı. Yaşlı memur durmadan söyleniyordu:
— Her zaman söylerim, kadın olmak rahat
tır, diye. Kadınlar için ne pantolon düğmesini iliklemek var, ne bişey...
Kadınlar gülmekten katılıyorlardı. Kasıklarını tuta tuta gülerken, ikisi de benim pantolonumu gösterince, ben de,

— Yaaal.. dedim. Demindenberi ben de işte onu gösteriyordum.
Odadakiler hep birden güle güle, kimi masasının üstüne, kimi yerlere yuvarlandı. Hepsinin elleri benim pantolon düğmelerimi gösteriyor.
Ben de gösterilen yere baktım. Aman Yarabbi!... Ne göreyim...
Susun, susun... Kendimi nasıl dışarı attığımı bilemiyorum... İlk işim, sarkan uçkurumu toparlayıp, pantolonumu iliklemek oldu. Hemen kaçtım oradan.
Evrak da orada kaldı. Utancımdan bitürlü gidemiyorum. Evrakımı almak için zaman geçsin de, ordaki memurlar beni unutsunlar diye bekliyorum.

ESKİLER ALAYIM

— Beyefendi, yüzümün haline bakıyorsunuz değil mi? Herkes bunu merak ediyor. O vakadan sonra ağzım yana kaçtı. Üst dudağım da işte o zaman yarıldı. Dişlerimi daha taktıramadım. Kaşım da patlaktır. Çene kemiğim darmadağınık olmuştu. Hastanede ancak bu kadar düzeltebildiler. Burnum da işte o zaman ezildi. Bakın beyefendi, bu resmim, o olaydan önce çekilmiştir. Hiç şimdiki suratıma benziyor mu? Ne üzerime bina çöktü, ne de depremde yer altında kaldım. Otomobil çarpışması falan da değil... Yoo, savaşa falan da gitmedim. Hiçbiri değil. İş hayatında oldu efendim. Eğer başınızı ağrıtmazsam anlatayım. Bakın, şu iki yıl önceki fotoğrafım. O zaman

ağzım, burnum yerli yerindeydi. O hâdiseden sonra işte bu hale geldim. Efendim hikâye oldukça uzundur. Ben bir şirkette küçük bir memurdum. Küçük memurdum ama, derdim büyük. Başımda tam yedi nüfus var. Memur aylığıyla bu iş yürümez. Al abdestini, ver pabucumu dedim, istifamı verdim. Niyetim alışveriş yapmaktı.
İyi hoş ama, bişey satmak için önce o satılacak malı almak lâzım. Limon satmaya kalksam,
bizde bir sandık limon alacak para bile yok. Başladık biz almadan satmaya... Yani sizin anlayacağınız, evde eskiden alınmış ne kadar eski püskü, pılı pırtı eşyamış varsa, başladık eskicilere satmaya.
Artık eskicilere satacak evde bişey kalmayınca, kafamda bir düşünce doğdu; eskicilik yapacaktım. Bu işin çok kârlı olduğunu, elli liraya aldığım bir mala, eskicilerin elli kuruş vermemelerinden biliyordum.
Evdeki şiltelerden birinin içini boşalttım, kılıfını sırtıma vurdum, çıktım sokağa.
— Eskiler alayiiim!.. diye bağırmaya başladım.
Cebimde ikibuçuk lira vardı. Yirmibeş liralık mal da satmak isteseler, ikibinbeşyüz liralık mal da gösterseler, ancak ikibuçuk lira verebilirdim.
— Eskiler alayiiim...
— Eskici!.. Eskici!..
— Efendim.
Bir kadın üç lâmbalı âvlze gösteriyordu. Bir mal kaça alınır, kaça satılır bilmiyordum ama, şu âvize su içinde yüz lira ederdi...

Cebimdeki ikibuçuk liranın elli kuruşunu yol parası yapabilmek için kadına,

— İki lira vereyim! dedim.

Kadın,

— Hadi oradan! diye beni tersledi, kapıyı kapadı.

— Eskiler alayiiim!..

Bir erkek, iki kişilik karyola gösterdi. Ben,

— İkibuçuk! deyince,

— Defol oradan! diye payladı.

Sokak sokak gezip bağırdığım halde, bir mal alamadığım gibi, üstelik her mal gösteren de beni koğuyordu.

Bir köşe başında iki eskici yolumu kesti,

— Sen nereden çıktın? diye sordular.

— O da ne biçimsiz lâf! dedim, sormak size mi düştü?

Biri yahudi, biri çingeneydi.

— Olmaz! dediler, sen bu sokaklarda eskicilik yapamazsın...

— Nedenmiş? Bal gibi de yaparım.

— Acemi çaylak olduğun belli... Yaparsın ama, kimseden zırnık alamazsın... Her işin kendine göre bir raconu, püf noktası var, demezler mi?

Eskiciliğin de kendine göre bir tutumu varmış. Bu eskiciler, sokakları kendi aralarında bölüşmüşler. Bir eskici, başka bir eskicinin bölgesine girmezmiş.

— Peki, ben ne yapacağım?.. Yani eskicilik de mi yapamıyacağım?

Çingene ile yahudi iyi insanlarmış.

— Yaparsın ama, dediler, kendi başına değil... Biz bu bölgede dokuz eskiciyiz. Seni aramıza alırız, on oluruz.

Akşama, falan yerdeki kahvede buluşmak ü- zere sözleştik. Kahvede buluştuk. İş arkadaşlarım, önce tanıştığım yahudi ile çingeneden başka, daha bir yahudi, üç çingene, iki SivaslI, bir AnkaralI, bir de Niğdeli yurttaştı. Aralarında bir İstanbullu bendim.

Bana işin inceliğini anlattılar:

— Biz her sabah on kişi, kırk adım, elli adım, en çok yüz adım ara ile arka arkaya sokağa çıkarız. Ama hiç kimse, bir önündekini gözden kaybetmez. Anladın mı?

— Anladım.

— En öndeki «Eskiler alayım!» diye bağırır. Öbürleri sesini çıkarmaz, anladın mı?

— Anladım.

— Eri önde bağıranı birisi çağırır, bir mal gösterir. Diyelim ki bu mal on lira ediyor. İlk eskici bu on lira eden mala otuz lira verir. Anladın mı?

— Burasını anlamadım. **On lira eden** mala **o-** tuz lira verilir mi?

— Çünkü, insanların gözü doymaz. Sen o on liralık mala otuz lira verdin mi, adamın kazanç damarları kabarır. Yenisini yirmi liraya alıp, yirmi yıl kullandığı malı, kırk liraya alacak bir enayi çıkar diye bekler.

— Peki ama, ya otuz liraya al derse?

— Eskicilik tarihinde böyle şey görülmemiştir. Sen otuz verince, adam elli ister. Sen o zaman, «Bayım, buna benden başkası otuz lira vermez. Sonra çağırırsın ama, gelmem» dersin. Arkandaki eskiciye, sağ elinin beş parmağını altı kere sallar, otuz işareti verirsin. Arkadan

gelen «Eskiler alayım!» diye bağırır. Adam bu sefer onu çağırır. İkinci eskici onbeş lira verir. Adam onu da savar. İkinci eskici giderken, arkasından gelen eskiciye eliyle onbeş işareti yapar. Üçün- cüsü «Eskiler alayiiim» diye bağıra bağıra gelir. Adam onu da çağırır. Üçüncüsü, malın tam değerini verir, on lira... Adam, ilk eskici otuz lira verdiği için, sanki cebinden yirmi lira çıkmış, zarar etmiş gibi kızar, eskiciyi koğar. On lira işaretini alan dördüncü eskici gelir. O, altı lira verir. Arkadan beşinci gelir, beş lira verir. Altıncı eskici dört lira verir. Her eskici malın fiyatını bir lira düşürür. Adam, ilk eskiciye satmadığına pişman olur. Bakar ki, malının fiyatı gittikçe düşüyor; «Allah belâsını versin» der, ya yedinci, ya sekizinciye satar. Anladın mı?

— Anladım ama, ya satmazsa?

— Çok çabuk paraya ihtiyaçları olduğundan satarlar. Satmazsa, ertesi gün, yine satmak ister. Bu sefer önce otuz veren eskici bu sefer beş lira verir.

İşi anlamıştım. On eskici birden çalışacak, kazandığımızı paylaşacaktık. Ama, her nedense hiç kimse onuncu olmak istemiyordu. Bana,

— Sen acemisin, onuncu ol, en arkadan gelirsin, dediler.

Ertesi gün, erkenden işe çıktık. Hepimiz birbirimizi gözlüyorduk. En öndeki yahudi,

— Eskiler alayım! diye bağırmaya başladı.

Bir apartmandan çağırdılar. İki, üç dakika sonra apartmandan çıktı. Bizim ikinci arkadaşa parmaklarıyla ikiyüz işareti yaptı. İkinci eskici SivaslI,

Eskiler alayım!., diye apartmanın önünden geçti.

Ben köşede oturmuş, sıranın bana gelmesini bekliyordum. SivaslI da çıktı, eli İle yüz lira işareti yaptı. Arkadan üçüncüsü... O, sağ elini on defa salladı. Yani mala elli İra vermişti. Dördüncü arkadaşımız çingene, otuz lira verdiğini bize işaret etti. Beşinci arkadaşımız, öbür yahudi, yirmi lira verdi. Herif bitürlü malını gözden çıkarıp satmıyordu. Ben içimden, satsa da sıra bana gelmeden kurtulsam, diye dua ediyordum.
Altıncı arkadaş, elini üç defa salladı. Onbeş lira vermişti. Yedinci, on lira, sekizinci beş lira, dokuzuncu da dört lira işareti verdi. Sıra bana gelmişti. Herif bana da satmazsa, bu iş ertesi güne kalmış olacak, ya da elimizden kaçıracaktık. Omuzumda yamalı şilte yüzü,
— Eskiler alayiiim diye yürümeye başladım.
— Eskici!..
Adam beni apartmandan içeri aldı. Eşyadan pek anlamam ama, gösterdiği seksen santim yüksekliğindeki büyük, işlemeli vazo her halde dört, beşyüz lira ederdi. Antika bir eşyaya benziyordu. Adam,
— Bana bak, dedi, bu gördüğün vazo, dedem süvari müşiri Aksak Rıza paşadan kalmıştır. Bir eşi daha yoktur, antikadır. Elini öpene beşyüz liraya satabilirsin. Bak sana açık söylüyorum. Ben bunu Besdestene götürmeye, pazara çıkarmaya utanıyorum. Yüzelli liraya ihtiyacım var. Yüzelli lira ver, al. Vallahi billâhi az önce bir eskici ikiyüz lira verdi de vermedim. Ama sana yü- zelliye vereceğim.

Adamın haline acıdım. Çok paraya ihtiyacı olduğu yüzünden belliydi. Ben de geçim zoruyla çok eşyamı sattığım için, ihtiyacın ne olduğunu, çok iyi bilirim. Ama ne yapabilirdim? Benden önce geçen dOKuzuncu arkadaşım, dört lira verdiğine göre, ben en kabadayı, üç lira verebilirdim. Bir insanlık olsun diye, elli kuruş da kendimden koydum.

— Üç buçuk lira veririm. Taş çatlasa, on para fazla etmez, dedim.

Arkadaşlarımdan öğrendiğim gibi diller dökü yordum.

— Buna hiç kimse, üçbuçuk liradan üçbuçuî kuruş fazla vermez. Sizden üçbuçuğa alırsam ben de bunu dörde satıp, belki elli kuruş kazanırım. Belki de satamam, elimde kalır. İster verin, ister vermeyin. Siz bilirsiniz. Ama başkas buna elli kuruş bile vermez. Sonra beni de ça- ğırsanız, bu parayı vermem. Bu fiyatı bulamazsınız.

Ben bunları söylerken, herifin iştahını çekmek için bir yandan da üçbuçuk lirayı çıkarmıştım. Beni dinleyen adamın rengi yavaş yavaş değişiyordu. Önce kızardı, bozardı, sarardı, sonra duvar gibi bembeyaz oldu.

— Pekiyi, dedi, içerde satılık başka bir mal daha var, onu da göstereyim.

Madenî vazoyu aldım. O kadar ağırdı ki, yerinden zor kaldırıyordum. Beraber kömürlüğe girdik. Adam, kapıyı kilitledikten sonra,

— Ulan namussuz! dedi, bunu hurda fiyatına satsan yüz lira eder.

Vazoyu kaldırıp kaldırıp suratıma, başıma vurmaya başladı. Kafatasım, patates yumruları gibi şişti. Burun kemiğim

çöktü. Çene kemiğim kırıldı. Kaşım patladı. Ağzım çarpıldı. Vurdu da vurdu, vurdu da vurdu...
Ayağını öpeyim! Yapma!.. Yeter artık! diye ben yalvardıkça, o vazoyu kaldırıp kaldırıp kafama indiriyordu. Sonrasını hatırlamıyorum. Gözümü hastanede ccçtım... İşte suratım da böyle oldu. Ama beyefendi, o kadar üzülmüyorum. Çünkü benim suratım böyle oldu ama, herifin vazosu da kafama vura vura, benim suratımdan daha beter, yumru yumru, biçimsiz bişey oldu. Artık kimse elli kuruş bile vermez.

SİNEKLER OLMASA

On yaşındayken, şöyle diyordu:
— Ah bir çantam olsa... Ah, benim de öbür çocuklar gibi kitaplarım, oyuncaklarım olsa!.. Benim de romanlarım olsa... Bak görsünler o zaman, nasıl çalışırım. Hiçbişeyim yok. Böyle nasıl çalışayım ben?
Onüç yaşına gelince, öbür çocuklar gibi kitaplar, defterleri, çantası, oyuncakları oldu. Ama, bitürlü çalışamıyordu.
— Arkadaşlarım gibi elbiselerim yok ki... diyordu. Annem, babam, kardeşlerim hep bir olada oturuyoruz. Böyle daracık yerde çalışılır ıı? Ah, bir masam olsa, kendi başıma bir ma- am, bir dolabım. İşte o zaman nasıl çalışılır, örsünler...

*

Onsekiz yaşında kendi odası da oldu.

— Benim yaşımda bir insan haftada on lira ile cep harçlığı almazsa, nasıl çalışabilir? Kiuplar almalıyım, resimler almalıyım... Ah... h... bilirim o zaman nasıl çalışacağımı...

*

İstedikleri yirmi yaşındayken oldu.

— Ah şu okul bir bitse... Hayat başka, okul >aşka... Fakülteyi bitirince öyle çalışacağım, öy- 3 çalışacağım, görsünler... Öyle bir eser yazacağım ki... Ah, ah, şu fakülte bir bitse...

*

Yirmidört yaşında fakülteyi bitirdiği zaman öyle söylüyordu:

— Bitürlü istediğim gibi çalışamıyorum. Aklım ikrim hep askerlikte... Ah, şu askerliği bir bitir- ;em, gece gündüz demeden çalışacağım... Ça- ışmadan eser verilmez. Bir eser yazacağım, her- :es benden sözedecek. Ah şu askerlik...

*

Yirmialtı yaşında askerliği bitirmişti:

— Çalışamıyorum ki... Bitürlü istediğim gibi çalışamıyorum. Eserimi yazamıyorum. Bu du- umda nasıl yazılır? Hergün ekmek parası peşin- Jeyim. İnsanın sağlam bir işi, belli bir geliri ol- nazsa nasıl çalışabilir? Ah ah... bir sağlam iş julsam, eserimi yazmak için, her gece sabah- ara kadar çalışacağım.

*

Yirmisekiz yaşında iş gücü sahibi olmuştu.

— Çalışamıyorum vesselam, diyordu, nasıl çalışayım böyle?

İnsanın iki odalı evi olacak. Radyosu olacak. Açacaksın radyoyu, müzikten ilham alacaksın... İşte o zaman durmadan çalış.. Ah, ah!... Bir radyo olsa...

*

Yirmidokuz yaşında iki odalı bir apartman kiraladı. Bir de radyo aldı. Ama yine istediği gibi çalışamıyor, yıllardan beri düşündüğü eserini veremiyordu.

— Ah, ah!., diyordu, bu yalnızlık yok mu, bu yalnızlık... Sanki bu göğsümün içi, sonsuz, dipsiz mağaralar gibi bomboş... İnsan bu yalnızlık içinde nasıl çalışıp da eser verebilir? Bir insanı, şevklendiren, zorlayan bir kuvvet olmalı. Kimin için çalışacağım? Kimden esinlenip de eser vereceğim? Ah, ah... Ey aşk, neredesin?..

*

Otuz yaşında aşık oldu. Hem seviyor, hem seviliyordu. Ama yıllardır düşündüğü o büyük eserini bitürlü veremiyordu.

— Aşk güzel şey, diyordu, güzel olmasına güzel. Ama evlenmeden çalışılmıyor ki... Bir evlensem, o zaman hayatim düzene girer, istediğim gibi çalışırım. Evlenmek de kolay değil. Ah, ah, bir evlensem... Bir dakikamı bile boş geçirmem, boyuna çalışırım.

*

Otuziki yaşında evlendi.Mutluydu ama eserini bitürlü veremiyordu. Çünkü haklı sebebi vardı.

— Geçim derdi bindi omuzlarıma. Ekmek parası için ha babam ha koşmaktan, kendi istediğim gibi çalışmaya vakit yok ki... Eser vermek için, insanın bütün zamanını o esere verip çalışması gerek. O da bu parayla olmaz.

*

Otuzaltı yaşında kazancı artmıştı. Artmıştı ama, bir de kendisini dinleyelim:

— İki odalı bir kat... Odalar da küçücük. Çoluk çocuk gürültüsü de bir yandan... İnsan bu gürültü patırdı içinde eser yazabilir mi? Ah, ah... Şöyle bir beş odalı bir eve çıksam, ne çalışacağım, ne çalışacağım...

*

Otuzsekiz yaşında beş odalı bir eve taşındı. Bitürlü eserini yazamıyordu. Çalışamıyorsa suç onun değil ki...

— Şehir içindeki bir evde insan nasıl çalışabilir? Bu gürültü patırdı içinde gel de çalış... Eserimi yazabilmek için sessizliğe, kendimi dinlemeye ihtiyacım var. Burası, toz toprak, gürültü... Olmaz burada. Ah, ah... Şöyle sakin, sessiz bir eve taşınsam, öyle bir çalışacağım ki... İ- çimde çalışmaya karşı dinmez bir susuzluk var.

*

Kırk yaşındayken, tam aradığı gibi, sessiz bir yerde güzel manzaralı, geniş bir eve taşınmıştı, istediği gibi çalışabiliyor muydu? Hayır. Çünkü,

— Ah, ah. diyordu. İnsanın evinde güzel eşyalar olmazsa, duvarlarda değerli tablolar, büyük eşyası olmazsa, rahat koltukları, yumuşacık halıları olmazsa, nasıl çalışabilir... İyi e- ser verebilmek içjn, insanın gözü zevkli şeyler görmeli. Bir pikabın olacak. Klasik müzik plakların olacak. Bir yandan gözün, bir yandan kulağın zevk alırken, sen hiç durmadan çalışacaksın. Ah, ah... Şu istediklerim bigün olacak

mı Ya Rabbim... Öyle bir çalışacağım ki...

Kırkiki yaşında tam istediği gibi rahat, güzel değerli eşyalara da kavuşmuştu. Eğer yine de bitürlü eserini veremiyorsa, o ne yapsın?
— Ah, ah diyordu, benim halimi bir bilseniz. Uzaktan kimse kimsenin derdini bilmez. Para derdi, geçim sıkınası çekmiyorum. Karım beni mutlu ediyor. Çocuklarım da iyi... Evim geniş ferah, rahat, manzarası da güzel. Çok değerli, pahalı eşyalarım da var... bol bol zamanım da var. Ama şu sinekler yok mu, sinekler... Bitürlü rahat vermiyorlar ki oturup da çalışayım. Ne o- lacak benim halim? Nedir bu sineklerden çektiğim? Ah, ah... Şu sinekler olmasa ben bilirim nasıl çalışacağımı... Ama ne yapayım ki, sinek ler bırakmıyor. Bitürlü eserimi yazamıyorun Gündüz sineklerden uyuyamıyorum ki, geceleri çalışayım. Pencereleri kapasam sıcak oluyor Pencerelere tel çeksem çirkin oluyor. Kışın mı çalışayım dediniz? Kışın sinek olmaz, değil mi Sanki bu sinekler kışın neye yaşamazlar? Ah ah... Sinekler de olmasa ben ne yapacaktım bilmem ki?..

Şimdi kırkiki yaşında olduğu için, daha bizim ondan umudumuz kırılmadı. Elbet bigün aradığı koşullara kavuşacak, soluk almadan çalışıp o büyük eserini verecektir.

SATILMIŞTIR

Babamın kendi sözüyle «namus dairesinde» devlet kapısında otuziki yıl hizmetten sonra ikl- binbeşyüz lira emekli ikramiyesiyle Cerrahpaşa' da aldığım ahşap evi, alınışından on yıl sonra yirmibeşbin liraya satınca, kendime sağlam bir iş aramaya başladım. Hayatta hiçbir dikiş tutturamadığım, başarısız bir insan olduğum için, bu yirmibeşbin liraya bel bağlamıştım. Bu da e- limden giderdi, artık babamdan miras kalan «Namus dairesi» nden çıkıp, başka dairelere girmekten iyi bir çare yoktu. Çok değil, ayda dörtyüz lira gelirim olsa, öper başıma kordum.
Gazeteye şöyle bir ilan verdim:
«Ayda dörtyüz lira kazanç getirecek sağlam bir iş için yirmibin lira sermaye vereceğim.»
Ne olur ne olmaz diye beşbini yedek ayırmıştım. Gazetede bu ilanın çıktığı ertesi günü on beş, daha ertesi günü dokuz, daha ertesi günü de beş mektup aldım. Altı gün sonra mektup bire indi, ondan sonra da gelmedi.
Açtığım mektuplardan çok çekici kazançlar i- ileri sürülüyor, ama hiçbirinde işin ne olduğu anlatılmıyordu. Bir tanesi şöyleydi:
«Sayın bay,
Yirmibin liranıza karşılık çok garantili olarak ayda bin lira vermeyi kabul ediyorum. Lütfen görüşmek üzere randevu vermenizi rica ederim.»
Önce bu mektup sahibiyle buluştuk.
— Paranız katiyen batmaz. Çünki bizim sermayemiz ne bozulur, ne kokar diyordu. Yirmibin liranıza karşılık elinize her ay bin lira sayacağım.
—

Ne işi? diye sordum.

— Gayet temiz iştir, dedi, randevu evi işle teceğiz. Sermayeler de benden. Siz yalnız iyi bir muhitte lüks bir apartman katı kiralayıp içi ni gayet güzel dayayıp döşeyeceksiniz, o ka dar. Malınız yine mal. Kendimi methetmek gibi olmasın, gayet namuslu adamımdır. Kat'iyen hiyle yapmam. Eğer itimadınız yoksa, kapıda durun, hesabını da siz tutun!

— Bana biraz müsaade edin de düşüneyim dedim.

Başka bir teklif sahibi de,

— Yüksek sosyeteden üç kadın kiralayacağız dedi, ellerine ikişer üçer bin lira vereciğz. Yılda birkaç defa Beyrut'a, Suriye'ye gidip gelecekler

— Turizm acentası mı açacağız? dedim.

— Hayır, ithalat işi, dedi. Oradan lasteks mayo, naylon kombinezon, külot getirecekler... Temiz para size ayda ikibin lira... Randevuculuktan daha kârlı, hem de namuslu iş...

— Ya kadınlar gider, bir daha gelmezlerse?.

— Hiç öyle şey o!ur mu? Hepsi aile kadını, burada kocaları var.

— Müsaade ederseniz, biraz düşüneyim, dedim.

Bir tanesinin teklifi de şuydu:

— Bir apartman katı tutacağız, İçine eşya filan istemez. Yalnız bir iki dürbün alacağız, o kadar Müşteri nah böyle...

— Dürbün ticareti mi?

— Hayır... Röntgencilik.

Aptallaştığımı görünce sordu:
— Siz köyden mi geldiniz?
Hayır, doğma büyüme İstanbulluyum.

— Öyleyse röntgenciliği bilmiyorsunuz. Müşteriler dürbünle karşı evin penceresini seyredecekler. Karşıda namuslu bir kadın soyunacak. Jimnastik yapacak. Yıkanacak.
— Peki, kadını nerden bulacağız?
— Kadını biz tutacağız. Ama müşterilerin katını bizim parayla tuttuğumuzdan haberi olmayacak. On dakikası on lira.
— Ne diye uzaktan seyretsinler? Kadının yalına giderler, daha ucuza gelir.
— Amma yaptınız. Onun zevki başka, bu çok moda oldu. Kimsede derman kalmadığından, katının yanına gidip mahcup olmaktansa, uzaktan başkalarını seyretmek daha zevkli oluyor. Bu işin kaçakçılık gibi yakalanması, randevuculuk gibi basılması da yok.

Ondan da düşünmek için müsaade rica ettim. Bir tanesi açık saçık filim çekmeyi, bir tanesi bu filmleri evde oynatmayı, bir tanesi de çıplak fotoğraf satışı teklif etti. Hepsi de ayda binle ikibin lira arasında kar vermeyi namusları üzerine yemin ederek garanti ediyorlardı. Doğrusu ya hiçbiri bana Satılmış Çavuş'un teklif ettiği iş kadar çekici gelmedi. Onun dediği işe hemen aklım yattı, kabul ettim. İyi ki böyle yapmışım. Bugün memleketin parmakla gösterilen zenginlerinden biriyim. Satılmış'la ortak bir şirketimiz var.

Satılmış Çavuş, beni ilk görüşünde öbürleri gibi sana ayda bir vereyim, kırkbin vereyim, demedi.

— Birader, sende para var, bende de akıl var, dedi: İkimiz de varımızı yoğumuzu ortaya koyalım.. Ne kazanırsak yarı yarıya, razı mısın?

— Razıyım ama, ne iş yapacağız?

Satılmış Çavuş bu kazançlı işi nasıl öğrendiğini şöyle anlattı:

— Ben zırhlı alayda şoförlük öğrenmiştim. Terhis olunca toprak beni eskisi gibi sarmadı. Bir kamyon alır, şoförlük ederim, dedim. Köydeki tarlayı, evi sattım. Kamyon almak için İstanbul'a geldim. Bütün acenteleri dolaştım. Hiçbirinde ne kamyon var, ne araba: Büyük mağazaların içine bir kamyon oturtmuşlar, üstüne de «Satılmıştır» diye bir kağıt asmışlar. Bundan başka kamyon yok. Bütün acentelerde, mağazalarda hep aynı şey. Burnumu dayadım cama, satılmış arabayı seyrederdim. Derken efendim, ben satılmış her kamyona, arabaya bakıp durayım, günden güne paarlar suyunu çekti.

— Peki Satılmış Çavuş ama, şu yapacağımız işi anlat...

— Dur... Onu anlatıyorum. Beni bir merak sardı. Ulan dedim kendikendime, bu arabalar, kamyonlar, makineler satılmış da, bunları satın alan herifler neden gelip almazlar. Öyle ya... Ben bir kamyon alsam, mağaza vitrinine mostra diye bırakır mıyım? Üzerinde «Satılmıştır» levhası asılı mal, bir hafta, iki hafta, bir ay, öylece- ne bekleyip duruyor. Sonra birden kayboluyor. Yerine başka birini koyuyorlar. Onun üzerine de yine

«Satılmış» levhası… Bunda bir kaşkariko var, dedim. Düştüm işin üstüne. On param kalmadı ama, kazancın yolunu da öğrendim nihayet …

Satılmış Çavuş'un teklif ettiği işi anlayamadım ama, adam hoşuma gittiği için kabul ettim.

Cadde üstünde aylık kirası dört bin lira olan büyük bir mağaza tuttuk, altı aylığını da peşin verdik. Cebimizdeki son birkaç kuruşla Satılmış Çavuş bir «Satılmıştın» levhası yazdrdı. Mağaza tam takırdı. İçinde «Satılmıştır» levhasından başka bişey yoktu.

— Şimdi ne yapacağız Satılmış Çavuş?, dedim.

Boş dükkanda birbuçuk ay birbirimizi seyrettik. Paralar gitti ama, Satılmış Çavuş hâlâ çok para kazanacağımıza güvenliydi. Bu boş dükkanda nasıl para kazanacağımızı merak ediyordum. Bir sabah elinde büyük bir paketle bir kadın içeri girdi.

— Kürk var, dedi.

— Kaça?

— Üç bin…

— Adresiniz?

— Şüheda Akten, Osmanbey, Nur Apartmanı, Kat: 2.

Satılmış, kadının adresini yazdı. Kadın gidince,

— Yahu, kürkü görmeden satın mı aldık? dedim.

— Satın matın almadık, dedi şimdi görürsün.

Paketi açtı. Kürkü çıkarıp vitrine koydu. Üstüne «Satılmıştır» levhasını iğneledi.

Akşama doğru iki güzel kadın içeri girdi:

— Vitrindeki kürkten istiyoruz.

—

Nerde hanımefendi, nerdee?.. Yok maalesef. Elimizde son bir tane kalmıştı. Onu da sattık.

— Aaaa... pek yazık!..

— Mamafih, bunu alan müşteri satmak istiyor.

— Kaça acaba?

Kendisi üçbine almış. Elinde faturası var. Şimdi dörtbin istiyor. Adresini vereyim, gidip konuşun!..

Satılmış Çavuş kürk sahibinin adresini verdi. İki kadın gittikten bir saat sonra kürk sahibi hanımla döndüler. Kürkün sahibi olan,

— Sattım hanımlara! dedi.

Satılmış dörtbini aldı, kürkü sarıp verdi. Sonradan Şüheda Hanıma üçbinbeşyüz lira verdi. Yalnız kalınca,

— Beşyüz lira kazandık, dedi, al ikiyüzelli- sini... Artık işler cçıldı. Bir kere ayakları alıştı mı hep gelirler.

— Yahu Satılmış, dedim, fatura filan vermiyoruz, defter tutmuyoruz. Başımız belaya girmesin?..

— Ne münasebet? Biz bişey satmadık ki... İki kişi birbirine mal sattı o kadar. Bize ne?

Ertesi gün yeni bir buzdolabıyla, bir dikiş makinesi getirdiler. Üzerlerine «Satılmıştır» astık. Bir haftaya kalmadan ikisi de satıldı, ikibin lira kazandık. Mağaza büyük. Otomobil getiriyorlar,

kamyon getiriyorlar. Bizim bütün sermayemiz bir «Satılmıştır» levhası... Eğer günde İkibin lira kazanırsak Satılmış,

— Bugün işler kesat!., diyor.

Allah bin bin bereket versin. Her sabah dükkandan çıkarken «Satılmıştır» levhalasını öpüp başıma koyuyorum. Evimizin duvarlarından «Ya Hafız», «Ya Sa- bur» «Elrız-ı alellâh», «Elkâsib-i habibullah» levhalarını kaldırdım. Onların yerlerine altın çerçeveli «Satılmıştır» levhaları astım.
Bigün ortağım Satılmış'a,
— Çok şükür kazanıyoruz, artık evlenelim, dedim.
— Yooo... Sakın haa!.. dedi.
— Neden? diye sordum.
Bu insanların gözü hep satılmış malda, baş-kasınınkindedir, dedi. Kıyamet kadar kız, koca beklerken, onlara bakmazlar da, bizim karıları almaya kalkarlar. Bu insanoğlu böyledir işte...

YALNIZLIK

Hani bazı insan vardır, dayağa kaşınır. Benimki öyle olmadı. Anlatayım da, siz hak verin.
Kış ortasında yaz, beni kandırdı. Bütün ağaçları kandırdı da ağaçlar çiçek verdi, ben kanmışım çok mu? Baktım hava güzel, yazdan bir gün sanki... Bütün kış günlerimi kukumav kuşu gibi hatunla karşı karşıya oturup geçirmekten bıkmıştım zaten. Hünkar suyunu çok severim. Bindim bir otobüse, Sarıyer'den sonra bastonuma dayana dayana, tepeye tırmandım. Hünkar suyu gazinosunda kimsecikler yok. Hava güzel ama, kış ortası kim olur? Yine birkaç sandalye var. Sandalyelerden birine oturdum. Karşı tepeleri

seyrediyor, sükûnetin musikisini dinliyordum. Dalıp gitmişim. Bir de baktım, bir adam belirdi. Adamdan başka nerşeye benziyor.
İçime bir korkudur düştü.. Belki de beni soyacak. Soyduğu bişey değil, zati bir sıkımlık canım var; beynime bir taş indirip dereye atsa hiç kimsenin ruhu duymaz, kurtlara kuşlara yem olurum. Evden çıkarken, şuraya gidiyorum da demedim. Hünkar Suyuna gidiyorum, desem, bu adam kış günü deli olmuş diye bırakmazlardı. Herif geldi. Dört adım önümde bir sandalyeye oturdu. Başladı bıyıklarını burmaya... Hem bıyıklarını buruyor, hem de bana gülümsüyor. Kalkayım kaçayım, dedim, hoş bu romatizmalı bacaklarımla ka
çacak halim yok ya, kaçsam bile herif iki adım sonra ensemden yapışacak. Hani insan korkulu rüya görür de, kaçamaz, konuşamaz ya, ben de öyle oldum. Kaçacağım, bacaklarım tutmuyor. Bağıracağım, sesim çıkmıyor. Bağırsam bile, orada İmdadıma gelecek, şeytan bile yok... İnsan böyle zamanlarda rüyada olsa, kollarını çırpar, hemen uçuverir. Bu rüyadan da beter. Ne kaçabilirsin ne uçabilirsin!.. Herif karşımda, boyuna kaytan bıyıklarını buruyor. Yuvalarından fırlamış, kan çanağı gözlerinin akını devire devire gözümün içine bakıyor. Başımı sağa sola çeviriyorum yine de ona bakıyorum, gözleri iki projektör gibi gözlerimde. Sağlam bu herif deli, beni boğazlayacak, aedim. İçimden, ayet-el kürsi okudum, esmayı-hüsna çektim. Yarabbi, dedim, dört muharebeden sağ salim

kaçtım, bu herifin elinden kaçmak için de dizlerime derman ver!
Şöyle bir doğrulayım, dedim, dizlerim kıvrıldı, olacak gibi değil, bari ben de ona gülümseyeyim, belki gönlünü alırım, dedim. Münasip bir miktar tebessüm ettim.
— Selamün aleyküm!..
Oooo!.. Adamın ağzından ses çıkınca ferahladım.
— Aleyküm selam!..
Havalar güzel gidiyor...

— Evet... maşallahı var...
— Şu dereyi görüyor musun?
— Evet!..
— Tam şu büyük kayanın dibinde geçen sene bu zamanlar. Belma'yı boğmuşlardı.
Korkudan dilim damağım kurudu. O boyuna söyleniyordu:
— Üç yaşında bir çocuk, hani öldürülmüştü ya... kaatii hâlâ bulunamadı. Çocuğun ölüsü bu ağacın altında..
Galiba ben, Sarıyer Canavarı ile karşı karşı- yaydım. Bütün kuvvetimi topladım, ayağa kalktım
— Bana müsaade dedim.
Adam büyük bir samimiyetle kolumdan tuttu:
— Yooo... Vallahi bırakmam!
Demek ben, bu tepelere tıpış tıpış ölümüme gelmişim. Kadere boynumu büktüm.
— Hadi bir tavla atalım!..
— Vallahi bimem birader...
— Bildiğin kadar!..

Barakaya gitti, bir tavla getirdi. Başladık zarları atmaya... İki üç pulun yerini ancak değiştirdim. Suratımda müthiş bir tokat şakladı, gözlerimde şimşek çaktı.

— Oynayacaksan, namusunla oyna! diye bağırdı.

Anlaşılan adam beni boğmak için, bir bahane arıyor, sesimi çıkarmadan oyuna devam ettim. Bir tokat daha...

— Yutturma, iki-bir geldi, dubara oynuyor- sun!

Bir yanlışlık yapmamak için gözlerim zarlarda. Yenilmek için elimden geleni yapıyorum. Üçüncü tokatta yere yuvarlandım.

Şeş oynadım. Bir tokat daha aşketti!..

— Şeş değil, cihar oynayacaksın!..

Zarın altı köşesinden neresi gelse, ben ne oy- nasam, adam yaradana sığınıp tokatı yapıştırıyordu.

Cebimden cüzdanımı çıkardım.

— Bak birader, dedim, şurada onbeş liram var. Öldüreceksen öldür, yalnız canımı yakma... Boğacak mısın, asacak mısın insanı?.. Ne yapacaksan yap!..

Adam dehşetle irkildi:

— Ne münasebet?

— Münasebetim sen bilirsin! Beni nasıl olsa öldüreceğini biliyorum. Hiç olmazsa azap çektirme...

— Yok, vallahi billahi... Ben hayatımda tavuk bie kesmedim.

— Öyleyse bu dağ başında işin ne?

— Ben bu gazinonun bekçisiyim. Bütün kış burasını bekledim. Beş aydır insan yüzüne hasretim.

Anlaşılan adam bu dağ başında vahşileşmişti.

— Seni görünce, dedi, biraz mühabbet edelim, tavla

oynayalım, dedim.
— Muhabbet de edelim, tavla da oynayalım... İyi ama birader ikidebir tokat indirme!
— Haaa... demek ona alındın? Yahu samimiyetimden... Vallahi samimiyetimden... Can sıkıntısından burada patlıyorum, seni görünce şaka yaptım.

Enseme bir tokat daha çekti,

— Hadi, hadi oyna, aldırma! dedi.

Ölüm tehlikesi atlatmıştım. Yeniden dünyaya gelmiş gibi oldum. Başladık tavlaya. Derken suratımda bir tokat daha şaklamasın mı? Gözlerimden kıvılcımlar çıktı.

— Aaa... Bak buna kızarım, şakayı tadında bırak, dedim.
— Doğru oyna! Yutturma! diye bağırdı, bir tokat da sol yanağımda şakladı.

Heriften korkum kalmamıştı.

— Seninle fazla samimi olduk, diye bağırdım, kafasına tavlayı geçirdim. Yere yuvarlandı, kal- kamıyordu.

Ben ordan ayrılırken, yattığı yerden,

Allah aşkına yarın yir.a gel, beklerim, burada yalnızlıktan patlıyorum, diyordu.

ÇEVİRİ HİKAYELER ROMANLAR

Bir roman yazdım. Üç ay geceli gündüzlü bu romana çalıştım. Dünyada herkes birbirini kandırır; yazar kısmı da kendikendini kandırır. Başkalarına söylemeye utansam bile, kendi

kendime söyleyebilirim. Roman çok güzel oldu.
Gazetelerden birine götürdüm.
— Biz telif roman neşretmiyoruz! dediler.
Bir kere okuyun!...

— Ne gereği vor, halk telif roman sevmiyor.
Bir kitapçıya götürdüm. Daha,
— Bir romanım var, der demez,
— Biz yalnız tercüme romanlar basıyoruz, de di.
Başka birine götürdüm. O da,
— Tercüme varsa getirin, telif roman satılmıyor ,dedi.
Nereye gittimse hepsi birbirinin ağzına tükürmüş. Üç ay, ha babam ha, çalışıp, büyük ü- mitlerle yazdığım roman, kimse görmeden cami kapısına bırakılacak günah çocuğu gibi elimde kaldı. O zaman aklıma geldi. Bizim arkadaşlar kimi Fransızcadan, kimi Almancadan, kimi İngilizceden, İtalyancadan hikayeler aparıp John son'u Ahmet, Martha'yı Fatma yapıyorlar, sonra kendileri yazmış gibi hikayenin altına imzalarını çkıp, dergilere veriyorlar. Ben neye sanki tersini yapmayayım?
Oturdum, romanda ne kadar Türk adı varsa değiştirdim. Amerikan isimi koydum. Elime bir yerden de Nevyork'un planını geçirdim. Romandaki yer adları da Amerikanca oldu. Şimdi sıra geldi romanın yazarına Marck Obrien diye bir de ortaya Amerikan yakarı çıkardım.
«Yalnız çeviri roman yayınlıyoruz!» diye, beni tersyüz eden gazeteye romanı götürdüm,
— Marck Obrien'den çevirdiğim bir roman getirdim, dedim.
— Çok güzel... Kim bu Marck Obrien?

— Aaa!.. Bilmiyor musunuz? Ünlü Marck Obrien yahu!.. Kitapları bütün dünya dillerine çevrildi.

Romanı okuma gereğini bile görmediler, trink paraları sayıp aldılar. Yalnız bana,

— Yazar ve eseri hakkında bişeyler yaz, dediler.

Sarıldım kaleme:

Marck Obrien'in son şaheseri:

«Struggle for Life»

Amerika'yı yerinden oynatan bu eser bir ayda dört milyon sattı. Bütün dünya dillerine çevrilen bu kıymetli roman nihayet «Hayat Kavgası» adı ile dilimize de çevrilmiştir.

Marck Obrien kimdir?

Marck Obrien Efendi’ye bir de hal tercümesi şişirdim, sormayın. Onsekiz çocuklu ailenin en küçük çocuğu. Babası Filadelfiya'da bir çiftçi. Oğlunu papaz yapmak istiyor. Küçük Marck, daha ondört yaşında, ilâhiyât profesörünün kaba etine iğne batırıp, mektepten koğulmak, zekasını gösteriyor. Tıpkı bir çok ünlü Amerikan yazarlarının hayatı gibi... Balıkçılık yapıyor, kaçakçılık yapıyor, bir zaman altın arayıcılığı yapıyor... Hep bildiğiniz hikaye... Derken kırk yaşında ilk hikayesini «Let us kiss» dergisine gönderiyor. Dili, üslubu o kadar bozuk, anlamsız, saçma ki... Anlayacağınız uzun bir hal tercümesi. Bizim roman bir tutunsun. Kitapçılar,

— Aman şu Marck Obrien’den bir çeviri de bize yap!... diye peşime düştüler.

Marck Obrien’den tam onsekiz roman çevirdim. Daha da ömrüm oldukça çevireceğim. İş bununla kalmadı. Hani ünlü polis hafiyesi Jack Lammer var ya... Kitabı herkesin elinde dolaşıyor. Ondan da altı kitap çevirdim. Son günlerde işi ilerletmiştim. Hintçeden, Çinceden bile çeviriyordum-
Sevgili okurlar!.. Bizim gazetelerde, dergilerde okuduğunuz Türkçe hikayeler, fıkralar, roman- lar var ya yüzde doksandokuzu, inanın ki, yabancı dillerden aparılmıştır. Çeviri diye okuduklarınız da, yer ve insan adları yabancılaştırılmış yerli eserlerdir.
Bu gidişle bir zaman gelecek. Amerikan edebiyat tarihini yazacaklar olanlar. Türkçe romanları okumaya mecbur olacaklar. Benim de artık son umudum, Marck Obrien adıyla, Amerikan Edebiyatında yer almak...

ÇOCUK

Saçları mavimtrak bir sarıydı, önden iki üç perçemi de beyaza boyalı. Ağladığı için, göz kuyruklarının rimeli, yanaklarının kırmızısına karışmıştı. Kombinezonunun sol askısı, japone kolundan aşağı düşmüştü. Nefes nefese kara koldan içeri girdi.
—Çocuğumu kaçırdılar. Yavrum! Yavrumu verin bana...
— Komiser,
Kim kaçırdı? diye sordu.

— Kocam, komiser bey, kocam olacak herif..
Yüzünde ter, boya, gözyaşı birbirine karışmıştı. Hıçkırıkları arasında kocasıyla ayrı oturduklarını, boşanmak için

mahkemelik olduklarını beş yaşındaki oğlu Metin'i biraz önce kocasının kaçırdığını söylüyordu.

— Yavrumu o adamdan alın komiser bey, ben çocuğumu namuslu insan yapmak istiyorum. Onun elinde mahvolur yavrum.

Dilli bir kadındı, az çok okumuş yazmış odu- ğu belliydi. Komiser kadını yatıştırdı, bir sandalyeye oturttu. Kocasının adresini aldı.

Biraz sonra iki polisle adam ve beş yaşındaki Metin karakola geldi. Kadın çocuğunu görür görmez üzerine atıldı, ama kocası daha atik davranmıştı. Biri bir kolunda biri öbür kolundan çocuğu çekiştiriyorlardı. Avaz avaz bağıran çocuğun sesi, annesiyle babasının gürültüsüne karışıyordu. Polisler karı kocanın elinden çocuğu kurtaramıyorlardı. Bereket versin çocuğun eli çıktı da babası bıraktı. Kadın çocuğu kaptığı gibi karakoldan fırladı. Arkasından koşmak isteyen erkeği polisler tuttular. Adam anlayışlı görünüyordu. Okumuş insanların haliyle,

— Bay Komiser, dedi, siz bu kadını bilmezsiniz. Ben çocuğumu memlekete faydalı bir insan yapmak istiyorum. Bu kadın yavrumu mahveder.

Komiser,

— Çocuk beş yaşında, annesine düşer, dedi.

— İmkansız. Mahkeme çocuğu bana verir. Çünkü annesi...

Erkek, karısının uygunsuz vaziyette yakalandığını, böyle bir kadına çocuğun teslim edilemiyeceğini anlattı

Bu olaydan onbeş gün sonra bir hastanenin kapısında karı koca yine kapıştılar. Eli bileğinden çıkan Metin hastanede

iyi olmuştu. Annesi hastaneden çıkarıyordu. Babası, kadının elinden çocuğu kaptı. Kadın bir atmaca gibi yetişti. Bir kolu sargılı olduğu için annesi ayağından babası da öbür elinden çekiyordu. Çocuğun bu sefer sol kolu omuz başından çıktı. Ama zafer ba- banımdı. Adam bağıran çocuğu sürükleyerek ara sokaklara saptı. Oğlunu kurtarmıştı. Çocuğun iki kolu yarı sakat kalmıştı ama, babası,

— O kadının elinde ahlaksız olmasındansa, sakat kalması daha iyidir, diyordu.

Bir ay sonraydı. Akşamın alaca karanlığında bir otomobil sokağın başında durdu. Arabadan inen kadın, sokaktc oynayan çocukların yanına sokuldu. Tam Metin'i belinden yakaladığı sırada kocası yetişti. Çocuk o kadar bağırıyordu ki, etraftan acıyanlar,

— Artık bırak hanım, yazık çocuk ölecek, diyorlardı.

Var kuvvetiyle çocuğun bir ayağını yakalamış çekiştiren kadın,

— Ölsün, diyordu, böyle alçak bir adamın e- linde rezil olmasındansa ölsün daha iyi.

Bu çekiştirmelerle Metin ölmedi, yalnız bacakları o kadar ayrılmıştı ki, önce pantolonu yırtıldı, sonra da apış arasında bir operatörün dikişini gerektiren yarılma oldu. Ama ne olursa olsun yaralanan çocuğunu kadın kucaklamış, otomobille kaçırmıştı. Kadın, bir ay hastanede yattıktan sonra koltuk değneğiyle çıkan Metin'i bağrına bastı,

— Yarum, dedi saçımı süpürge edip seni inşallah iyi edeceğim.

Boşanma davasının ilk oturumundan sonra karı koca salondan çıkarken mahkeme koridorunda bir koşuşma oldu. Kadın, Metin’i kapıp kaçan kocasının peşinden koşuyordu. Merdivenin başında kocasının ceketinden yapıştı. Bir saldırışta çocuğu kaptı. Ama dengesi bozulmuş, çocukla beraber merdivenlerden yuvarlanmıştı. Başından kan akan çocuk bayılmıştı. Kadın,

— Yavrum! diye çocuğu kaptı. Sokağa çıkar çıkmaz kocası yetişti. Biri başından, biri ayağından çocuğu çekiştiriyorlardı. Baygın çocuk bu acıyı duymuyordu.

— Evladımı sana bırakmam.

— Yaa… Sana bırakayım da kendine benzet, ha…

— Affetmişsin sen onu, ben oğlumu çiçek gibi yetiştireceğim.

Polis işe karıştı Çekişmenin sonunda Metin babasında kaldı. Uzun tedaviden sonra Metin’in hayatı kurtarılmıştı. İlk savaşta sağ kolu çolak kalan çocuğun, ikinci çekişmede sol kolu da sakat kalmıştı. Sonra bacağı kırıldığı için, ayağı alçıya konmuştu. Bu yüzden bacağının biri öbüründen üç santim kısaydı, topallıyordu. En acısı bu son savaş olmuştu- Bir gözü kör olduğu gibi, merdivenlerden düşerken başı taşlara çarpan çocukta anormallik başlamıştı.

Boşanmaya karar veren mahkeme Metin’i annesine bırakmıştı. Adam, bu kararı temyiz ederken, bir yandan da oğlunu, boşadığı karısından bir gece yarısı kaçırdı. Buna tastamam kaçırdı denemez. Ne babasını, ne annesini tanıyabilen Metin'i tam evden içeri sokacağı sırada annesi yetişmişti. Eski karı koca gece yarısı sokakta kapıştılar

Metin bir annesinin, bir babasının elinde kalıyordu. Yetişen bekçiye, polise kadın,

— Yavrumu bu canavarın elinden alın, diye bağırıyordu, ben oğlumu büyük adam yapacağım.

Metin ağlıyordu. Babası,

— Namussuz karı, bırakmıyor ki vatana bir ev lat yetiştireyim, diye haykırırken çocuğu boynundan tutmuş karısından almağa çalışıyordu.

Metin kulakları sağır olmak ve bir kaburga kemiği kırılmak bahasına yine annesinde kaldı. Kadının bu sevinci uzun sürmedi- Erkeğin ileri sürdüğü sebepler haklı görülmüş, Temyiz erkek lehine davayı bozmuştu. Mahkeme bu sefer Me- tin'i babasına verdi. Erkek de polis kuvvetiyle oğ lunu aldı. Aldı dersek, bu o kadar kolay olmadı. Çocuğun iki sakat koluna yapışan kadın, ayağı

nı da sokak kapasına dayamış,

— Dünyada bırakmam, bu herif çocuğu rezil edecek! diye bağırıyordu. Erkek de,

— Bırak ulan kaltak, diye haykrdı, bırak da şu çocuğu adam edeyim-

Polis işe karışmasa babası Metin’i alamıyacaktı.

*

Metin'in macerası birgün bitti. Annesiyle babası onu çekiştirirken başı birinin elinde, gövdesi birinin elinde kalmadı, ne bacaklarından, ne ortadan ikiye ayrıldı. Ne çürük kuyu ipi gibi ortadan koptu, ne karpuz gibi ikiye ayrıldı. Bu çekişmeye sessiz sedasız bir son verildi.

Babası vatana iyi bir evlat yetiştirmek için yeniden evlendi. Annesi de, büyük adam yapacağı bir çocuğa gebeydi

ERKEKLİK YÜZÜNDEN

Galata'daki «Banyolu Otel» in üst katında, on- altı kişiyle beraber bir odada geceliği «bir teklikse kalıyorlar. Otelin kahvesinde daha bir saat önce tanıştıkları Yamuk İhsan'a Tophaneli derler ama, kimlik belgesi olmadığından nereli olduğu belli değil, kendini bildi bileli Tophane kaldırımlarında... Bir saatin içinde canciğer oluverdiler. Kafayı çekmek için kahveden çıktılar. Ri- ze'li Pestil Hüseyin'le karşılaştılar.

— Merhaba ulan Yamuk...

— Merhaba ağbi...

— Nereye böyle?

— Arkadaşla şöyle çıktık.

Öteki hiç tanımadığı Pestil Hüseyin'e,

— Biraz eğlenek, içek, didik hani... dedi-

Hemen kaynaştılar. Beraber yürüdüler.

Tophaneli Yamuk İhsan'ın Müdüriyetteki «Müteferrika» duvarlarında, Sultanahmet, Paşakapı- sı, Toptaşı cezaevlerinin bütün koğuşlarının duvarlarında imzasını taşıyan beyitleri, serbest yazılmış şiirleri, hatıraları vardı. Bundan başka, İstanbul'un bütün umumi helalarının duvarlarını da, alçak gönüllülüğünden imzasını atmadığı aşk üstüne yazılmış şiirleri, günlük anıları, taşlama ve yergileri süslerdi.

Yüzüne yayılmış basık burnundan ötürü kendisine «Pestil!» denilen Rizeli Hüseyin, vücudunda taşıdığı bıçak, şiş, falçata yaralarına yarışır bir kabadayılıkla adımları raconlu, bir omuzu düşük yanpiri yanpiri yürüyordu.

İstanbul'a gelen ötekini, şimdi tanıştıkları bu iki arkadaşın havası birden sarıvermişti. Adımlarını, Pestil Hüseyin'in yanpiri temposuna uydurmaya çalışıyordu. Yamuk ihsan gibi sol o- muzunu az aşağı indirmişti.
Pestil Hüseyin, camında «Sarı Gül, İçkili Lokan ta» yazılı kapıyı, topa dış vurur gibi bir tekme ile açtı. Arkasından Yamuk İhsan kapıyı omuzuyla iterek içeri girdi. Öteki de onlar gibi yaptı.
Yamuk masaya yumruğunu vurdu, bağırdı:
— Baksana Koço... Ulan Koço!..
— Koço oğlum, bizi yan geçme!.. Biz geldik mi, tak damlayacaksın... Bize bir yeni rakı... Üst yanını sen bilirsin.
Şerefe kalkan kadehler tokuşturuldu. İkinci şişede muhabbet koyulaştı. Konuşma erkeklik üstüneydi. Bir ara Yamuk İhsan, Tahtakaleli Ce- mal'i nasıl vurduğunu anlattı.
Pestil Hüseyin,
— Bırak ulan, dedi. Dört kişi bir olup, delikanlıyı uyurken kancıkçasına vurdunuz...
— Kim, biz mi? Biz erkek...
Pestil Hüseyin, İkinci Şubede, dokuz aylık gebe bir kadın kadar şişkin bir dosyası olan sabıkalılardan olduğu için, anlatmaya başladı.

Bir tarihte iki arkadaş demirden bir Meryem ana, birde bakırdan çarmıhta Isa «Aleyhisselam» ın heykeliyle, tunçtan da iki haç yaptırıp, altın suyuna batırmışlar, sonra İzmir'de toprağa gömmüşler. Zengin bir köylüyü, define bulduk diye kandırıp, demir bakır parçalarını, Bizans- tan, Ceneviz'den kalma antika diye yirmibin pa- pale yuturmuşlar. Sonra, Pestil Hüseyin bu işten yakayı ele vermiş de Müdüriyette bir hafta, hiç paydossuz hiç molasız bir araba sopa yemiş. Hem ne sopa... Ama yine de arkadaşını ele vermemiş. İşte erkeklik buna derim ben.

Tophaneli Yamuk İhsan atıldı:

— Sen Galatalı Recep'i demiyor musun? Aynasızlara kamış koyup onu ele veren şenmişsin be!.-

— Kim? Ben mi? Ulan ben, erkeklik için ölürüm be!.. Ölürüm... Erkeklik...

Öteki altta kalmak istemedi.

Beş candan arkadaş, bir karı satın almışlar. Dağa kaldırıp oynatmışlar. Üç gün üç gece durmamasıya içmişler de yine sarhoş olmamışlar. Hatta karıyı, yüz kayme kârla başka köy delikanlılarına satmışlardı-

— Yani, diyordu, ben öyle üç şişeyle, beş şişeyle «safroş» olmam...

— Koço, ulan!. Masa yangın yerine döndü. Bir şişe daha getir.

Şimdi Tophaneli Yamuk İhsan anlatıyordu. 'Göğsünü açtı.

— Görün ulan! dedi... Erkeklik dediğin böyle olur, nişaneleri meydanda...

Göğsü, bıçak, jilet, cam kırığı yaralarından çeteleye dönmüştü. Döğme ile, «Ah ulan ah Sarı Melahat» yazılı kolunu sıvadı, boydan boya bıçak yarası. Her yerinde birkaç yara. Ötekinin de sol böğründe bir yara vardı ama... Öyle bıçak, kurşun yarası değil, manda süsmüş, böğrünü boynuzlamıştı.

Pestil Hüseyin, Yamuk İhsan'a,

— Ulan, kıçını aç da göster, dedi, Kürt Cuma' nın önünden dörtnala kaçarken, nasıl şişlemişti mabadinden...

— Kim? Ben mi? Ben... erkeklik... Ulan Koço... Bir şişe daha getir...

Hayır, ötekinin anlatacağı hiçbir erkeklik hikayesi yoktu.

Yamuk İhsan,

— Bu dünyada erkek kalmamış be!., diye bağırdı. Anam avradım olsun erkek yok...

Bu söze alınan Rizeli,

— Erçeçlik öldü mü ulan, diye bağırdı, Koço!- bir şişe daha getir.

Kadehi susuz yuvarlayan ötekinin gözlerinde şimşek çaktı.

Öbürü,

— Erkek dediğin muhabbet yerinde belli o- lur, dedi.

O zamana kadar hiç sesini çıkarmayan, yalnız üstün bir hayranlıkla anlatılanları dinleyen öteki, erkeklik üstüne bir laf söylemiş olmak için,

— Di heydi içek, irçek kimse görek, bahak!.. dedi

Pestil Hüseyin,

— Arkadaş, yani sen ne demek istiyorsun? dedi.

Elini tersiyle bıyaklarına bulaşmış rakıları silen öteki,

—

Heç!.- dedi.
— Nasıl hiç?
Yamuk da,
— Sen şimdi gıcık kodun, dedi. Ne demeğe getiriyorsun? Aramızda karı mı var?
— Yooo... Demem o deme değel...
Allah Allah... Ne oluyordu şimdi bu adamlara? Onlar boyuna anlatmışlar, o gık demeden dinlemişti. Kendisi bir laf söyleyince...
Öteki,
— Nirde garı varsa... diye sunturlu savurdu...
— Söyle arkadaş, erkeksen söyle, ne demek istiyorsun sen?
Yamuk İhsan, onun yakasına yapışmıştı.
— Heç... Vallaha heç... Lafın gelişi didik işte... •
— Ulan, lafını tart da söyle... Kantarın topuzunu kaçırma...
Pestil Hüseyin sordu:
— Sen erkek misin len?
— İrçeğim!.
— Kak len!..
— Yörü dışarı...
— İrkekliğini göstet!.-
Yamuk İhsan'la Pestil Hüseyin,
— Erkeksen, çık dışarı, sokakta bekliyoruz, diye meyhaneden fırladılar. Arkalarından çıksa bitürlü çıkmasa bitürlü. Koço hesap pusulasını uzattı, başına dikildi:
— Elliiki lira...

Buraya iş aramaya geldiğini, on parası olmadığını, arkadaşlarının zorla meyhaneye soktuklarını anlatmaya çalıştı. Ama kurtuluş yoktu. Meyhanenin üç dört garsonu, komisi birden yakasına yapışınca,

— Peki, peki, virek... dedi. Hele sen bir şişe daha getir.

İstanbul'a iş bulup çalışmaya gelmişti- Cebinde birkaç kuruş bozuk parayla bir de ceketinin sol astarı içine dikili canından «kıymatlı» ölümlük, dirimlik bir yüz lirası vardı. Parayı vermeden çıkmak için aklına bir kurnazlık geldi. O da, arkadaşları gibi yapacaktı. Yandaki masada içen adama,

— Yani sen kendini irçekten mi sayıyorsun? dedi.

Adam cevap vermedi.

— Şuna bak, şuna hele!.. Ulan sen irçek misin be!..

Yine cevap yok- Öbür masadakine döndü.

— Sende irçeklik var mı?

Herif sağır mı ne?

— Sen irçek değel misin?»

Arkasındaki masada oturan birine bağırdı:

— İrçeksen çık dışarı!

Ses yok... Öndekine seslendi:

— İrçeklik öldü mü be!..

Hiçbiri aldırış etmiyordu. Sallanarak ayağa kalktı:

— Topunuz garısınız. Şu goca meyhanede ortaya çıkacak bir irçek yok mu be!..

Meyhaneci,

— Gördün ya, dedi. Koca meyhanede senden başka erkek yok- Paraları ver de erkekliğini göster.

Kollarına yapışıp tezgahın arkasına çektiler. Yine parayı vermeyecekti ama, burnunun üstüne iki yumruk yiyip yere çökünce, ceketinin astarını söktü. Parayı verirken,
Gene irçeklik bende kalsın! dedi.

HEPİMİZİN HİKAYESİ

Ona merhum Ali Bey değil maktul Ali Bey demek daha doğrudur. Çünkü zavallı Ali Bey bir cinayete kurban gitti. İşte bu korkunç cinayeti burada açıklıyorum. Savcılık bunu bir ihbar sayarak hemen harekete geçmeli ve kaatilleri ya-kalamlıdır. Kaatiller diyorum, çünki Ali Beyi bir kişi öldürmedi. Onu beş kişi birden elbirliğiyle öldürdüler. Bu beş kaatil, bu beş cani, Ali Beyin canı kadar sevdiği, en yakınlarıydı. İşte caniler: Ali Beyin sevgili karısı, sevgili kızı, sevgili küçük kızı, sevgili oğlu ve sevgili küçük oğlu.
Bu beşi de kaatildir. O sevgili eş, kocasını, sevgili yavrular da babalarını öldürmüşlerdir. İftira etmiyorum. Cinayeti bütün delilleri ile ö- nüze sereceğim.
Haklı olarak benim aklımdan zorum olduğunu sanacaksınız C,le ya, nasıl olur dört çocuk ve bir anne elbirliği ile bir adamı öldürürler de, bundan savcılığın haberi olmaz, polisin haberi olmaz, hele konu komşunun haberi olmaz. Dahası var, nasıl olur da cesedi muayene eden doktor, adamın bir cinayete kurban gittiğini anlamaz?
Hayır, bunların hiçbirini anlamadılar. Size daha önemli bişey söyliyeyim mi, cinayeti işleyenler bile katil olduklarının farkında değiller. Eğer ceset morga kaldırılsaydı, yine de ortada bir cinayet olduğu

anlaşılamazdı. Çünkü cinayet, klasik suç aletleriyle işlenmemişti-. Ne tabanca, ne bıçak kulanıldı. Ali Beyi, karısı kahvesine, yemeğine zehir katarak da öldürmedi. Zengin akrabaların mirasına konmak için Amerika'da ve bazı Avrupa memeleketlerinde yapıldığı gibi, her gün miktarı biraz arttırılan arsenikle de öldürülmedi- Ne havagazı ile boğuldu, ne de İple... Öyle ise Ali Bey nasıl öldürüldü?

Ali Beyi, sevgi öldürdü. Eveeet... Bundan en küçük bir kuşkunuz olmasın. Ali Beyi sevgi öldürmüştür; karısının ve çocuklarının sevgisi... Sakın aklınıza kıskançlık filan gelmesin. Öyle değil... Ben size şimdi kadın ve çocuk sevgisinin sebep olduğu bu korkunç cinayeti anlatacağım. Bu cinayetin kökleri otuz yıl öncesindedir. O zaman Ali Bey, hayata yeni atılmış, kazancı pek az bir gençti. Hayatta bütün istediği mutlu bir yuva idi, güzel bir eş ve dört bir yanında kuşlar gibi cıvıldaşan yavrular...

Yoksulluk çekerek, çalışarak, didinerek yetişmiş, ne çocukluğunda, ne delikanlığında, ne de bekarlığında iyi bir gün görememişti.

Çok güzel bir kızla sevişti- Kızın babası, Ali Beye kızını verirken şunları söylemişti:

— Bak oğlum, ben herşeyi açık açık konuşurum. Ben kızımı bir çiçek gibi büyüttüm. Çok nazlı yetişti. Değil yemek yapmak, ev işi görmek, kahve bile pişiremez.

Ali Bey herkese boyun eğecekti. Çünkü seviyordu, çünkü sevgilisi çok güzeldi.

Nişanlandılar. Ali Bey karısına değer bir nişan töreni yapmak için varını yoğunu harcadı. Şimdi eskisinden daha çok çalışmalı idi, daha çok kazanmalı idi. Çünkü sevgilisi, gözlerinin içine bakarak,
Düğün... demişti.

Bunu ne kadar nazlı, ne kadar yumuşak söylemişti. Düğün mü? Başüstüne. Ali Bey para kazanmak için geceyi gündüze katarak çalıştı. Sevgili karıcığı o incecik si bemol sesi ile,
— Balayı... demişti-
Balayı da ne demek? Bir erkeğe sevdiği kadın bu kadar tatlı sesle değil «balayı»,
— Öl!., dese ölürdü.
Ali Bey fırtına gibi çalıştı ve kazandı. Dört buçuk ay balayı gezisine çıktılar.
Melek karısı, evet melekti, o melek kanatlarıyla Ali Beyi okşayarak,
— Güzel bir apartıman katı döşeyelim... dedi.
Doğrusu, bunu kelimelerle anlatmadı. Ama
Ali Bey, karısının o süzgün gözlerinden bunu anlamıştı Ali Bey, karısını sevindirecek bir apartı- man katı kiralamak, burasını dayayıp döşemek için çok para kazanmak zorundaydı. Bir dakikasını boş geçirmedi. Sonunda bu işi başardı.
Sevgili karısı, Ali Beyin elini tuttu,
— Bir bebeğimiz olacak sevgilim! dedi.
— Ne?.. Bir bebek mi? Aman ne saadet!
Demek Ali Bey baba olacaktı- Öyleyse sorumluluğu artmıştı. Daha çok kazanmak için daha çok çalışmalıydı. Ali Bey de

öyle yaptı. Çünkü Ali Bey iyi bir ev erkeği, örnek bir babaydı. Karısı o kadar nazlı, sevimli, ince idi ki, hiçbişeyi isterken zorlamazdı.
— Sevgilim, yazlığa gidecek miyiz? dedi.
Çoğu zaman hiçbişey söylemez, isteğini o i-
pekten yumuşak bakışlarıyla anlatırdı-
Ali Bey çalışıyordu, o kadar çalışıyordu ki değil gezmeye, kahve içmeye bile vakti yoktu. Yazlığa, hem de en iyisine giderlerdi. Yavrusunun mürebbiyesi vardı. Hanımın hizmetçisi vardı. Evde ahçı vardı, uşak vardı. Karısı başka bir kadının kolunda pahalı bir saat, boynunda güzel bir koiye go'se, kocasını gözleriyle okşardı. Bu ka- darcık bir işaret, zavallı Ai Beyi neft yağı sürülmüş *katır gibi koşturur, çalıştırırdı. Ama* sonunda karısına her istediğini alırdı.
İkinci çocukları oldu. Üçüncüsü, arkadan dördüncüsü... İki tane dişi, iki tane de erkek, dört afacan melek... Sırtına yük olmuştu Ali Beyin. Madem ki yük vardı sırtında ve madem ki bu yükü dağ bayır demeden, seve seve namuslu ve dayanıklı bir katır gibi taşıyacaktı, kahramancasına taşıyacaktı.
— Sevgilim, oğlumuz nerede okuyacak?
Elbette en pahalı yabancı okulda...
— Çocuklarımızın geleceği ...
Evet... Bankaya çocukların adına para yatır
malıydı. Oğullarının hayata atılırken paraları, kızlarının da çeyizleri olmalıydı.
Ali Bey ailesinin hayat seviyesini her gün biraz daha yükseltebilmek için, gün olur öğle yemeklerini yemez,

sırasında tramvaya binmez, a- ma karısını kızlarını başları ağrısa Avrupa gezilerine yollardı. Neden mi? Başları ağrımasın diye yollardı. Kızları yabancı liseyi bitirdiler. Oğlunun biri Avrupa'da okudu. O döndü, öbürü gitti, geldi. Ali Bey , çocuklarına bakarken gözleri baba sevgisiyle yaşarırdı. Doğrusu çocuklar da pırlanta gibiydi maşallah... Karısı, o melek karısı, piyano tuşlarına dokununca çıkan su damlaları sesiyle.
— Evimiz... Kendi evimiz olsa!., demişti.
Ah bu sevgili kadın!. Ali Bey dişini tırnağına
taktı. Geceleri bile uyumuyordu. Öyle bir çalışma ki bir dev makine gibi dağları devirecek. Sevgili karısının o arzusu da yerine geldi. Yedi katlı bir apartman. Ali Bey ölse, gözü arkada kalmazdı. Karısının ve çocuklarının ayrı ayrı bankada paraları vardı. Apartmanın bir katında otururlar, öbür katlardan gelen kiralarla bu hayatları bozulmadan yaşayabilirlerdi. Ali Bey herşeyi yaptığına güvenmeliydi
Bigün karısını, çocuklarını başına topladı.
Küçük kızı,
— Babacığım... dedi.
Büyük kızı,
— Babacığım... dedi.
Küçük oğlu,
— Babacığım... dedi.
Büyük oğlu,
— Babacığım... dedi.
Karısı,
— Kocacığım... dedi.

Bu sesler Ali Beye müzik kadar tatlı geliyor ve onların anlamını yalnız kendisi anlıyordu. Kızları, *oğulları ve* karısı kendisindenbişeyleristiyorlardı.

— Başüstüne!.- dedi içinden. Daha çok çalışmalı, daha çok kazanmalıydı.

Çalışmak için yerinden doğruldu. Ama altında ezildiği yük ağır gelmişti. Kalkamadı. O kadar zor gelmişti ki,

— Oooooh!.. diye bir ses koyuverdi ve küt diye yere yıkıldı- Bu ooooh, onun son nefesiydi. Sevgili karısının, sevgili yavrularının kolları arasında bu sesle can verdi.

İşte merhum Ali Bey, yani maktul Ali Bey böyle br adamdı. Şimdi büyük kızı Amerika'da... Küçük kızı evlendi. Büyük oğlu, İtalya'da, küçük oğlu karısıyla balayında...

Ali Beyin apartımanının dördüncü katından kahkahalar geliyor. Zavallı kadın, kocasının acısını unutmak için deli gibi eğleniyor. Yoksa çıldıracak... Aman Yarabbi, ne büyük acı!..

Sevgili okurlarım, aman dikkat edin, sakın bu Ali Bey dostlarınızdan biri olmasın Şimdi benim için,

— Bu ne zalim bir yazar... dediğinizi duyuyorum. Ben zalim değilim, hayat zalim sevgili okurlarım. Çünkü o maktul Ali Beylerden biri sîzseniz, biri de benim...

PANAYIR KALECİSİ

Bu benim ilk İstanbul'a gelişimin hikâyesidir. Ben öyle kolay kolay yazar olmadım. Her ne kadar diplomam yoksa

da, değerli bir yazar olmak için gerekli hertürlü üstün nitelikler bende toplanmıştır. Dünya yüzünde bildiğimiz, duyduğumuz ne kadar iş varsa, leke sabunu, pire tozu satıcılığından tutun, seyyar tiyatrolardaki davulculuğa kadar hepsini yaptım. Hiçbirinde de dikiş tutturamadım. Siz de bilirsiniz ki, Avrupa'da olsun, Amerika'da olsun, hiçbir işde dikiş tut- turamayıp her işi deneyip beceremiyenlerin çoğu, sonunda ünlü yazar olurlar Bu kadar başarısızlık, bir insanın büyük bir yazar olması için yeter. Panayır kaleciliğim de bitürlü dikiş tut- turamadığım işlerden biridir.

Koltuğumun altında ondört roman, beş piyes, sekizbin mısra tutan şiirler, üçyüz kadar da hikâye ile İstanbul'a geldim. Büyük umutlarım vardı. Gazeteler, dergiler, kitap basanlar beni kapışacaklardı. Hattâ, «Sende bu cevher vardı da neye şimdiye kadar ortaya çıkmadın?» diye bana biraz darılacaklardı.

Hiç de umduğum gibi olmadı. Yazılarımı kimlere götürdümse, hepsi de benim değerimi anlamaktan güçsüz insanlardı. İstanbul sokaklarında, kendi büyüklüğüne yalnız kendisi inanmış her dahi gibi ben de aç kalmıştım.

Bereket versin, dünya yüzünde henüz iyi kalpli insanlar eksik değil. Böyle bir iyi kalpli adam.

— Senin için bitek kurtuluş yolu var, dedi, git, kendini Sarayburnu'ndan aşağı at... Sen de kur-

- tul, dünya da kurtulsun!..

Teşekkür edip ayrılırken,

— Paran var mı? dedi.

—

Yok, dedim, ama intihar ederken parayı ne yapacağım? İnsan bilet alıp da mı kendini Sarayburnu'ndan atıyor?
Hayır, dedi, çiş etmek bile parayladır, yalnız intihar, yalnız bu iş bedava. Ama şimdi Bahar Bayramı olduğundan Gülhane Parkına parasız giremezsin' Al şu yirmibeş kuruşu...

— Öbür dünyada buluşunca öderim, dedim.
Gülhane Parkı tıklım tıklımdı. Kalabalıkta benim gibi garip bir adam gördüm.
— Affedersiniz bayım, dedim, bütün bu kalabalık kendisini Sarayburnu'ndan aşağı mı atacak?.
— Yooo... dedi, daha umutlarımız o kadar kırılmadı.
Adama, niyetimi anlattım.
— Enayiliğini tebrik ederim, dedi...
— Bunda tebrike değer bişey yok ki...
— Bu zamanda senden başka enayi kalmadı da...
— Ama ben korkuyorum, dedim.
— Öyleyse gel benimle, sana iş bulalım, çalış! dedi
Ben panayır kaleciliğine işte böyle başladım.
Gülhane Parkı'nda daracık toprak bir alan. Yan yana üç tane kale yapmışlar. İkisinde kaleci var, biri boştu. Patron,
— Kalecilik yaptın mı hiç? diye sordu.
— Bu ne biçim soru? dedim. Kalecilik demek ben demek... Bana Çanakkaleli Kâmil Kaleci derler!
Patron,
— Aferin! dedikten sonra işimi anlattı. Kaleyi bekleyecektim- Bahar bayramı için Gülhane Parkına eğlenmeye gelenlerden kendine güvenenler on kuruş verip kaleye

şut çekecekler. Eğer gol atabilirlerse, patron onlara bir lira veriyordu. Bana,

— Sabah saat yediden gecenin onikisine kadar kaleci duracaksın! dedi.

— Kaç para vereceksiniz? diye sordum.

— Her kurtardığın gol için bir kuruş, dedi.

— Ya kurtaramazsam?

O zaman her yediğin gol için elli kuruş ceza keserim. Razı mısın?

Kendimi ya Sarayburnu'ndan atacaktım, ya razı olacaktım.

— Razıyım! dedim-

Kaleye geçtim. Panayırın çığırtkanı beni reklâm için bağırıyordu:

— Millî futbolumuzun gözbebeği, meşhuuur kaleci Kâmil hepinize meydan okuyor. Var mı kendine güvenen? Bir gol bir lira...

İlk müşterimi hiç unutamam. Yalınayak, üstü başı benden beter bir hırpaniydi. Topu ortaya koydu. Gerildi, gerildi... Ben şöyle yarı eğildim; kollarımı iki yana açtım. Gözlerim, herifin ayağında... Kendimi dengelemek için bir sağa, bir sola hafif hafif eğilip kalkıyor, yaylanıyordum. Oğlan topa bir şut çekti- Ben ne olduğumu pek anlayamadım ama, direğe çarpan başım yumruk gibi balon yapmıştı. Yattığım yerden,

— Sayılmaz, avut... diye bağırıyordum.

Patron oğlana bir lirayı verdi. Bana da,

— Elli kuruş burcun var! dedi.

İkinci topu yakalayabilmek için gözlerimi dört açmam da boşuna, patrona borcum bir lira oldu... Borcumu ödeyebilmek için, yüz şut yakalamalıydım. Üçüncü şutu tuttum. Fakat iki gündür ağzıma lokma koymadığım için topla beraber kaleden içeri girdim- Yatmaktan, yuvarlanmaktan. çarpmaktan, sıçramaktan, topu tutacağım diye kendimi yerlere vurmaktan elim yüzüm her yanım, elbisem parça parça olmuştu. Suratım çeteleye dönmüştü. Kafamda balon yapmayan yer kalmamıştı. Gece paydos olunca, patronla hesaba oturduk. Benim ayakta duracak dermanım olmadığından yere uzanmıştım. Patron,

— Bugün senin kalene beşyüz top atmışlar, dedi. Bunun dörtyüzelli tanesini yakalamışsın.

Buna çok sevindim- Dörtyüzelli kuruş kazanmıştım.
Patron da aynı düşüncedeydi,

— İlk gün için doğrusu çok iyi, büyük başarı, dedi. Sende istikbal var. Elli gol yemişsin...
— Evet?..
— Her gol başına elli kuruştan, bana yirmi- beş lira vereceksin. Hakkın olan dörtbuçuk lirayı çıkar... demek ki yirmibuçuk lira borcun var. Yarın çalışır, ödersin...
— Aman patron, açlıktan ölüyorum- On kuruş ver de simit alayım. Borcum yirmi lira altmış kuruş olsun...

İkinci gün gol yememek için kendimi nasıl parçaladığımı anlatamam size. İki kere top burnuma çarptı. Belki iki kilo kan kaybettim. İkinci gün bitince patrona borcum otuzaltı lira olmuştu... Borçlu olduğum için, işten ayrılıp kendimi Sarayburnu'ndan aşağı da atamazdım.

Bir hafta sonra borcum ikiyüz lirayı geçince, aklım başıma geldi. O sabah yeni bir kalkınma kararı ile kaleye geçtim. Atılan her top doğru kaleye giriyordu Kılımı bile kıpırdatmıyor, numaradan topu kaçırmış gibi yapıyordum. Patron o gün öğleye kadar yükseksen lira ödeyince,

— Buraya gel, dedi, işine son veriyorum. Yalnız bu yaptığın numarayı öbür kalecilere öğretmemen için al sana on lira...

Panayır kaleciliğinden bir haftada kazandığım on lirayla ne yaptım biliyor musunuz? Kalelere şut attım. Her şut elli kuruştan, on lirayla yirmi gol atıp yirmi lira kazanacaktım. Öbür kalecilere tam yirmi şut çektim. Hiçbiri de gol olmadı... Dünyada o kadar çok enayi kaleci var ki... Bütün suç işte o enayilerin... Şu golleri yeseler sanki ne olur.

ÇOK ŞÜKÜR

Kadıköy'den Bostancı'ya giden tramvayın İkincisine zor yetişip atladım. Hemen tramvay kalktı. Arka sahanlıkta sekiz kişiydik. Önce sekizimiz de sahanlığa yerleşmeye çalıştık. Aba terlik üzerine lâstik giymiş, şapkası keçeleşmiş ihtiyar, elindeki çıkını, tramvayın arka penceresinin önüne koydu. Kasketli orta yaşlı biri de üstü sa
manla örtülü sepeti, tramvayın demir sandığının üstüne yerleştirdi. Bezgin yüzlü yolcuya,

— Sakın dayanma birader, içinde yumurta var, dedi.

Yol boyunca sekiz kişi arasında süren konuşma hep bu yumurtadan çıktı. Ama yumurta olmasaydı, yine bir

konuşma konusu bulunurdu.

İster yumurta olsun, ister çivi, ister hava... Dileğimiz, içimizi boşaltmak değil mi?.
Kendisine yumurta sepetine dayanmaması söylenilen adam,
— Kaça aldınız? diye sordu.
Soran adamın yüz çizgileri, sanki yerçekimi etkisiyle aşağı doğru sarkmıştı. Öbürü,
— Sorma, dedi, ateş pahası...
Şapkası keçeleşmiş ihtiyar,
— Şimdi ateş pahası olmayan ne kaldı? dedi, herşey öyle...
Bir ben ses çıkarmadım, bir de meşin ceketli, kara bıyıklı adam. Öbür altı kişi «âmin!» der gibi hep bir ağızdan,
— Doğruuu... dediler.
— Şimdi ne ucuz ki?..
— Ucuzluk rüya oldu beyim, rüya...
— Bakalım, bu gidişin sonu nereye varır?
— Allah sonumuzu hayreylesin.
— Ben bu gidişte hayır görmüyorum.
— Bir gün önce iki liraya aldığın mal, ertesi gün ikibuçuk lira oluyor. Bu nasıl iştir? Sen evinde uyurken, onlar uyumuyor, gece sabaha kadar fiyatları yükseltiyorlar.
— Pahalılığa da eyvallah... İlle velâkin piyasada mal da yok birader.
— Hani bir hikâye vardır, bilir misiniz?
— Bilmem...
— Ama daha anlatmadım ki... Nerden bildiniz, bilmediğinizi?
— Olsun... Çünkü ben hiç -hikâye bilmem. Anlatın siz.
— Efendim, adamın biri, bir tarihte emekli olunca onbin lira

ikramiye almış. Aman, param ziyan olmasın diye bir işbilir arkadaşına gidip bu onbin lirayla ne iş yaparsa çok kazanacağını sormuş. O da, hemen demir alıp ertesi gün satmasını söylemiş. Adam onbin liraya, diyelim, on ton demir almış, ertesi gün bu on ton demiri on- beşbin liraya satınca sevinçten deliye dönmüş. Bir günde beşbin lira kazanç... Yine gidip o işbilir arkadaşına ne yapacağını sormuş. Oda «Hiç durmadan demir alıp sat! Çok para kazanırsın!» demiş. Elindeki onbeşbin lirayla ancak beş ton demir alabilmiş...

Kasketli adam,

— Neden beş ton? diye sordu.

İhtiyar açıkladı:

— Çünkü demir günden güne pahalılanıyor- muş da ondan... Neyse, uzatmayalım, o beş ton demiri ertesi gün yirmibin liraya satmış- Hemen yirmibin liraya iki ton demir almış. O iki ton de

miri otuzbin liraya satıp, ertesi günü de kırkbin liraya satın almış. İşte böyle böyle, adam zengin olmuş...

— Eeee, sonra?

— Sonrası, adamın ikiyüzbin lirası varmış, ama demir de o kadar pahalılanmış ki, bu ikiyüzbin liraya ala ala, ancak bir büyük temel çivisi almış. Adam, şapkasını önüne koyup düşünmüş; bu temel çivisini ikiyüzellibin liraya satacak ama, bu parayla ertesi günü temel çivisi bile alamayacak. Alsa alsa belki bir raptiye alacak... Adam temel çivisini ne yapmış dersiniz?

— Ne yapmış?

—

Çakmış duvara, sonra da kendisini o çiviye asmış, kurtulmuş...

Altı yolcu ayrı ayrı dert yanıyor, her birinin yargısını öbürleri, «Eveeet...», «Doğru, çok doğru...», «Haklısın...» diye onaylıyordu. Tramvay Altıyol'da durdu. İnen olmadı. Bir yolcu daha bindi, aramıza sıkıştı

Yumurtaların sahibi,

— Geçim çok zorlaştı, dedi, eskiden ekmek aslanın ağzındaydı. Şimdi affedersiniz, aslanın ta gerisinde. Sok elini de çıkar bakalım.

Yeni gelen yolcu hemen söze karıştı:

— Herşey pahalı, ama ev kiraları büsbütün pahalı.

Hep birden, yine «âmiiin!» der gibi,

— Doğruuu... dediler.

Kimi pahalılıktan, kimi kiraların yüksekliğinden, kimi aranan şeyin bulunmamasından, kimi de «istimlâklerle yıkılan yapılardan dert yanıyordu. Ben orada konuşulanları, başım belâya girer diye, yazmaktan çekiniyorum doğrusu. Öyle coşmuşlardı ki, sanki bu adamlar gecenin bir vakti işlerinden yorgun argın dönüp evlerine gitmiyorlar da, şu geçim sıkıntısını protesto için mitinge gidiyorlardı- Konuşmaları perde perde yükseldi, nutuk oldu. İçimden, «Etmeyin, eylemeyin vatandaşlar, yanıp yakılmakta az buçuk hakkınız var ama, büsbütün de sizin dediğiniz gibi değil. Hem böyle ileri geri konuşursanız önünde sonunda başınız bir gün belâya girer.» demek geliyor ama, korkumdan sesimi çıkara- mıyordum... Kızgın adamın önünde durmaya, üstüne varmaya gelmez. Döverler de,

söverler de. Onların düşüncesine katılmadım. En iyisi hiç ses çıkarmamak.
Tramvay Yoğurtçu durağından kalkınca, sa- hanlıktakilerin homurtusu, bağırtısı da son perdeyi bulmuştu. O zamana kadar benim gibi hiç konuşmayan meşin ceketli, kara bıyıklı adam artık dayanamadı,

— Kim demiş aranan şey bulunmuyor diye... Herşey var çok şükür... diye bağırdı.

Bu çıkışı yapan adamın yerine ben korktum. Bir kavga çıkabilir, sahanlıktaki yedi kişi meşin ceketlinin üstüne çullanabilirdi. Ayrı ayrı yedi kişiyi inceledim. Onlar da meşin ceketliye bakıyorlardı. Bir sessizlik geçti. Meşin ceketlinin ne dediğini, ne demek istediğini anlamamış gibiydiler. Adam şaka mı ediyor, yoksa dosdoğru mu söylüyor?
Meşin ceketli,
T- Bir yok, yok diye tutturmuş gidiyoruz, dedi. Ne yokmuş? Arayınca her bişey bulunuyor çok şükür...
Öbür yedi kişi sersemlemişlerdi. İlk kendine gelen, suratının çizgileri akmış gibi aşağı sarkık adam oldu :
— Çok şükür... Her bişey bulunuyor.
Ötekiler, yine «âmiiin!» dercesine hep bir ağızdan,
— Çok şükür... dediler.
Meşin ceketli,
— Pahalılık da yok çok şükür... dedi.
Az önce pahalılık üzerine en keskin nutku çeken adam,
— Pahalılığı yaratan biz kendimiziz, dedi, pahalılık var

diyerekten zorlan pahalılık yaratıyoruz.

— Evet... Yok, yok diye her bişeyi kuruttuk. Üstümüze uğursuzluk çöktü. Her şey var çok şükür.

— Çok şükür...

— Çok şükür...

Meşin ceketli,

— Ben sibe hesap edeyim de görün, dedi, ben şoförüm. On altı yıl önce ayda yüzyirmibeş liraya çalışırdım. O zaman şekerin kilosu otuz kuruştu. Şimdi şeker iki lira. Ama benim aylık kazancım da altı yüz lira. Ne olmuş? Şeker pahalanmış ama kazançlar da artmış.

Öbürleri,

— Arttı çok şükür... dediler.

Azönce pahalılıktan sözedenlerden biri,

— Doğru, dedi, şimdi para bol. Çok şükür para bol.

— Çok şükür.

— Bir hamal bile günde onbeş liraya para demiyor.

— Demiyor çok şükür.

Şapkası keçeleşmiş ihtiyar,

— Yokluğu yaratan, pahalılığı yaratan biz kendimiziz, dedi, biri çıkıyor «çay yok» diye ortaya bir lâf atıyor. Ondan sonra herkes beşer, onar paket çay alıyor. Sonra neymiş, çay yokmuş. Yok olur tabii - çok şükür her bişey var.

— Çok şükür, bol bol var.

— Çok şükür...

Feneryolu durağında yolculardan biri,

— Çok şükür, çok şükür... diyerek tramvaydan indi.

Meşin ceketli,

— Tabiî, şimdi kalkınma var, dedi, kalkınma olduğu için de dışarıya mal satıyoruz, dışarıdan mal almıyoruz. İşte o yüzden de bikaç şey bulunmuyor.

«Çok şükür» demeye alışanlardan biri şaşırıp,

— Bulunmuyor çok şükür, dedi.

Hemen kırdığı potu düzeltti:

— Kalkınma, dedi, yalnız birkaç şey bulunmuyor. Zamanla onlar da bulunur çok şükür.

— Çok şükür.

Meşin ceketli,

— Çok şükür, dedi, şu İstanbul oldu olalı böyle bir kalkınma, böyle imar görmüş mü?

— Görmemiş çok şükür. Yâni, şimdi görüyor. Hazreti Sultan Fatih'ten beri kazma yüzü görmemiş sokaklar açılıyor.

— Açılıyor çok şükür.

— Ne var, ne yok yıkıyorlar.

— Yıkıyorlar çok... Yâni yollar açılıyor.

Caddebostanı'na kadar «çok şükür» dualariyle geldik. Sahanlıktaki yolcular teker teker inmişler, Caddebostam'ndan sonra, meşin ceket- liv's sahanlıkta karşı karşıya kalmıştık. Birden,

— Siz ne düşüncedesiniz? Demindenberi hiç .onuşmadınız! demesin mi?

Al başına belâyı, hem de püsküllü belâ... O- muzlarımı kaldırıp başımı içeri çekip, iki elimi yana açtım. Yâni «Bilmem ki, ne diyeyim!» demek istiyordum. Ben, ne ilk

konuştukları kadar kötümser, ne sonradan «Çok şükür» dedikleri gibi de iyimserdim. Meşin ceketli bir daha sordu:
— Siz ne dersiniz?
Tramvay çok hızlı gitmese hemen yere atla- yıvereceğim.
Meşin ceketli zorba. Bir daha başımı omuzlarımın arasına çekip ellerimi yana açtım, dudaklarımı büzdüm.
Meşin ceketli,
— Bu alçaklar var ya, dedi.
— Hangileri? diye sordum.
Deminden beri «çok şükür» deyip duruyorlar.

— Evet...
— Şimdi onların hepsi bana küfür ediyor. Burada «çok şükür» derken bile içlerinden geçenleri biliyordum. Bunlar nereye çekersen oraya gider. Yeter ki çeken kuvvetli olsun. Böyleleri ne İsâ'ya yâr olur, ne Musâ'ya dost olur.

Tramvay Erenköy'e geliyordu.
— Ne dersiniz, pahalılık var mı?
Meşin ceketlinin nasıl bir karşılık istediğini anlayamadığım için zor bir duruma düşmüştüm.
— Aranan şey bulunmuyor mu? Pahalılık var mı?
— Çok şükür, dedim.
Tramvay durdu da hemen yere atladım. Elbette «çok şükür», meşin ceketliden kurtulmuştum.

VALİ BEYİN BAŞYAZISI

Bayramın ikinci günü ev ziyaretçilerle doldu. Evin büyük oğlu Doğan Bey elinde gazete.

— Vali Bey Bayram gazetesine başyazı yazmış, dedi.
Büyük Hanım,
— Vali Beyi pek severim. Ne yazmış acaba, aman oku… dedi.
Doğan Bey gazeteyi okumaya başladı:
«Otuz günlük oruç ayını gıpta edilecek bir irade metaneti ile tamamlayan vatandaş imrenilir bir ruh saffeti ve samimiyeti içerisinde bayram musafahasına koşuyor.»
Büyük Hanım sordu:
— Nereye koşuyor?
Oğlu Doğan Bey, gazetedeki kelimeyi heceli- yerek okudu:
— Mu-sa-fa-ha-sı-na koşuyor.
Misafirlerden biri,
— Husamafa ne demek? diye sordu.
Büyük Hanım,
— Vatandaş nenin mufasahasına koşuyor? diye bir daha sordu.
Gelin düzeltti:
— Mufasaha değil anne, humasafa…
Büyük Hanım kızdı:
— Mustafaha mı Mustafa mı, ben onu senden iyi bilirim.
— Bilseniz, mufahasaya fuhamasa demezsiniz.
— Aaa… Ayol, şimdi muhafasa diyen oldu mu?
— Peki ne dediniz?
— Fusuhama, dedim.
O sırada cart diye bir ses duyuldu. Halının üstünde oynayan torunlardan biri yerdeki Bayram gazetesini yırtınıştı.

Musafirlerden orta yaşlı biri, gelinle kaynanonın arasını bulmak için söze karıştı:

— Efendim fumahasa demek...

Misafirlerden biri edebiyat öğretmeniydi.

— Fusamaha diye bir kelime hiç duymadım, dedi.

— Siz duymazdınız diye kelime yok mu demektir? Daha sizin duymadığınız dünyada ne kadar çok kelime var.

— Olabilir. Ben duymadım.

O zamana kadar söze karışmamış olan büyük baba,

— Nedir o, dedi, duyup duymadığınız nedir?

— Safahuma kelimesini hiç duydunuz mu?

— Hıı?.. Bildim, Capon adalarından biri olacak. Bu Capon adaları, irili ufaklı dörtyüzden fazla olup, içlerinde en münbit ve mahsuldar olanına Sumahufa adası denir.

— Sumahufa değil baba...

— Ye nedir?

— Husamafa...

— Yanlış yazmışlardır. Doğrusu Fusamaha olacak. Evet bir Capon adasıdır.

— İmkânı yok, Japon adası olamaz. Vali Bey, vatandaşlar koşuyor, diye yazmış. Allah Allah.. Vatandaşların Japon adasında işi ne?

— Turist olamaz mı?

— Amma yaptınız. Bayram diye vatandaşlar Hamusafa adasına mı koşacaklar?

— Atlası getirin, adanın yerini göstereyim.

— Masufaha diye bir Japon adası bulunabilir. Benim ona bir dediğim yok.

Doğan Bey,

— Yahu, diye bağırdı, bir kere kelimenin aslını bozdunuz. Ben gazetede Fasuhama diye o- kudum, siz yok muhafasa, hamusafa diyip duruyorsunuz.

— Bir kere sen muhafasa diye okumadın, suhafuma, diye okudun.

Ay, ben sahafuma diye okumadım mı? Vallahi billahi husafama diye okudum.

— Gazete nerde, baksanıza şuna …Bakın gazeteye suhamufa mı, muhafasa mı şimdi anlaşılır.

— Yerden gazeteyi aldılar. Torun gazeteyi yırtmış, ikiye ayırmıştı. Tam da aradıkları kelime yırtılmış, okunamıyordu. Doğan Bey,

— Ben Humasafa diye okuduğumu gayet iyi biliyorum, dedi.

Bir hanım,

— Evet, dedi, doğru… Siz sahamufa diye okudunuz.

— Tabii canım. İnsan ne okuduğunu bilmez mi? Tabii fusamaha diye okudum.

— Haaa… Şimdi anlaşıldı. Şuna Humasufa desenize. Sahafuma demek bilirsiniz, bazı şeylerin beş altı adı vardır. Mesela, hela… Yüz numara deriz, kabine deriz, tuvalet deriz.

— Memişhane…

— Ayakyolu.

— Sannumero.

— Dabliyusii.

— Kademhane.

— Apteshane.

— Hah işte tamam. İtalyanlar ayıp olur diye bir mecliste helaya bizim gibi kabine demezler, masafuha derler. Şimdi anlaşıldı mı?
— Amma yaptınız baba... İnsaf yahu... Vali, vatandaşlar masafuhaya koşuyorlar, diyor. Yani vatandaşlar ayakyoluna mı koşuyorlar?
— Neden koşmasınlar? Şimdi vatandaşlar her biyere koşuyorlar; trene, vapura, otobüse, tranmvaya... Neresini boş bulurlarsa oraya koşuyorlar. Şimdi boş yer kaldı mı? Boş buldun mu koşacaksın.
— Olamaz, imkanı yok... Bu sahamufa olsa olsa bir bayram yeri, sirk adı filandır.
— Husafama mı?.. Ha bildim, bildim. Dur a- yol... Danyal Peygamberin kardeşinin adı neydi?
— Yoo... O başka. Onun adı Husafama. Bayram sevinciyle vatandaşlar Danyal Peygamberin kardeşine mi koşacaklar? Amma yaptınız.
— Sahumafayı şimdi hatırladım. Eskiden Ha- samafu adında bir Hint fakiri vardı. Gazetelerde okumuşsunuzdur. Bu Mufasaha zurna çalar, halatı yılan gibi oynatırdı.
— Canım Hint Fakiri Musamuhayı herkes biliyor. Bu o Masafahu değil...
— Safahuma...
— Fasuhama...
— Masufaha...
— Hasafuma...
— Ay aman, bırakın şunu. Ne olursa olsun. Tasası bize mi düştü? Samuhafa, Fasuhama, her neyse...
—

Canım Hanım, öyle şey olur mu? Bütün vatandaşlar bayram günü Hasamafu’ya koşarken biz duralım mı? Belki bakkal, çakkal gibi bir şeydir de kahve, çay dağıtıyordur.

Bayramın ikinci günü evde herkesin ağzının tadı tuzu kaçtı. Birbirine darılanlar oldu. Aile gelecek bayrama kadar birbirine dargın kaldı.

Not: Arapça «Musafaha» kelimesi kırk yıl önce kullanılırdı. Ne demek olduğunu halk o zaman da anlamazdı. Anlamı el sıkışmak, selamlaşmak, demektir.

YERLİ MALLAR'DAN PAZEN ALDIM

Sümer Bank'ın Yerli Malları Satış Mağazalarından birine gittik. Önce vitrine baktık. Aman ne güzel şeyler... Mavi mineli bir pazen, bir de kırmızı üzerine beyaz noktalı bir basmayı beğendik. İçeri girdik. Geniş, büyük, tavanı yüksek bir mağaza... Kapının karşısında, kasada bir kız var, manikürlerini törpülüyor. Ortada soba var. İyi giyimli, politika ilerigelenlerinin kılığında, irikıyım, gerdanlı göbekli, enseli bir bey sobanın başına oturmuş kahvesini içiyor. Kasanın yanında bir delikanlı, manikürünü düzel ten kızla konuşuyor. Tezgahın arkasındaki- lerden orta yaşlı bir adam gazete okuyor. Birisi de, yuvarlak cep aynasına bakarak alnındaki sivilceleri patlatıyor. Yine tezgaha dirseklerini dayamış bir genç de kapağı parlak renkli bir polis cep romanı okuyor.

Erken erken gelmişiz. Bizden başka da müşteri yok. Yalnız, dışarda vitrini seyreden üç, dört kişi daha var.
İçeri girince, hiç kimse kafasını çevirip bize bakmadı. Bu ağırbaşlılılk hoşuma gitti. «İyi mallarımız var!...», «Buyurun bağyaan!...» «Bir şey mi aradınız?» diye yoldan geçenleri kolundan çekip içeri alan tezgahtarları hiç sevmem.

Sağa sola baktık, bize aldıran yok. Kız, manikürünü törpülüyor. Bey gazete okuyor, öbürü sivilcelerini patlatıyor, beriki kahvesini içiyor. Birinin başı romanda... İnsan hangisine gidip bişey söyiiyeceğini bilmiyor ki...
Tezgaha yanaştık. Raflardaki top top kumaşlara bakıyoruz. Kendi aramızda konuşuyoruz.
— Şunlardan ne güzel perde olur?
— Şu dallı kretonlar da güzel...
— Acaba metresi kaça?
— Eni kaç santim acaba?
— Kime sorsak?
Önümüzdeki delikanlı elindeki polisiye romana öyle dalmış ki, bizi duymuyor bile...
— Ben şu damalı masa örtüsünden alacağım.
— Yavaş konuş, adam kitap okuyor. Hiç olmazsa biraz geç gelseydik. Bizden önce gelen müşteriler ne yapıyorlarsa, biz de onlara bakar öyle yapardık.
Derken başka müşteriler geldi, mağazayı doldurdu. Ama onlar da bizim gibi şaşkın, bir oraya, bir buraya gidip geliyorlar. Resim sergisindeymiş gibiyiz. Müşteriler bu ağır, ciddi havayı bozmamak için birbirlerinin kulaklarına

fısıldaşıyorlar. Bu derin sessizliği arasıra, kasadaki kızla, oğlanın şakalaşmaları, sevimli kahkahaları bozuyor. Müşterilerden orta yaşlı bir erkek, etrafındakilere duyurmak isteyerek,

— Acaba, satış yapılmıyor mu? diye soruyor.

Yaşlıca bir kadın,

— Galiba fiş alınacak... diyor.

Bir genç hanım soruyor:

— Fiş mi, nerden alınacak?

— Herhalde Genel Müdürlükten...

Artık herkes bişey söylüyor, her kafadan bir ses çıkıyor;

— Önce muhtarlıktan temiz kağıdı getireceksiniz,

— Temiz kağıdı değil teyze... İyi hal kağıdı. Yani Hükümet Partisine yazılı mısın? Yoksa bir sabıkan filan var mı diye..,

— Arkadaş, vatandaşlar arasına nifak sokma... Basma ile partinin ne alışverişi var?

— Amma da yaptın birader, sen hiç gazete okumuyor musun? Boyuna basına baskı yapılıyor, diye..

— O basma başka, bu basma başka.

— Kömür tevzi müessesesinden beyannamesi olana, burada istediğini veriyorlar.

— Kömür tevziiyle bunun şimdi münasebeti var mı?

— Var tabii... Kömür de hökûmatın, pazen de, amelikan bezi de...

— Ben çocuğa pabuç alacaktım.

— Pabuç da hökûmatın...

— Canım, şimdi hökûmatı ne karıştırıyorsun?

—

Karıştırırım elbet...

— Karıştırırsın ama, ben seni şimdi gider, bu adam ajanstır diyerekten polise ihbar ederim. Adli tıptan rapor alınca, aklın başına gelir?

— Nüfus kağıdınız yanınızda mı?

— Hayır...

— Nüfus kağıdınızla altı vesikalık resminiz yoksa vermiyorlar.

— Şöferlik ehliyeti olmaz mı?

Baktım, olacak değil.. Kahvesini içtikten sonra salondaki tezgahtarla tatlı bir muhabbete dalan adama yanaştım.

— Affedersiniz...

Oralı değil, boyuna arkadaşına Beykoz - Vefa maçını anlatıyor.

— Sağdan indi Çetin, bir voli...

— Affedersiniz...

— Ne var yahu? Görüyorsun konuşuyoruz. Turan'ı çalımladı, şut... Top ağlarda.

Başka birine yanaştım:

— Affedersiniz, biraz pazen rica ediyoruz, kimden alacağız?

Sivilcelerini patlatmak için, baktığı yuvarlak cep aynasından başını kaldırmadan, parmağiyle sol tarafı işaret etti. Onun işaret ettiği adam, gazetedeki çapraz bulmacayı çözüyordu.

— Pazen istiyoruz, siz mi vereceksiniz?

— Zühtü Bey'e gidin...

Zühtü bey, acaba hangisi?...

— Zühtü bey, zatıaliniz misiniz?

—

Benim n’olacak?

— Hiç... sorduk. Biraz pazen alacaktık da...

Arkasındaki rafa uzandı, bir top siyah renkli pazen aldı.

— Kaç metre?

— Ama biz ondan istemiyoruz. Vitrinde gördük. Penbe de, mavi mavi çiçekleri var.

— Ondan kalmadı.

— Vitrinde var beyefendi.

— O vitrinlik... Vitrinden indirmeyiz...

— O halde şu sarıya bakabilir miyiz?

İndir, kaldır olmaz! Bak işte uzaktan...

Hepsi de pazen... Hangisini istiyorsan, onu söyle!...

— O sarıyı istiyoruz.

— Ne kadar?

— Beş metre!.

— Ondan beş metre kesilmez... O bütün top...

— Şu yeşil!...

— O dört metrelik bir parçadır. İsterseniz vereyim, ha dört metre, ha beş metre...

Bizimkiler dört metreden çıkar mı çıkmaz mı diye konuşuyorlar. Bay tezgahtar akıl veriyor:

— Eteği kloş yapmazsanız çıkar.

— Çocuklara pijama yapacağız.

— İyi, paçalarını biraz kısa yapın... Zaten bu sene kısa moda...

Bizi beklemekten sinirleniyor:

— Bayım, insanı oyalamayın, bu kadar millet alış veriş edecek... Hangisini istiyorsanız söyleyin!..
Çaresiz, bay tezgahtarın kendisinin beğenip de ilk çıkardığı siyah pazenden beş metre kestiriyoruz. Başka yerde «güle güle kullanın!» diye kumaşı keserler ya bizim Yerli Malların baş tezgahtarı, sanki iki parmağını ağzımıza sokmuş gibi, kumaşı kızgınlıkla «carrrt» diye yırtıyor. Bize bir kağıt uzatıyor.
— Karşıya!...
Karşıdaki, penbe kağıda bir mühür vuruyor. Yandakine!.. Yandaki damgalıyor... Bir hanım penbe kağıdı ikiye parçalıyor, bir parçayı bize
uzatıyor. Veznedeki bayana o kağıt parçasını götürüyoruz.
— Saat 12 oldu, paydos, diyor, öğleden sonra.
— Aman bayan, taa Rami'den geldik.
Cevap bile vermiyor. Çoiuğu çocuğu otobüse bindirip gönderiyorum. Saat ikide kapıda kuyruk oluyoruz.
Sıram gelince, penbe kağıt parçasını kesiyor, bayana uzatıyorum:
— On lira altmış beş kuruş...
On iki buçuk lira veriyorum.
— Bozuk verini.
— Bozuk yok...
— Bozdurun efendim; burası sarraf dükkanı değil.
Mağazadan çıktım. Tütüncü bozmaz. Gazeteci bozmaz. Doksan kuruşluk bir çukulata aldım, bozdular. Kasiyer hanıma parayı verdim. Bir pusula uzattı. Tekrar

damgaladılar. Damgalı pusulayı başka birine verdim, paketi uzattılar.
Kapıdan çıkarken, mağaza memurlarından soba başındaki,
— Buradan ucuz alıp, götürüp karaborsada satıyorlar, diyordu, bu halka iyilik yaramaz zati... Ben hükümetin yerinde olsam...
Kapıdan çıktığım için, lafının gerisini duymadım.
Eve geldim. Çoluk çocuk sevinçle paketi açtılar. Şaşılacak şey... Bizim paket başkasınınkiyle karışmamış mı? Beş metre pazen yerine, üç metre tülbent almışız...

AMERİKAN EŞYA ARTTIRMASI

Geçen sabah eve geldi.
— Hâlâ yataktan çıkmadın mı? dedi.
— Hava soğuk, soba da yok... dedim.
— Sıcak bir çay iç!
— Havagazım kestiler, çay da yok, şeker de yok...
— Anlaşıldı, senin adam olacağın yok. İster misin seni bir anda zengin edeyim...
— Zaten canım burnuma gelmiş, git işine...
— Ciddi söylüyorum. Seni on günde zengin e- deceğim. Bana dua et...
Hikayenin bundan sonrasını rahat rahat anlatabilirim.
Kemal'in sözüne uyduk. Babamın evine gittik, bir bahane ile evdekileri sokağa çı
kardık. Kemal kapıya bir kamyon dayadı. Babamın evinde ne kadar eski püskü, hurda, döküntü eşya varsa hepsini

doldurdu kamyona, bizim eve taşıdık. Babam gelince, eve hırsız girmiş, diye telaşa düşmüş, kimin umurunda... Ertesi gün gazetelerde. Kemal'in verdiği şu ilan çıktı:

AÇIK ARTTIRMAYLA AMERİKAN EŞYA SATIŞI

31 Ekim 1954 Pazar saat 10 da, da, Amerika'ya dönecek olan Amerikalı mütehassıs gedikli çavuşu Mr. Arnold Pay'in Amerikan malı nadide ve çok kıymetli eşyaları arttırmayla satılacaktır.

Satış günü bizim evdeki kalabalığı, hiç bir sinemada, tiyatroda, konserde görmedim. Özel arabalar sokağı doldurdu. Ev doldu taştı da sokak adam almıyor. Ne hanımlar, ne beyler... Arttırmaya gelen hanımlardan yalnız birinin kürkü, ben de dahil, bizim bütün eşyalardan daha pahalı... Böyle olacağını ummamıştım.

Kemal'e,

— Rezil oldum, dedim.

— Bak bakalım, kim rezil olacak, dedi.

Arttırma başladı. Tellallığı da Kemal yapıyor.

Orta yerde bağırdı:

— Kroehler imzalı iki parça kanepe ve altı parça koltuk!...

Gerçekten, babamın evinden getirdiği koltuklar altı parça değil, parça parça idi.

Kemal devam etti:

— Sayın bayanlar, baylar!... Kroehler imzalı oda takımı... Amerikan çavuşu Arnold Pay'in zarif takımları... Onbeşbin...

Etraftan bir kahkaha kopacak sandım.

— Onbeşbin beşyüz!.. diye ince bir ses çıktı.

— Onaltıbln...
— Onyedi...
— Yirmi...
— Hani efendim, var mı isteklisi? Yirmibin, A- merikan mütehassısının bunlar. Satıyorum, saat-tım!.

Yirmibine gitti bizim eski koltuklar. Eskiciye satsan yirmi lira vermez. Sultan Reşad'ın taht'a cülûsunda alınmış, yayları pırtlamış, yama yama üstüne çivi çivi üstüne, iler tutar yeri yok.

Kemal söylüyor:

— Serjent Arnold'un plastik dine yemek odası takımı... Var mı bu eşsiz Amerikan takımına talip olan? Dokuzbin...
— Onbin...
— Onbir bende!..

Bir ayağı kırık tahta kahve masasıyla iki hasır, bir hezârân ve üç tahta iskemle biner biner artarken, gayet mükellef muhteşem, mücella, mualla bir hanımefendi soluk soluğa içeri girdi. Az önce satılan koltukları sordu.

— Satıldı, dediler.
— Vah, vah, vah... Yazık oldu takıma... Kimin üstünde kaldı?
— Sena Hamfendi'nin.
— Gördünüz mü? Bunu bana inat yaptı. Şu yemek takımını da ben alayım da, çatlasın...

Birdenbire «yangın var! İmdaaaat...» der gibi,

— Yirmi bin!... diye bağırdı.

Bunu duyan Sena Hamfendi,

— Yirmibirbin, bende... dedi.

Sena Hamfendi'n'n yanındaki erkek korkarak,

—

Etmez karıcığım... dedi.

— Ne? Etmez mi? Aman Galip, senin de hiç zevkin yoktur. Ayol Amerikalı mütehassıs kullanmış bunları... Yirmiüçbin.

— Yirmibeş...

Kemal, herhalde acımış olacak...

— Yirmibeşbin... Satıyorum, saaat-tım!.. diye kısa kesti. Yoksa bizim kırık masa, sandalyeler yüzbine kadar yükselecekti.

— Sayın bayanlar, baylar!... Ultramatik ayaklı lamba!... Bin!...

Bizim evde böyle eşya yoktu. Baktım, Kemal babamın kalın bastonunun ucunu da bir saksıya geçirmiş!... Ultramatik lamba diye üçbin sekiz- yüze gitti. Lambayı alan hanım,

— Aman bizim salona pek gidecek! diyordu. Asıl rezalet yataklarda başladı. Şiltenin yırtıklarından fırlamış kirli pamukları görünce, başımı duvara çevirdim. Kemal bizim yamalı şilteleri satışa çıkarmıştı:

— Sayın bayanlar! Mister Arnold'un yatakları... Yaylı Holivut yataklar, kauçuk şilteler... İki bin beşyüz...

— Üçbin...

— Üçbin ikiyüz...

Yataklar beşbin liraya gitti. Babamın evinden getirdiğimiz eşyalardan sonra, bizim evin kırık mökük eşyaları da satıldı. Yalnız eşyalar değil, çamaşırlar bile satıldı. Hâlâ evi boşaltmıyorlardı. Kemal bir ara yanıma geldi. Kolumdan çekip beni banyoya soktu:

— Soyun!... dedi.

—

Ne olacak?

— Çabuk soyun! Elbiselerini, çamaşırlarını da satacağım. Sonra gider yenisini alırız.

Üstümde ne varsa çıkardım. Çırılçıplak kaldım. Kemal üstüme, banyonun kapısını kilitledi. Ben içerden onun sesini duyuyordum:

— Muhterem Hamfendiler, beyefendiler... Mütehassıs Amerikan çavuşu Mister Arnold'un pantolonu... Halis lastikotin, diz kapakları ve kıçı zarif garnitürlerle süslenmiştir. Beşyüz lira...

— Altıyüz...

— Yediyüz...

Arkadan sıra çamaşırlara geldi:

— Arnold çavuşun naylon kilotu... Yalnız iki defa kullanılmıştır. Elli lira...

— Doğrusu elli lira etmez. Hiç olmazsa beş on kere giymiş olsaydı, beşyüz de verirdim.

Sayın bayanlar baylar... Mister Arnold Pay'in keten mendilleri... üç lira...

— Beş...

— Yedi...

— On lira efendim. Satıyorum. Saaat-tım.. A- çık arttırma bitmiştir efendim.

Dışarda bir uğultu, bir gürültü oldu. Herkes eşyalarını alıyor, taşıtıyordu. Yarım saat sonra bir sessizlik oldu. Kemal'in kapı arkasından sesini duydum:

— Tam yüzkırkyedib'n lira kazandık!... dedi.

— Yaşa Kemal!... diye bağırdım, çabuk aç kapıyı, burada

dondum.
— Biraz bekle!.. Gidip sana çamaşır, elbise a
lıp geleyim.
Kemal gitti, Bir saat, iki saat bekledim. Tirtir titriyorum. Eiierimi bacaklarımın a-asına soktum. Zıpladım. Karanlık bastı. Kemal yok...
Şimdi iki gündür banyoda donmak üzereyim. Kapıyı kırıp dışarı çıksam deli diye yakalayacaklar, rezil olacağım. Havagazı açık olsa intihar edeceğim. Bu yazıyı banyoda yazıyorum.
Acaba Kemal'e ne oldu? Tramvay, otobüs altında mı kaldı, yoksa başına bir kaza mı geldi? İyi arkadaştı doğrusu...

NASIL YAZIYORMUŞUM?

Bir mektup aldım, yalnız bana değil, birçok yazarlara gönderilmiş. Şöyle başlıyor mektup:
«Bilirsiniz, okurlar, yazıları ve yapıtları ötesinde, yazarları merak ederler.»
Mektubu yazan bana, «Bilirsiniz» diyor ama, doğrusu ya bilmiyorum, gerçekten okurlar, yazarları «yazılarının ve yapıtlarının ötesinde» merak ederler mi?
Mektubu okuyalım:
«Okurların en çok merak ettikleri özelliklerden biri de, yazarların yazılarını nasıl, hangi ortamda yazdıklarıdır.»
Haa, şimdi anlar gibi oluyorum okurların neyi merak ettiklerini. Doğrudur, okurlar bunları merak ederler. Çünkü, anormal, olağanüstü, sürprizli, şaşırtıcı durumlar bekler, daha doğrusu içlerinden böyle olmasını isterler.

Şimdi mektuptaki sorulara geçelim ve cevaplarımızı verelim.
Soru — Hangi ortamda yazarsınız?
Cevap — Bu ortam, yazacağım yazı türüne göre değişir. Çok ciddi bir yazı yazacaksam, o- damın kapısını ve pencerelerini sımsıkı kapatırım. Masamda bir iskelet kafası vardır. Masa lambamı, bu iskelet kafasını aydınlatacak biçime getiririm. Konu üstünde yoğunlaşabilmem için, evde ölü sessizliği olması gerekir. Bu derin sessizlik içinde sürekli olarak biyandan da müzik çalınmalıdır. Brahms, Bach, Bethoven'in yani adlarının başında «B» olan üç büyük «B»lerin eser lerini dinlerim. Dikkatimin uyanık olması için o- danın ısısı onaltı dereceyi geçmemelidir. Bunun için yaz aylarında ciddi yazılar yazamam, yazmaya kalkarsam sıcaktan yazılarım mizah olur.
Milli eserleri de yine bu atmosfer içinde yazarım. Yalnız, yazımın milli olması için, masamda buzlu rakıyla sakız leblebisi bulunmalıdır. Yazıyı yazarken zora geldikçe rakı içerek kafamı bulurum. Yazımın evrensel bir düzeye ulaşması için, viskiyle votkayı karıştırıp yaptığım ve adını koegzistans koyduğum içkiden içerim.
Romantik ve lirik yazılar yazmak için dağbaş- larında yada deniz ve göl kıyılarındaki otellere çekilirim. Buralarını sessizlik için değil, otel o- dalarının anahtar çeliklerinden içerdekilerini gözetlemek içinseçerim. Böylece hem sosyal hayatı yakında incelemiş olurum, hem de gördüğüm manzaralardan heyecan duyarım. Çünkü yazar, bir heyecan adamıdır.

Mizah yazılarımı da hamamda yada hayvan pazarlarına yakın, çok gürültülü yerlerde yazmayı yeğlerim.
Çalışma isteği kazanmak için İstanbul bitirimlerinin arasına karışırım. Bir zaman kumarhanelerde, meyhanelerde dolaşırım, oralardan aldığım esini sabahçı kahvelerinde, mevsim yazsa, köprü altı dubalarında defterime not ederim. Yılda birkaç hafta, kimseye haber vermeden serseri hayatı yaşarım.
İşte böyle yada buna benzer saçmalıklar anlatırsam, gerçekten de okurların merakım giderir, ilgilerini çekerim. Yazı masasında çalışırken, kucağıma bir sarışın güzel almazsam, yazamadığımı söylesem... Hayır, bunun yalan olduğunu anlar ve bana inanmazlar. Ama bunu, başkaları gizli gizli yazarsa, okurlar inanır ve çok ilginç bulurlar. Yalnız yazarları değil, genellikle bütün sanatçıları, ya yarı deli yada tam deli görmek e- ğilimi vardır. Kimi sanatçılar da yapmacık yollarla deliliğe özenerek okurların ilgisini tırnaklarlar.

Bir şair tanıyorum, bir iş hanında, emlak ko- misyoncularınınkini andıran oldukça lüks bir yazıhane tutmuştu. Masasında hep yarı dolu içki şişeleri bulundurur ve gelenlere durmadan içi- yormuş izlenimi vermek isterdi. Oysa içmezdi, ama kapı aralanırken hemen elini içki bardağına atardı.
Bir şair, en güzel şiirlerini, Beyazıt kulesinin tepesinde, kendini aşağı atıp öldürmek bunalımları içinde yazdığını söylerse okurlar, şairin bu delice isteğiyle, şiirlerinden daha çok ilgilenirler.

Sanırım, yeryüzünde ünleri en yaygın ressam Van Gogh, Gaguin, Toulouse Lautrec'tir. Salt sanatlarından değil bu, delilikleri, sakatlıkları, sanatlarının önünde gitmiştir. Dünya edebiyat, sanat, felsefe tarihinin kırk- elli ünlü adı vardır ki, hiçbir eserlerini okumadıkları halde pek çok kişi onların homoseksüel olduklarını bilir ve aktif mi, pasif mi homoseksüel oldukları eserlerinden daha çok merak edilir. Şaşırtıcı davranışlarıyla, okurlardaki bu merakı gıdıklamaya çalışan yazarlar da vardır. Kendilerinde gerçekten değer ve sanat gücü varsa, bilerek yaptıkları saçmalıkları, değerlerinin tanınmasına yardımcı olur; yok, değersizseler, ortalıkta maskara, alay konusu olurlar.
Orhan Veli, bunun için sakal bırakmıştır. (O zaman Türkiye'de gençlerin sakal bırakmasına alışılmamıştı.) Siz buna, hiç olmazsa biçimde toplum kurallarına başkaldırmak da diyebilirsiniz. Bir gece Orhan Veli, konuk kaldığı Pendik' te ressam Haşmet Akal'ın evinde nasıl edip de şiirlerine yaygınlık sağlayacağını sabahadek düşünmüş, sonra uçakla İstanbul'un üstüne şiirlerini yağdırmaya karar vermiş. Uçak nasıl kiralanacak, para nasıl bulunacak?
İki üç gün sonra hemen bütün gazete ve dergilerde Orhan'ın «Rakı şişesinde balık olsam» dizesiyle alay ediliyordu. Bu olaylar yüzünden artık uçağa gerek kalmamıştır. Alaylar, tek uçak değil, uçak filolarından İstanbul'a yağdırılacak şiirlerin etkisini yapmıştır. Orhan Veli, gerçekten değerli bir şair olmasaydı, alay konusu olarak kalır, maskara olurdu. Sonraları Orhan'ın şiiriyle alay edenler, alay konusu olmuşlardır.

Ben bu olayı, Bükreş’te Romen yazarlarından birkaç kişiye anlatınca, onlar da bana şu olayı anlattılar. Şimdi adını hatırlayamadığım bir genç şair, üst üste birkaç kitap çıkarmış, ama hiçbir ilgi görmemiş, tek eleştiri yazılmamış. Bigün ga zeteler, genç şairin intihar ettiğini yazmışlar. Bütün eleştirmenler kolları sıvamış, gazeteler, dergiler o şairin övgüleriyle dolmuş. Kitapları üstüs- te birkaç basım yapmış. İki-üç ay sonra da övgü yazan eleştirmenlerden biri, intihar etti bilinen şairi bir meyhanede görünce deliye dön müş. «Bu alçaklıktır!» «Peki, şair ölmeden ön ce eleştirmenlerin susmaları nedir?» Bu romen şairi de değerli olduğundan, hiç de maskara olmamış.
Okurların gerçekten hangi ortamda yazdığım gerçek yüzüyle öğrenmek istediklerini sanmıyo rum. Ama sormuşsunuz, anlatayım. Ortam mor tam diye bişey yok, ne demek ortam? Hiç bir Türk yazarı, yazı yazması <çin uygun bir ortam arayacak duruma gelmemiştir. Nerde, neresini, nasıl bulursak, orda yazmak zorundayız Yalnız son yıllarda, bazı senaryo yazarlarını film yapımcıları gürültüsüz otellere götürmeyi başladılar. Bu oldukça lüks ötelerde kapanıyor onbeş-yirmi gün yiyip içip senaryo yazıyorlar Bu yazarlar, bu rahat ortam içinde daha iyi se naryo yazamıyacaklarını biliyorlar. Ama, filmci lik paralı iş olduğundan, şu ölümlü dünyada beş on gün rahat etmek yazarın da hakkı değil mi' Bu otellerde yazılmış senaryolardan sanat de ğeri olan film yapıldığı görülmedi. Bu senaryo lar, rahat otellerde değil de. Dolmabahçe Sa rayı’nda yazılsaydı, çok mu daha iyi filmler ya pılacaktı?

Ben genellikle yazılarımı evimde, tıklım tık lım kitapla dolu odamda yazarım. Bunu da ka rım, «Hangi Türk yazarının seninki gibi özel oda sı var? Hâlâ da yakınıyorsun...» diye sıksık ba şıma vurur. Yazıya başlarım, kapı zili çalınır. Bi risi açacak diye bir zaman beklerim. Kimse aç mayınca, zil belasından kurtulmak için kalka kapıyı açarım. Apartman kapıcısı gelir, bakkalı çırağı, manavın çırağı gelir, sucu, sütçü, hizmet çi, dilenci, ayak satıcıları, hayır kurumlarını makbuzla para toplayan gezginci adamları ge lir. Onların kapı zilleri ve onlara kapıyı açmala rım arasında zihnimi toparlamaya çalışıp kaldı ğım yerden yazmaya uğraşırım. Sonra kahvaltı ederiz. Yine odama çekilirim. Okula gitmedik leri günse, iki oğlumun patırtıları başlar, onları türlü yolla barıştırmaya, yatıştırmaya çalışırım

Gazeteci gelir. Cinayet, rezalet, sefalet haber- riyle dolu gazeteleri okuyunca sinirlerim bozulur. Yine yazmaya çalışırım. Sonra tanımadığım bir yada birkaç kişi gelir. Bunlar, yardım yada hiçbir zaman ödenmeyecek borç isteyenler olduğu gibi, dertlerini dökmeye hiç aklımın ermediği işleri danışmaya gelenlerdir. Kendi yazılarımı yayınlatacak yer bulamazken, bu gelenler içinde, romanlarını, piyeslerini, şiir yada hikayelerini okuyanlar, okumam için bırakanlar, bunları bir yerde yayınlatmamı isteyenler vardır. Ara da alacaklılarım da gelir elbet... Evdekilerin her biri, kendi havasında biyere çekip gittiği için, çok zaman öğle yemeğimi kendim hazırlar, tek başıma yerim. Öğleden sonra pek uzaktan şöyle bir tanıdığım yada hiç tanıyamadığım kişiler gelir. Sanki başka bişey

yapabilirmişim gibi «Galiba çalışıyordunuz» derler, «Sizi işinizden alakoy duk» diyerek enazından bir saat oturup laklak ederler. Yine ziller... Yine gelen giden... Akşam olur. Akşam yemeği... Yine patırdı gürültü... Yine gelen giden... Geceyarısından sonra rahattır. Başka yapacak kimse olmadığı için, çayımı kendim yaparım. Karımın sık sık, başka hiçbir Türk yazarının sahip olmadığını başıma kaktığı odama çekilirim. Oooh. Tam çalışma zamanı, saat iki, üç... Allah kahretsin, o zaman da uykum gelir.
İşte böyle, arada vakit bulabilirsem, yazı da yazarım.
Soru — Nasıl yazarsınız?
Cevap — Bu Sorunun cevabını da okurlar merak ediyorlarmış. Öyleyse... Anadan doğma soyunur, öyle yazarım. Çok meraklı değil mi?
Birçok ünlü yazarlar gibi, odamda gidip gelip volta atarak, ayağımı ılık suya sokarak, yatarak, yazmam. Ben, yazarken amuda kalkarım, bacak larımı ensemden geçirdikten sonra yazmaya başlarım. Kan beni coşkulandırır. İnsan kanı içe-mediğim için, yazmaya başlamadan önce, buz- dolabındaki sürahiden bir kadeh tavşan kanı içmeye alışmışımdır. Bir kadeh kan içmedikçe aklım başıma gelmez.
Gerçek böyle olsaydı, okurlar için çok ilginç olacaktı. Oysa ben, herhangi normal insan nasıl yazarsa öyle yazarım, başka türlü yazılabileceği de hiç aklıma gelmez. Önüme kağıdı, elime kalemi alır, başlarım yazmaya.
Çok yazmaktan, sağ elimde onyedl yıldanberi «yazar krampı» denilen bir hastalık vardır. Başka her işi kolaylıkla

yapan sağ elim, yazı yazarken, bir iç dirençle karşı koyar. Onun için daktiloda
yazmayı yeğlerim. Sandalyenin üstünde bağdaş kurup yazdığım, belki okurlara ilginç gelebilir, Çocukluğumda, yoksul evimizde hep bağdaş kurarak oturduğum için, bu alışkanlık o zamandan kalmadır. Bağdaş kurmada, boyumun kısalığının da etkisi var sanırım. Sandalyede otururken, a- yağım yere rahat dayanamadığı için, sağ ayamı altıma alır, öyle otururum. Eh, yine de oldukça acaip sayılabilir.

Soru — Yazmak için kendinizi nasıl hazırlarsınız?

Cevap — Bakınız, bu çok önemli... Yazmaya başlamadan önce, müthiş sinir bunalımları geçiririm. Evdekilere bağırır, çağırırım. Sinirden tepinirim. Yalnız tırnaklarımı değil, kalemimi de kemiririm. Kırılacak bazı eşyaları atıp kırdığım olur. Bu duruma geldim mi, «Aman, esin geldi, yazacak... Susun!» derler, evde tıs çıkmaz...

Hadi canım, siz de... Nerde böyle şeyler? Ner- deee? Sanatçılar, büyük eserlerini vermeden önce yada verirlerken sinirli olurlarmış... Püff...

Hayatımda en büyük özlemlerimden biri nedir, bilir misiniz? Ben de birazcık, ama pek azıcık nazlanayım, numaradan olsun sinirliymiş gibi yapayım, hani o yaratma öncesi numaralara gireyim de, karşıdakiler de hatır için, buna yalnız beş dakikacık katlansınlar... Nerde?... Hep bunun tersi olmuştur. Ne zaman kendim için önemli saydığım, bir yazıya oturacak olsam, terslik ya işte, benim yapmam gereken şeylerin yüz katını bana başkaları yapar.

Soru — Konu mu sizi bulur, yoksa siz mi konuyu bulursunuz?
Cevap — Meraklı okurlar acaba buna nasıl bir cevap beklerler? Konu kapıyı çalar «Ben geldim» derse, bunu beğenirler mi? Yoksa ortaçağın gezgin abdal dervişleri gibi, dağ, bayır dolaşıp konu ararım mı, diyeyim?
Doğrusu bunların ikisi de olur. Yenilerini hiç eklemeden, notları dosyalarımda birikmiş konularımı, bundan sonra daha yüz yıl yaşasam ve durmadan çalışıp yazsam yine de bitiremem. Bir yazarın en büyük dramı ölümünden sonra geride bıraktığı konuları, yarım yazıları, kendisinden başka hiç kimsenin yazamıyacağıdır.
Ne kendiliğinden gelen konuları, ne arayıp bulduğum konuları yazarım. Çünkü, her ikisi için de zaman ve geçim parasının olması gerekir. Ben şöyle yaparım: En zorunlu geçim için gerekil parayı kazanayım diye otururum masama, başlarım yazmaya, işte bu...

Soru — Yazar, elverişli yazma ortamını kendisi mi hazırlar, yoksa bu ortamın doğmasını mı bekler?
Cevap — Elverişli yazma ortamı ne demek? Hayatımda hiç böyle ortam görmedim, nasıl olduğunu da bilmem. Yazılarımın pekçoğunu cezaevi koğuşlarında, cezaevi hücrelerinde yazdım, acaba buraları elverişli ortam mı sayılır? Eğer öyleyse bu ortamlar: ben hazırlamadım. Bu elverişli ortamın doğmasını beklemeye kalkarsak, hohoooo, biz değil bizden sonrakiler de daha çok beklerler.
Soru — Yazmak için günün hangi bölümünü (gece - gündüz) yada saatlerini seçersiniz?

Cevap— Geceleri, hem de sabaha karşı, özellikle de ay çıktığı geceleri seçerim. Çünkü ölü gecenin bu saatlerinde içimde canavarlar uyanır. Beni bu durumda birden görenlerin söylediğine göre, yüzümün biçimi bile değişir, ellerim pençeleşirmiş... Gündüz insan, gece canavar yani...

Hangi Türk yazarı, yazı yazma zamanını seçme hakkına sahiptir ki? Gece, gündüz, hangi saat olursa olsun, bir olanak bulunca yazmaya çalışırım.

Soru — Bir yapıtın ortaya çıkması, «doğum- doğurma» olarak nitelendirilirse, bu «doğum - doğurma»yı nasıl yaparsınız?

Cevap — Hiç belli olmaz ...Kimileyin sezaryenle doğururum, kimileyin dokuz doğururum, kimileyin de ışığı gören dışarı fırlar... Bir bakmışsın, iyice kısırlaşmışım, hiç doğuramam... Bu «doğurmak» nitelendirmesini hiç sevmedim ya, bir eserin yaratılmasına doğurmak diyorsanız ne yapalım... Doğurgan sayılırım, ama doğurganlığımdan değil, zora gelmemden çok doğurmam... İster istemez doğuracaksın; yaşam koşulları, geçim zorla doğurtturuyor, yumurtlatıyor bile.